

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Ondrej Hamulák

Evropský zatýkací rozkaz před ústavními soudy
(Testování koherence evropského integračního projektu)

Rigorózní práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Evropský zatýkací rozkaz před ústavními soudy (Testování koherence evropského integračního projektu) vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 15. 7. 2011

Ondrej Hamuľák

Obsah

Obsah.....	3
Úvod	4
1. Historická a právní východiska problematiky	12
1.1 Třetí pilíř Evropské unie – na pomezí komunitární a mezivládní metody integrace	12
1.2 Rámcová rozhodnutí jako klíčový pramen práva třetího pilíře	16
2. Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu	20
2.1 Evropský zatýkací rozkaz – vlajková loď vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech	20
2.2 Přijímání, obsah a implementace rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu – nová paradigmatata versus ochrana národních prerogativ.....	24
3. Evropský zatýkací rozkaz před ústavními soudy	33
3.1 Rozhodnutí polského ústavního soudu o evropském zatýkacím rozkazu	33
3.1.1 Okolnosti případu	34
3.1.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí TK	36
3.2 Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu o evropském zatýkacím rozkazu.....	46
3.2.1 Okolnosti případu	47
3.2.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí BVerfG.....	49
3.3 Nález Ústavního soudu České republiky o evropském zatýkacím rozkazu	58
3.3.1 Okolnosti případu	59
3.3.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí ÚS	62
3.4 EZR jako katalyzátor vyjádření postoje ústavních soudů k účinkům evropského „unijního“ práva	69
Závěr.....	78
Seznam použité literatury	83
Shrnutí	92
Summary (EN).....	94
Klíčová slova Keywords.....	96

Úvod

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy 2002/584/SVV (dále RR o EZR), resp. institut evropského zatýkacího rozkazu (dále EZR) samotný, patří k nejméně frekventovanějším a rozebíraným tématům doprovázejícím evropskou integraci. Tento právní institut vzbudil pozornost zástupců doktríny jak v oblasti evropského práva, tak v oblasti práva trestního, ústavního, mezinárodního i práva lidských práv.¹ Zavedení institutu předávání na základě EZR, kterým došlo v rámci spolupráce mezi členskými zeměmi Evropské unie (dále EU) k nahrazení klasického extradičního práva, lze bez dalšího považovat za obrat v paradigmatech² mezistátní spolupráce v trestních věcech. Kromě zřejmých posunů³ v rámci pravidel fungování trestního práva v případech s mezinárodním prvkem tento krok vyvolal také problematické otázky týkající se hranic evropské integrace, povahy práva, které vznikalo dohodou členských států v rámci třetího pilíře EU a také otázky vztahu práva EU *sensu lato* a vnitrostátního práva členských států. Byla tak napsaná další kapitola nekončícího polemiky o tom, jak je vystavěn vztah mezi právem EU a právem národním a kde leží limity působení práva EU v rámci právních systémů členských států. EZR se jako novinka v rámci evropského právního univerza i navzdory obavám a ústavním potížím stal součástí právní reality v prostoru EU a vlajkovou lodí prosazení nového chápání mezistátní spolupráce v trestních věcech založené na presumpci vzájemné důvěry mezi státy.

EU se po účinnosti Lisabonské smlouvy (2009) stala formální nástupkyní Evropského (hospodářského) společenství a dnes zastřešuje evropský integrační projekt. Důvodem vytvoření původních supranacionálních organizací (tři Společenství) bylo nastartovat a dále rozvíjet evropskou hospodářskou integraci a zabezpečit stav trvalého míru mezi národy Evropy. Jejich základním cílem bylo odstranění všech forem překážek spolupráce ekonomických činitelů mezi jednotlivými členskými státy. Postupným budováním jednotného

¹ Stav vědecké reflexe tohoto tématu je více než potešující. Jen málo právních institutů vyvolalo tak enormní zájem a tak velkou publikační aktivitu (v Evropě i mimo ni) napříč různými obory práva. Abychom se vyhnuli redukci a neúplnosti, nebudeme na toto místě uvádět příklady děl dokládajících stav probádání tématu a odkazujeme na bibliografický soupis na konci této práce.

² O takovém obratu mluví i Jan Wouters, který za paradigmatické změny označuje 1) posun od vzájemného prověřování mezi státy ke vzájemné důvěře, 2) opuštění požadavku resp. zkoumání oboustranné trestnosti u vybraných trestných činů a 3) zřeknutí se dodržování principu nevydávání vlastních občanů. Blíže WOUTERS, Jan. The Framework Decision on the European Arrest Warrant and Surrender Procedures – An Overview. In GRUSZCZAK, Artur (ed). *European Arrest Warrant – Achievements and Dilemmas*. Warsaw: European Centre Natolin, 2006, s. 18.

³ Jiří Zemánek mluví o „výzvách ústáleným pořádkům“. ZEMÁNEK, Jiří. Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o eurozatykači. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 90.

vnitřního trhu vznikal v evropském regionu nejen unifikovaný ekonomický prostor bez vnitřních hranic, ale (jako vedlejší produkt) také jedna rozsáhlá kriminogenní oblast, čímž „dobro“ evropské integrace našlo i svoji „odvrácenou tvář“.⁴ Zvýšené možnosti pachatelů trestných činů, ale také teroristických skupin (projevené ve zvětšení operačního prostoru, možnosti vytváření širších a propracovanějších informačních sítí, zvýšené možnosti úniku a úkrytu, prolongování trestního stíhání častým měněním pobytu a další) si vyžádaly potřebu nalézt vhodnou platformu spolupráce členských států, resp. jejich orgánů, v oblasti justice a vnitra.⁵ Postupným odbouráním hranic a zabezpečením volného pohybu osob sice došlo k naplňování cílů Společenství, ale toto naplňování by mohlo být lehce znemožněno nebo vážně ztíženo, kdyby jej nenásledovala efektivní spolupráce v oblasti střežení společných hranic, cizinecké politiky a boje proti kriminalitě.⁶ Hledání správného modelu spolupráce v této oblasti vyvrcholilo vytvoření samostatného třetího pilíře EU (Spolupráce ve věcech justice a vnitra, později Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech), který se stal prostorem pro spolupráci především na poli trestní justice a policejní činnosti. Třetí pilíř prošel svojí vnitřní evolucí a v průběhu let došlo k jeho několika modifikacím po stránce institucionální, materiální i koncepční. Vývoji třetího pilíře se věnujeme v první kapitole této práce, kde je naším cílem podat rozbor právních a historických východisek problematiky. Při zpracování této části využíváme především metodu historickou, retrospektivní analýzu a temporální komparaci.

Ve snaze o potlačování přeshraniční kriminality a naplňování cílů třetího pilíře EU sehrává předávání podezřelých nebo odsouzených osob jednu z klíčových rolí. Hlavním cílem RR o EZR bylo zefektivnit a sjednotit tuto oblast spolupráce států a snížit tak možnosti pachatelů trestné činnosti vyhýbat se spravedlnosti. Základem rychlosti a efektivity spolupráce mělo být odstranění formálních bariér a automatizace předávání vyžádaných osob na základě presumpce vzájemné důvěry mezi členskými státy. Automatické předávání na základě EZR mělo být projevem principu vzájemného uznávání rozhodnutí ostatních členských států bez jejich obsahového testování. Inspirace pro zavedení této koncepce vzešla ze zkušeností s fungováním jednotného vnitřního trhu, kde je vzájemné uznávání elementárním prvkem volného pohybu (především zboží). Na proces transplantování principu

⁴ BAKER, Estella, HARDING, Christopher. From past imperfect to future perfect? A longitudinal study of the Third Pillar. *European Law Review*, 2009, roč. 24, č. 1, s. 37.

⁵ Hans G. Nilsson užívá k deskripci naznačeného fenoménu zajímavého slovního spojení, když hovoří o jisté „multilaterizaci kriminality“. NILSSON G., Hans. From Classical Judicial Cooperation to Mutual Recognition. *Revue Internationale de Droit Penal*, 2006, roč. 77, č. 1–2, s. 56.

⁶ MÜLLER GRAFF, Peter-Christian, The Legal Bases of the Third Pillar and its Position in the Framework of the Union. *Common Market Law Review*, 1994, roč. 31, č. 3, s. 501–503.

vzájemného uznávání z oblasti budování vnitřního trhu do oblasti spolupráce v trestních věcech je jistě možné nahlížet jako na ambiciózní, a v mnohém také racionální krok. Optimismus institucí EU, který je snad nejlépe vyjádřen v postoji Komise, podle které vypůjčení tohoto vysoce účinného konceptu mělo znamenat také jasný přínos pro soudní spolupráci⁷, však nebyl přijat bez výhrad a vyvolal širokou doktrinní diskuzi. Před možnými komplikacemi využití principu vzájemného uznávání ve třetím pilíři varoval například Steve Peers, když poukázal na skutečnost, že využití jediného aspektu modelu evropské ekonomické integrace v oblasti trestní justice, za současného zachování všech specifík třetího pilíře, nemusí vést k dosažení stejně úspěšných výsledků jako v rámci budování vnitřního trhu.⁸

Přenos principu vzájemné důvěry, resp. vzájemného uznávání, ze sféry ekonomické integrace do oblasti spolupráce států v rámci třetího pilíře nebyl bezproblémový. Důvodem byla především specifika třetího pilíře a oblasti trestního práva obecně. Hlavní odlišností byla veřejnoprávní povaha trestní justice a v porovnání s volným pohybem zboží, mnohem zásadnější (politická) citlivost řešených otázek.⁹ Dalším rozdílem byly úkoly státu, které v rámci této oblasti plní. Stát v oblasti trestního práva působí jako suverén¹⁰ a požívá svrchované mocenské oprávnění na svém území vyšetřovat a trestat páčání trestných činů (tímto státem definovaných) a tím zabezpečovat veřejný pořádek a bezpečnost, jakož i definovat hodnoty, které hodlá chránit.¹¹ Princip vzájemného uznávání a pomoc při výkonu rozhodnutí orgánů jiných států pak narušuje tuto svrchovanost, potlačuje autonomii a penetrací cizího práva (následků jeho působení) vnucuje orgánům státu vůli vnějšího suveréna. Stát dále vykonává i funkci ochrannou, kde zabezpečováním minima procesních záruk obviněných (též obžalovaných a odsouzených) dodržuje standard panství práva na svém území a udržuje důvěru těchto osob v právní stát. Formální postupy a automatizace spolupráce předpokládaná RR o EZR však mohly a mohou vést k redukci práv a obran obviněných osob v trestním řízení.¹² Vzhledem k těmto specifickým není žádným

⁷ Zpráva Komise určená Radě a Evropskému parlamentu: Vzájemné uznávání konečných rozhodnutí v trestních věcech, ze dne 26. července 2000, COM(2000) 495 final.

⁸ Bliže PEERS, Steve. Mutual Recognition and Criminal Law in the European Union: Has the Council Got it Wrong? *Common Market Law Review*, 2004, roč. 41, č. 5, s. 25.

⁹ ZEMÁNEK, Jiří. Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o eurozatykači. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 95.

¹⁰ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*, 2. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 13 an.

¹¹ HILDEBRANDT, Mireille. European criminal law and European identity. *Criminal Law and Philosophy*, 2007, roč. 1, č. 1, s. 66–67.

¹² SATZGER, Helmut, ZIMMERMANN, Frank. From Traditional Models of Judicial Assistance to the Principle of Mutual Recognition: New Developements of the Actual Paradigma of the European Cooperation in Penal

překvapením, že propustnost sféry trestní justice vůči původně tržnímu principu vzájemného uznávání nebyla absolutní. Otázce využití principu vzájemného uznávání v RR o EZR a následnému zavádění rozličných defenzivních opatření ze strany členských států vůči uvedené automatizaci se věnujeme ve druhé kapitole této práce. Naším cílem je poukázat na výjimky z výkonu EZR, které se objevily již v textu samotného RR o EZR a také na ty, které státy zavedly nad rámec společné dohody v rámci implementace RR o EZR. K dosažení stanoveného cíle používáme metodu deskripce, kritické analýzy textu RR o EZR a následnou evaluaci i historickou metodu.

EZR zásadním způsobem netransformoval pouze oblast trestněprávní pomoci mezi státy, ale měnil také kontury evropské ústavnosti. Vzhledem k obsahu RR o EZR, citlivosti oblasti trestní justice a novinkám zavedeným rámcovým rozhodnutím bylo vysoce pravděpodobné, že ústavní soudy, jako tradiční ochránci základních práv ve svých státech, narazí na otázku možných třecích ploch mezi ústavními principy a moderním pojetím justiční spolupráce v trestních věcech. Oreste Pollicino trefně poukazuje na to, že ústavodárci dostatečně nepřizpůsobili texty ústav potřebám evropské integrace a tenzím mezi národním a evropským právem, čímž položili „těžké a nevděčné břemeno hledání řešení nevyhnutných konfliktů mezi ústavní a evropskou rovinou“ na rámě ústavních soudů¹³. Nezbytnost kritické analýzy instrumentu EZR před národními soudy předjímalí někteří autoři již v době přijímání RR o EZR. Podle Joachima Vogela „konflikt ochrany lidských práv na jedné straně, a požadavek efektivního mezinárodního stíhání na straně druhé, byl nevyhnutelný.“¹⁴ Následně se skutečně projevil v rozhodnutí několika evropských vysokých soudních autorit. Konkrétně se jednalo o ústavní soudy Polska, Německa, České republiky a Belgie a kyperský Nejvyšší soud, kterým se dostalo možnosti posoudit soulad systému předávání na základě EZR (v obecné rovině) s ústavními kautelami jejich právních systémů, resp. s obecnými právními principy.¹⁵

Matters. In BASSIOUNI, M. Cherif, MILITELLO, Vincenzo, SATZGER, Helmut (eds). *European Cooperation in Penal Matters: Issues and Perspectives*. Milano: CEDAM, 2008, s. 350.

¹³ POLLICINO, Oreste. European Arrest Warrant and Constitutional Principles of Member States: a Case Law Based Outline in the Attempt to Strike the Right Balance between Interacting Legal Systems. *German Law Journal*, 2008, roč. 9, č. 10, s. 1331.

¹⁴ VOGEL, Joachim: Commentary on Article 73 IRG. In GRÜTZNER, Heinrich, PÖTZ, Paul-Günter (eds): *Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen*. Heidelberg: Decker, 2005, body 137–138. Převzato z publikace SATZGER, ZIMMERMANN: *From Traditional Models...*, s. 352.

¹⁵ Rozhodnutí polského ústavního soudu ze dne 27. 4. 2005, P 1/05 Przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu aresztowania rozhodnutí německého ústavního soudu ze dne 18. 7. 2005, BvR 2236/04 Europäisches Haftbefehlsgesetz Urteil; rozhodnutí kyperského Nejvyššího soudu ze dne 7.11.2005, 294/2005 Evropský zatýkáci rozkaz; nález českého ústavního soudu Pl.ÚS 66/04 ze dne 3. 5. 2006 Evropský zatýkáci rozkaz; rozhodnutí belgického ústavního soudu Arrêt n° 128/2007 ze dne 10. 10. 2007 Advocaten voor de Wereld.

Ve třetí, hlavní kapitole této práce nabízíme analýzu rozhodnutí polského, německého a českého ústavního soudu věnovaných této otázce. Selekce tří z výše uvedených soudů je vedena naším výzkumným cílem, kterým je analýza koherence evropského integračního systému na podkladě odlišných přístupů národních ústavních autorit k problematice EZR. Rozhodnutí kyperského Nejvyššího soudu je variantou na německý a polský náleží a proto mu v tomto textu nebudeme věnovat bližší pozornost.¹⁶ Rozhodnutí belgického ústavního soudu a celá kauza pak představují novou dimenzi v rámci problematických aspektů RR o EZR. Belgický soud považoval ustanovení vnitrostátního práva za ryzí doslovnou implementaci RR o EZR, posuzováním které by vlastně vykonával test legality unijního aktu.¹⁷ Proto se rozhodl neřešit věc sám, ale za součinnosti se Soudním dvorem EU (dále SD), kterému podal předběžné otázky týkající se legality tohoto instrumentu.¹⁸ Problematika implikací EZR se tak posunula na supranacionální úroveň. Tím byla otevřena další kapitola otázek spojených s EZR, která však stojí mimo náš výzkumný záměr, a pro rozbor které neskýtá rigorózní práce dostatečný prostor.

¹⁶ Kyperský nejvyšší soud stejně jako Spolkový ústavní soud zrušil zákon implementující RR o EZR. Podobnost s německou i polskou kauzou je pak v tom, že důvodem pro zrušení onoho zákona byl rozpor institutu EZR s ústavně vymezeným zákazem vydávání vlastních občanů. Analogii s polským rozhodnutím spatřujeme také v tom, že jak v Polsku, tak i na Kypru vedly ústavní kauzy o EZR ke změnám textu ústav. Bližší ke kyperskému rozhodnutí TSADIRAS, Alexandros. Cyprus Supreme Court, Judgment of 7 November 2005 (Civil Appeal no. 294/2005) on the Cypriot European Arrest Warrant Law. *Common Market Law Review*, 2007, roč. 44, č. 5, s. 1515–1528; STEFANO, A. Elias, KAPARDIS, Andreas. The First Two Years of Fiddling around with the Implementation of the European Arrest Warrant in Cyprus. In GUILD, Elspeth (ed). *Constitutional challenges to the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publisher, 2006, s. 75–88; nebo PATSALIDES, G. Christos. Accommodating the Principle of Supremacy of Community Law to the Cypriot Legal Order – The Necessity for Constitutional Amendment. *European Public Law*, 2006, roč. 12, č. 3, s. 363–370.

¹⁷ HINAREJOS, Alicia. The Lisbon Treaty Versus Standing Still: A View from the Third Pillar. *European Constitutional Law Review*, 2009, roč. 5, č. 1, s. 105–106.

¹⁸ Belgický soud se tázal na legalitu RR o EZR ze dvou úhlů pohledu. Prvním důvodem pochybností byla otázka, zda došlo k zavedení institutu EZR vhodnou právní formou. Podle tvzení navrhovatelů v řízení před belgickým soudem (nezisková organizace Advocaten voor de Wereld WZV) byla volba rámcového rozhodnutí v rozporu se SEU. Druhým důvodem pochybností bylo tvrzení, podle kterého částečné opuštění principu oboustranné trestnosti v RR o EZR porušuje zásadu legality a zásadu rovnosti. SD svým rozsudkem ze dne 3. května 2007 (C-303/05 Advocaten voor de Wereld [2007] ECR p. I-3633) odmítl oba argumenty a potvrdil legalitu rámcového rozhodnutí. Pro úplnost dodáváme, že u první otázky argumentoval především diskrecí Rady při volbě právních forem, kterou jí SEU ponechává (body 34–42), při otázce zásahu do principu legality trestní represe uvedl, že EZR je nástrojem procesní povahy, který nezavádí žádné nové skutkové podstaty trestných činů (body 48–54) a nakonec otázku diskriminace (mezi pachateli činů, u kterých došlo k opuštění zkoumání oboustranné trestnosti a pachateli ostatních trestných činů) vyřešil tím, že upřednostnil zájem na postihování nejzávažnější trestné činnosti, projevy které byly spojené s uvedeným opuštěním testu oboustranné trestnosti (bod 57). V podrobnostech odkazujeme na vybranou odbornou literaturu: WALLEYN, Luc. The Belgian Court of Arbitration and the European Arrest Warrant. In GUILD (ed): *Constitutional challenges...*, s. 137–139; GEYER, Florian. Judgment of 3 May 2007, Case C-303/05, Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad. *European Constitutional Law Review*, 2008, roč. 4, č. 1, s. 149–161; MITSILEGAS, Valsamis. *EU Criminal Law*. Portland: Hart Publishing, 2009, s. 138–142; JANSSENS, Christine. Case C-303/05 Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad. *Columbia Journal of European Law*, 2007, roč. 14, č. 1, s. 169–187.

Naším hlavním cílem je detailně zanalyzovat reakci vybraných národních ústavních soudů vůči novým zavedeným rámcovým rozhodnutím o EZR a míru akceptace těchto novinek ze strany daných autorit. Artur Gruszczak považuje ústavněprávní dohru přijetí RR o EZR za Achillovou patu EZR.¹⁹ Rozborem jednotlivých rozhodnutí se pokusíme o posouzení této kritické hypotézy. Hlavní metodou je podrobná analýza každého ze třech rozhodnutí doprovázená deskripcí skutkových i právních okolností daných případů, komparací a teoretickou dedukcí. Originalita naší práce je založena především na tom, že na jediném místě nabízí nikoliv zevrubnou, ale hloubkovou analýzu zásadních rozhodnutí ústavních soudů. Podrobným rozbohem se snažíme poukázat na to, že (jak jsme již vyjádřili jinde²⁰) evropské právo, byť je právem nadstátním, není právem, které by nalézalo své uplatnění v říší létajících království²¹ vznášejících se nad každodenností právní reality dvaceti sedmi členských států, ale naopak je součástí této právní reality. Julio Baquero Cruz následující brilantní úvahou poukazuje na nutnost propojení teoretického studia práva EU s analýzou praxe jeho uplatňování na národní úrovni. „Když někdo čte učebnici práva Unie, nikdy nezíská realistický pohled na tento právní systém. Obecně tak získá abstraktní a idealizovaný pohled na tento systém, což je pouze polovina příběhu. K tomu, aby někdo získal kompletní obrázek, je zapotřebí pečlivě zkoumat praktickou recepci [práva EU] v právních řádech členských zemí.“²² I když autor dodává, že tam (v národních právních řádech) je tento obrázek často rozostřený, my se pokoušíme o vnesení potřebného světla do této problematiky.

V poslední části třetí kapitoly nabízíme analýzu evropsko-právních dopadů a konotací spojovaných s rozhodnutími tří ústavních soudů. Po předcházejícím podrobném rozboru samotných rozhodnutí se dále věnujeme evaluaci otázky, zda reakce na nový systém spolupráce v trestních věcech přinesla také posuny v chápání a determinování vztahu evropského a vnitrostátního práva. Určení relací mezi vnitrostátním a supranacionálním právem je spojeno především s otázkou, zda a případně jak jsou stanovené hierarchické vazby mezi těmito systémy a které právo získává v rámci aplikační praxe prioritu. Klíčovým elementem supranacionální formy integrace je autonomie právní regulace. Tato samostatnost

¹⁹ GRUSZCZAK, Artur. European Arrest Warrant – success story or constitutional troublemaker? In GRUSZCZAK (ed): *European Arrest Warrant...*, s. 7.

²⁰ HAMULÁK, Ondřej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky*. Praha: Leges, 2010, s. 10.

²¹ Parafráze na příběh o létajícím ostrově Laputa. SWIFT, Jonathan. *Gulliverovy cesty*. Díl III Cesta do Laputy, Balnibarbi, Luggnaggu, Glubbudribu a do Japonska. Praha: Albatros, 1990, s. 166–182. Překlad Aloys Skoumal.

²² CRUZ, Julio Baquero. Francovich and Imperfekt Law. In MADURO, Miguel Poiarés, AZOULAI, Loïc (eds). *The Past and Future of EU Law. The Classics of EU Law Revisited on the the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Portland: Hart Publishings, 2010, s. 418–422. [Text v závorce autor].

je pak myslitelná jenom za předpokladu, že ono supranacionální právo je s to prosadit se v rámci národních právních systémů. Autonomie a superiorita evropského práva je základním prvkem, který vymezuje vztah tohoto práva a vnitrostátního práva členských zemí.

Původně byla samostatnost a nadřazenost výhradně znakem komunitárního práva, tedy práva prvního pilíře. SD ji však v modifikované podobě rozšířil i na oblast třetího pilíře. K naznačenému (r)evolučnímu posunu došlo právě v souvislosti s rámcovými rozhodnutími, což má pro naše výzkumné cíle zásadní význam. V souvislosti s vlastnostmi těchto aktů vypracoval SD v kauze Pupino²³ doktrínu loajality a tzv. nepřímého účinku (povinnosti eurokonformního výkladu). Vyslovením závěru, podle kterého i existence unijního práva váže národního soudce jistými povinnostmi, vedla ke změně diskurzu v rámci chápání práva třetího pilíře. Zárodky samostatnosti tohoto právního systému pak vyvolaly konsekventní otázky nad vztahem tohoto práva a vnitrostátního práva členských států.

Na příkladu kauz spojených s institutem EZR rozebíráme postoj soudů z pohledu aprobace nebo odmítnutí nadřazené povahy unijních pravidel a věnujeme se komparaci argumentů i výsledků rozhodnutí jednotlivých soudů. „Katechismus“²⁴ superiority (ve smyslu aplikační nebo interpretační přednosti) evropského práva, tak jak jej traktuje SD nenachází souhlasný korelát ve stanoviscích některých justičních autorit členských států. Vesměs platí, že národní ústavní soudy vymezily jisté hranice, za kterými již postulát SD nehodlají respektovat.²⁵ Tyto Solange²⁶ mantinely však nemusíme nutně vnímat jako bariéru efektivní geneze evropské integrace, ale naopak je možné je považovat za impuls a zdroj vytváření specifických kontur celoevropské ústavnosti. Tento druhý způsob hodnocení rozepří mezi uvedenými soudy se v evropském prostoru přetavil do vzniku teorie tzv. ústavního pluralizmu²⁷, podle které výsledkem soužití práva EU a vnitrostátního práva má být jeden ústavně-hodnotový systém Evropy. V pluralitním prostředí logicky dochází k opuštění teorií priority a naopak k akcentování interpretační aktivity soudců. Cílem této práce je podat rozbor

²³ C-105/03 Trestní řízení proti Marii Pupino [2005] ECR I-5285.

²⁴ AZIZ, Miriam. Sovereignty Lost, Sovereignty Regained? Some Reflections on the Bundesverfassungsgericht's Bananas Judgment [online]. *ConWEB*, 2003, roč. 3, č. 3, s. 1–2. [cit. 18. 12. 2009]. Dostupné na <http://www.bath.ac.uk/esml/conWEB/Conweb%20papers-filestore/conweb3_2003.pdf>.

²⁵ SLAUGHTER, Anne-Marie, STONE SWEET, Alec, WEILER, Joseph Halevi Horowitz (eds). *The European Courts and National Courts: Doctrine and Jurisprudence*. Oxford: Hart Publishing, 1998, 448 s.

²⁶ Podle rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu, které je vlajkovou lodí výhrad ústavních soudů vůči dominanci evropského práva. Rozhodnutí (Solange I) Internationale Handelsgesellschaft mbH. v. Einfuhr – und Vorratstelle für Getreide und Futtermittel BVerfGE 37, 271; rozhodnutí (Solange II) Re Wünsche Handelsgesellschaft BVerfGE 73, 339; rozhodnutí ve věci Maastrichtské smlouvy BVerfGE 89, 155; rozhodnutí o organizaci trhu s banány 2 BvL 1/97.

²⁷ MACCORMICK, Neil. Beyond the Sovereign State. *Modern Law Review*, 1993, roč. 56, č. 1, s. 1–18; KUMM, Matthias. The Jurisprudence of Constitutional Conflict: Constitutional Supremacy in Europe before and after the Constitutional Treaty. *European Law Journal*, 2005, roč. 11, č. 3, s. 262–307; WALKER, Neil. The Idea of Constitutional Pluralism. *The Modern Law Review*, 2002, roč. 65, č. 3, s. 317–359.

konsekvencí, které přineslo zavedení instrumentu EZR v milieu složené ústavnosti v rámci evropského integračního prostoru. Proto je naše pozornost namířená také na onu výkladovou aktivitu, na schopnost či ochotu hledat a nalézat kompromisy v rámci výkladu práva. Při rozboru argumentů soudů i konsekvencí jejich rozhodnutí využíváme kromě deskripce, analýzy a komparace také syntézu a deduktivní postup.

EZR vyvolal soudní pře, pochybnosti i doktrinální diskuze nebývalého rozsahu. Dostalo se mu pozornosti nevládních organizací a i několik let po jeho přijetí je nadále fenoménem, kterým se zabývají akademické texty i právnická praxe v rámci své každodenní činnosti.²⁸ EZR se jako institut trestního práva procesního dotýká sféry práv obviněných nebo odsouzených osob a jeho aplikací dochází k zásahům do osobní svobody jednotlivce.²⁹ Jeho bezvadné, ústavně konformní a efektivní využívání je proto permanentní nutností. Tento nástroj patří k nejvýznamnějším plodům evropské integrace a vzhledem k jeho relevanci považujeme za žádoucí věnovat mu pozornost a nabídnout text, který pomůže pochopit význam, souvislosti a konsekvence jeho prosazování.

²⁸ Příkladem trvajícího zájmu může být například práce britské neziskové organizace Statewatch (<<http://www.statewatch.org>>), která aktivně vykonává komplexní a pravidelný monitoring institutu EZR již od doby navržení RR o EZR, dále pak projekt renomované nizozemské učené společnosti Institutu T. M. C. Assera věnovaný EZR (<http://www.asser.nl/Default.aspx?site_id=8&level1=10783>), nebo databáze Právnické fakulty Jagellonské univerzity v Krakově (<<http://www.law.uj.edu.pl/~kpk/eaw/data/map.html>>).

²⁹ K tomu KORDÍK, Marek. Eurozatykač (argumenty pre a proti) z pohľadu vybranej judikatury ESD, ESJP a niektorých vnútroštátnych súdov. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Debaty mladých právníků 2007*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 156–159.

1. Historická a právní východiska problematiky

1.1 Třetí pilíř Evropské unie – na pomezí komunitární a mezivládní metody integrace

Spolupráce členských států EU v oblasti trestní justice a vnitřní bezpečnosti není datována teprve od kreování tzv. třetího pilíře EU. Vzájemná pomoc a kooperace v této oblasti existovala i v období před rokem 1993 a probíhala jak na bilaterální, tak na multilaterální úrovni. Příkladem mohou být například vytvoření skupiny Trevi nebo budování Schengenského systému.³⁰ Význam Maastrichtské smlouvy a vytvoření pilířové struktury ale spatřujeme v tom, že efektivní spolupráci justičních a policejních orgánů povýšila na jeden z cílů evropské integrace. Třetí pilíř EU pak prošel po dobu své existence podstatným vývojem jak po stránce materiální tak po stránce formální.

Původní podoba třetího pilíře maastrichtského chrámu vykazovala silný mezivládní charakter. Tomu nasvědčovala jednak jeho institucionální výstavba a rovněž formy výstupů spolupráce členských zemí. Nejdůležitější role byla svěřena Radě, která byla hlavním rozhodovacím orgánem. Účast Evropského parlamentu, jako určitého demokratizačního faktoru, byla minimalizována na roli konzultační, právo být informován, právo na vyjádření a právo dotazovací (původní článek K.6 SEU). Omezené bylo rovněž i postavení Komise. Ta, byť měla být podle ustanovení čl. K.4 odst. 2 plně zapojena do prací v rámci hlavy VI. SEU, získala jenom minimální penzum pravomocí. V porovnání s klíčovou rolí, kterou sehrávala Komise v rámci komunitární spolupráce, byla výrazně omezena její participace na legislativním procesu. Právo iniciativy v této oblasti měla buď sdílet s členskými státy (oblasti cizinecké a azylové politiky, justiční spolupráce v civilních věcech) nebo jí toto právo nebylo vůbec svěřeno (oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech). V porovnání s komunitárním systémem se Smlouva o Evropské unii vůbec nezmiňovala o možnosti převést na Komisi pravomoc k vydávání prováděcích právních předpisů. Jednoznačně mezivládní forma spolupráce v rámci třetího pilíře byla dále podtržena neexistencí pravomocí

³⁰ Ke skupině TREVI, její činnosti a institucionálnímu zabezpečení OCCHIPINTI, John. *The Politics of EU Police Cooperation: Toward a European FBI?* Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2003, s. 29–34; k Schengenskému systému PIKNA, Bohumil. Schengen – právní a funkční aspekty. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 3, s. 228–259. Obecně k historickému pozadí spolupráce POLÁK, Přemysl, FENYK, Jaroslav. Etiologie projevu trestního práva v Evropské unii. In TOMÁŠEK, Michal (ed). *Aktuální otázky europeizace trestního práva*. Praha: Karolinum, 2005, s. 7–44.

SD vykonávat dohled nad aktivitami států v rámci třetího pilíře. Jedinou výjimku představovala možnost, aby úmluvy, které mezi sebou státy v rámci spolupráce ve věcech justice a vnitra ujednají, svěřily SD pravomoc vykládat jejich ustanovení a řešit spory z nich vzniklé (původní čl. K.3 odst. 2 písm. c) třetí pododstavec SEU). Toto zmocňovací ustanovení však nebylo užito příliš často³¹ a navíc praxe určování jurisdikce SD výslovným odkazem a pro každý instrument zvlášť vedla k fragmentaci a k častému prodlení při přijímání uvedených dohod.³²

Mezistátní charakter třetího pilíře dále podtrhovala i povaha právních nástrojů třetího pilíře, jakož i proces jejich přijímání, resp. tvorby. Podle znění čl. K.3 mohla Rada za účelem rozvoje třetího pilíře zaujímat společné postoje, přijímat společné akce, vypracovávat úmluvy a doporučit je členským státům k přijetí a jako doplňující akt přijímat prováděcí opatření ke společným akcím nebo uvedeným úmluvám. Již z pouhého pojmenování daných aktů byla zřejmá silná pozice států. Společné postoje představovaly politický akt bez právních účinků a jejich účelem byla subsidiární podpora spolupráce členských států v rámci třetího pilíře EU. Platí o nich, že byly spíše „společnou deklarací nebo určitým doporučením, bez právně závazných účinků na členské státy“³³. Přijímání společných akcí, jako aktu s určitým (pro státy) zavazujícím obsahem, pak bylo omezeno obdobou principu subsidiarity, jak jej znalo komunitární právo.³⁴ Společné akce totiž mohly být přijímány jenom za předpokladu, že bylo možné „s ohledem na rozměr či účinky této zamýšlené společné akce dosáhnout cílů Unie lépe, než samostatným postupem jednotlivých členských států“ (původní čl. K.3 odst. 2 písm. b) SEU). Při přijímání úmluv, jako jediného ryze právně závazného nástroje třetího pilíře, pak byla role Rady omezena jenom na technickou stránku věci a na vyjednávací stadium (příprava úmluv), avšak jejich právní osud již zcela náležel do rukou členských států. Maastrichtská metoda přijímání aktů byla tedy striktně mezinárodněprávní, když využívala jenom formu mezinárodních dohod a formu rezolucí, „i když nesoucích označení jako společné postoje a společné akce“.³⁵

³¹ PEERS, Steve. *EU Justice and Home Affairs Law*. 2nd edition. New York: Oxford University Press, 2006, s. 17–19.

³² VERVAELE, John. *European Criminal Law and General Principles of Union Law* [online]. *College of Europe Europe Research Papers in Law*, 2005, roč. 3, č. 5, s. 4 [cit. 15. 2. 2011]. Dostupné na <<http://www.coleurop.be/template.asp?pagename=lawpapers>>

³³ MÜLLER GRAFF: *The Legal Bases of the Third Pillar...*, s. 509.

³⁴ Více k tomuto principu GEORGIEV, Jiří (ed). *Princip subsidiarity v právní teorii a praxi*. Praha: CEVRO Institut, 2007, 151 s.

³⁵ KUIJPER, Jan Pieter. *The Evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: Institutional Aspects*. *Common Market Law Review*, 2004, Vol. 41, No. 2., s. 610.

Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost v roce 1999, se dotkla zásadním způsobem celé pilířové struktury EU.³⁶ V souvislosti s problematikou třetího pilíře jsou nejdůležitějšími tyto modifikace: koncipování nového cíle integrace v podobě definování prostoru svobody, bezpečnosti a práva³⁷; komunitarizace části třetího pilíře; komunitarizace schengenského *acquis* a modifikace fungování třetího pilíře. I když problematika policejní a justiční spolupráce v trestních věcech byla ponechána pod správou mezivládní metody rozhodování, je pravdou, že třetí pilíř (v návaznosti na jeho částečné okleštění) byl „koncipován znovu a odlišně“.³⁸ Novela přinesla změny jak v oblasti materie třetího pilíře, tak v otázkách jeho institucionálního zabezpečení a fungování. Stávající seznam aktů třetího pilíře byl doplněn o dva nové druhy aktů, a to o tzv. rozhodnutí a rámcová rozhodnutí, tedy o právně závazné akty, které byly svoji povahou a zaměřením srovnatelné spíše s legislativními výstupy prvního pilíře.³⁹

V oblasti institucionálního práva došlo s účinností Amsterodamské smlouvy především ke změně postavení SD, který získal pravomoc vykládat jednotlivé akty třetího pilíře, konkrétně úmluvy a opatření přijatá k jejich provedení, jakož i rozhodnutí a rámcová rozhodnutí. U všech uvedených aktů, s výjimkou úmluv, získal ESD také významnou pravomoc posuzovat jejich legalitu. Změna se dotkla i postavení Komise. Její pravomoc navrhopat opatření a akty byla, v porovnání s maastrichtskou okleštěnou podobou, rozšířena na kompletní oblast třetího pilíře.⁴⁰ Za institucionální změnu je jistě potřebné považovat také inkluzi národních parlamentů členských států do procesu unijní legislativní činnosti. Podle čl. 3 Protokolu o úloze vnitrostátních parlamentů v Evropské unii připojeného ke smlouvám, získaly tyto orgány právo na kontrolu evropské normotvorby a právo na vyjádření svého postoje k navrhovaným opatřením. Výrazným způsobem bylo modifikováno i postavení a pravomoci Europolu. Oproti původní jediné strohé zmínce o tom, že se Europol má stát prostředkem pro výměnu informací v rámci EU (čl. K.1 SEU v maastrichtské podobě) byl

³⁶ Pro podrobný rozbor Amsterodamské smlouvy viz ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo I - Ústavní základy EU*. Praha: Linde, 2007, s. 256–271; TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 45 an.

³⁷ Více k pojmovému vymezení prostoru svobody, bezpečnosti a práva resp. jeho jednotlivých prvků viz PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 3. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 137–138.

³⁸ TICHÝ a kol.: *Evropské právo...*, s. 46.

³⁹ K charakteristice aktů třetího pilíře tak, jak byly zavedeny Amsterodamskou smlouvou viz PIKNA, Bohumil. *Právo EU - právní akty třetího pilíře*. *Právník*, 2001, roč. 140, č. 2, s. 146–162.

⁴⁰ Zajímavé je, že v oblasti trestních věcí došlo touto změnou k absolutnímu obratu, jelikož maastrichtské znění Smlouvy o EU omezovalo iniciační pravomoc Komise právě na ty oblasti, které od přijetí Amsterodamské smlouvy tvoří materiální náplň třetího pilíře.

podrobně rozveden komplex opatření, kterými se mělo dosáhnout efektivního fungování Evropského policejního úřadu (čl. 30 odst. 2 SEU v amsterodamském znění).

Oblast spolupráce v trestních věcech se po účinnosti Amsterodamské smlouvy vzdálila původnímu maastrichtskému mezivládnímu konceptu. Byl sice zachován mechanismus jednohlasného přijímání aktů, právní povaha (především tedy závazné právní účinky) nových aktů, jakož i posílená role SD, kterému byly otevřeny dveře pro implicitní komunitarizaci třetího pilíře, jsou však důkazem toho, že členské státy opustily ryze ochránářské prisma. Přiblížení pravidel fungování třetího pilíře komunitární metodě dalo za vznik názorům o přechodnosti⁴¹ amsterodamské podoby této oblasti.⁴² Již na konci druhého milénia tak byl naznačen další osud spolupráce ve věcech vnitřní bezpečnosti, který se stal realitou po účinnosti Lisabonské smlouvy v roce 2009.⁴³

Lisabonská smlouva představuje jistě jednu z nejzásadnějších novel primárního práva EU od doby přijetí římských smluv. S účinností této smlouvy EU ztratila svou pilířovou strukturu a stala se nástupcem Evropského společenství. V této souvislosti se lze sekat také se zajímavým slovním novotvarem „depilarizace“ EU (z ang. depilarisation).⁴⁴ Odbourání pilířové struktury přineslo několik koncepčních změn dopadajících na podobu a pravidla fungování spolupráce v trestních věcech. Tím, že se materie původního třetího pilíře stala součástí Smlouvy o fungování EU, tedy oblasti, která byla před lisabonskou novelou označována jako komunitární pilíř EU, v mnohém převzala také komunitární pojetí rozhodování, normotvorby, aplikace práva i kontroly. Oblast spolupráce v trestních věcech se stala regulérní politikou EU a to v oblasti tzv. sdílených pravomocí EU a členských států⁴⁵,

⁴¹ ŠPICAR, Přemysl. *Vývoj, institucionální rámec a instrumenty III. pilíře Evropské unie*. Mimoň: Justiční akademie ČR, 2005, s. 17.

⁴² V souvislosti s přechodnou povahou třetího pilíře stojí za zmínku i postamsterodamské ustanovení čl. 42 SEU obsahující passarellní klauzuly umožňující komunitarizaci třetího pilíře a jeho přidružení k již komunitarizovaným oblastem do hlavy IV Smlouvy o ES. I když této „komunitarizační konstancy“ nebylo nikdy využito, nebyla pouhou stipulací. Po neúspěchu projektu Smlouvy zakládající Ústavu pro Evropu (2004/2005) a v návaznosti na ratifikační problémy Lisabonské smlouvy (2008/2009) se vynořily návrhy na realizaci onoho passarellního oprávnění. Diskuse o uskutečnění pokusu o zjednodušené přepsání primárního práva EU se nakonec, vzhledem k úspěšné ratifikaci Lisabonské smlouvy, stala irelevantní. Blíže KONSTAKOPOULOU, Dora. *The Area of Freedom, Security and Justice and the European Union's Constitutional Dialogue*. In BARNARD, Catherine. (ed). *The Fundamentals of EU Law Revisited: Assessing the Impact of the Constitutional Debate*. New York: Oxford University Press, 2007, s. 170.

⁴³ Více se vývoji soudní spolupráce v trestních věcech věnujeme jinde. Viz HAMUĚÁK, Ondrej. *Pohled na historický vývoj justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie*. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Pocta Eduardu Vlčkovi k 70. narozeninám*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 143–156.

⁴⁴ HATZOPOULOS, Vassilis. *Casual but Smart: The Court's new clothes in the Area of Freedom Security and Justice (AFSJ) after the Lisbon Treaty*. *College of Europe Research Papers in Law*, 2/2008. [cit. 24. ledna 2011]. Dostupné na <www.coleurope.eu>.

⁴⁵ Do oblasti sdílených pravomocí je ve SFEU zařazena celá problematika Prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Viz čl. 4 odst. 1 písm. j) SFEU.

právní regulace této oblastí má využívat jednotnou nomenklaturu aktů práva EU⁴⁶ a jednotný systém postupů pro jejich přijímání. Tato činnost EU bude napříště podléhat také kontrolní a výkladové pravomoci SD.⁴⁷

1.2 Rámcová rozhodnutí jako klíčový pramen práva třetího pilíře

Právo třetího pilíře a jeho charakterové vlastnosti byly v prvním období od vytvoření EU odrazem omezitného přístupu členských států ke vzájemné spolupráci na poli vnitřní bezpečnosti. Akty přijímané za účelem nastartování a prohloubení spolupráce měly silný mezivládní charakter a v rámci jejich tvorby i účinků byla zachována dominance států. Mezi projevy mezivládní povahy spolupráce patřila mimo jiné značně omezená jurisdikce SD, z čehož logicky plynuly také omezené možnosti této soudní autority judikaturou rozvíjet vlastnosti úzce unijního práva. Evoluce evropské integrace však přinesla i v této oblasti jisté změny. Amsterdamskou smlouvou byl SD nabídnut prostor pro extenzivní výklad povahy a účinků práva třetího pilíře, který SD v nezanedbatelné míře využil.⁴⁸ Mimo jiné⁴⁹ došlo jeho výkladovou aktivitou k posunu v chápání právní povahy, významu a dopadů rámcových rozhodnutí ve vnitrostátních právních systémech, což má pro institut EZR, jenž byl zaveden právě tímto aktem, zásadní význam.

Rámcová rozhodnutí přijímaná v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech byla základním prostředkem harmonizace trestního práva členských států⁵⁰ a dostalo se jim označení směrnice třetího pilíře. Směrnice se podobaly svým normativním působením, když i tyto akty sledují určitý obecný záměr (jedná se rovněž o akty na cíl)

⁴⁶ Stanovená v čl. 288 SFEU, který uvádí, že: „Pro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.“

⁴⁷ Na tomto místě nebudeme věnovat více prostoru rozboru Lisabonské smlouvy a jejímu významu pro oblast spolupráce v trestních věcech. Objektem našeho zájmu je bývalý třetí pilíř, jeho právo a především rámcová rozhodnutí. Proto v podrobnostech odkazujeme na HAMULÁK, Ondřej. Lisabonská smlouva a justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie. In GERLOCH, Aleš, WINTR, Jan (ed). *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 281–289.

⁴⁸ Rozsáhlou studii významu a aktivní role Soudního dvora podává Maria Fletcher. FLETCHER, Maria. The European Court of Justice, carving itself an influential role in the EU third pillar [online]. *EUSA Conference Paper* (Montreal, 2007). [cit. 30. 1. 2011]. Dostupné na <<http://www.unc.edu/euce/eusa2007/papers/fletcher-m-08i.pdf>>.

⁴⁹ Významné byly například kauzy týkající se otázek právní povahy společných postojů a nároků jednotlivců na náhradu škody způsobené činností v rámci třetího pilíře (kauzy spojené s tzv. teroristickými seznamy): C-354/04 P Gestoras Pro Amnistía a ostatní proti Radě [2007] ECR I-1579; C-355/04 P Segi a ostatní proti Radě [2007] ECR I-1657.

⁵⁰ K tomu BIERNAT Stanislaw. The Framework Decisions as a legal instrument in the third pillar of the European Union. In GÓRSKI, Adam, HOFMAŃSKI, Piotr (ed). *The European Arrest Warrant and its Implementation in the Member States of the European Union*. Warszawa: C.H.Beck, 2008, s. 4.

a nositeli povinnosti dosáhnout tohoto záměru jsou, stejně jako u směrnic, členské státy. Výběr metod a prostředků k dosažení předpokládaných cílů je opět ponechán na autonomní vůli členských států, resp. jejich orgánů.⁵¹ Svoji konstrukcí byly ideálním nástrojem pro dosahování cílů evropské integrace v rámci budování prostoru svobody, bezpečnosti a práva, který se nachází na pomezí mezistátní spolupráce a suverenity států.⁵² I SD samotný nepřímo potvrdil vhodnost rámcových rozhodnutí pro tyto účely. V rozsudku ve věci *Advocaten voor de Wereld* totiž odmítl výtky směřující vůči legalitě RR o EZR. Podle názoru navrhovatele měl být institut EZR, nahrazující klasické extradiční řízení zakotvené v mezinárodních smlouvách, zaveden prostřednictvím úmluvy sjednané a ratifikované všemi státy. Rámcové rozhodnutí, jako jednoduchý akt Rady (byť přijato jednomyslně), bylo podle *Advocaten voor de Wereld* pro tento účel nedostačující. SD se však s tímto názorem neztotožnil a potvrdil legalitu RR o EZR. Z jeho argumentace vyplývalo, že nehodlal zasahovat do diskrece Rady, která měla podle SEU volnost při výběru právních forem určených ke sbližování práva členských států.⁵³

I když tedy byla dána výrazná podobnost se směrnicemi, rámcová rozhodnutí, na rozdíl od svého komunitárního ekvivalentu, byla slabším nástrojem především proto, že SEU výslovně vylučovala možnost, aby tento druh aktu vykazoval přímý účinek, což vyplývalo explicitně z ustanovení čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU v předlisabonském znění. V souvislosti s vlastnostmi těchto aktů však SD využil svoji výkladovou pravomoc a vypracoval doktrínu loajality a tzv. nepřímého účinku (povinnosti eurokonformního výkladu), které SEU nevyklučovala. Koncept nepřímého účinku byl SD převzatý i do úzce unijního práva, a to v kauze *Pupino*.⁵⁴ SD v této věci vyslovil, že povinnost eurokonformního výkladu platí také ohledně rámcových rozhodnutí, jejichž ustanovení tak měla působit jako interpretační vodítka pro výklad národního práva. SD dospěl k takovému závěru navzdory argumentaci některých

⁵¹ K podobnostem, ale také k rozdílům mezi rámcovými rozhodnutími a směrnicemi viz BORGERS, Matthias, J. Implementing Framework Decisions. *Common Market Law Review*, 2007, roč. 44, č. 5, s. 1361–1386.

⁵² GRZELAK, Agnieszka. General remarks on the basis of the EAW Framework Decision – framework decision as a legal instrument and constitutional problems. In GÓRSKI, HOFMAŃSKI: *The European Arrest Warrant and its Implementation...*, s. 127.

⁵³ 303/05 *Advocaten voor de Wereld* [2007] ECR p. I-3633, body 24–42.

⁵⁴ C-105/03 *Trestní řízení proti Marii Pupino* [2005] ECR I-5285. K rozboru tohoto rozhodnutí Soudního dvora a k jeho významu pro rozvoj (nejen) práva třetího pilíře viz SPAVENTA, Eleanor. Opening Pandora's Box: Some Reflections on the Constitutional Effects of the Decision in *Pupino*. *European Constitutional Law Review*, 2007, roč. 3, č. 1, s. 5–24; FLETCHER, Maria. Extending 'indirect effect' to the third pillar: the significance of *Pupino*? *European Law Review*, 2005, roč. 30, č. 6, s. 862–877; LECZYKIEWICZ, Dorota. Constitutionalising the third pillar [online]. *Conference Paper* [cit. 6. 1. 2011]. Dostupné na <<http://www.cels.law.cam.ac.uk/events/Leczykiewicz.pdf>>; PEERS, Steve. Salvation outside the Church: Judicial protection in the third Pillar after the *Pupino* and *Segi* judgments. *Common Market Law Review*, 2007, roč. 44, č. 4, s. 883–929; MAGNO, Teresa. The *Pupino* Case: Background in Italian Law and consequences for the national judge. *ERA Forum*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 215–223.

členských zemí (Itálie, Francie) poukazující na odlišnost třetího pilíře, na jinou povahu rámcových rozhodnutí v komparaci se směrnicemi, na explicitní vyloučení přímého účinku u tohoto druhu aktů jakož i na absenci výslovného stanovení závazku loajality členských států ve třetím pilíři. Svůj závěr odůvodnil závaznou povahou rámcových rozhodnutí, významem řízení o předběžných otázkách v rámci třetího pilíře, jehož existence by neměla smysl, kdyby se jednotlivec nemohl dovolávat ustanovení rámcových rozhodnutí v řízeních před národním soudem. Argumentoval také samotnou povahou EU, jako nové etapy evropské integrace, jejíž cílů není možné dosáhnout bez loajálního jednání orgánů členských států.⁵⁵

Rozhodnutí v kauze Pupino se stalo prvním krokem mazání rozdílů mezi právem prvního a třetího pilíře. SD svou argumentací, znamenající podle některých názorů „manipulování s relevantními ustanoveními Smlouvy o Evropské unii [...], přispěl ke zjištění tenzí na ústavní úrovni [...]“⁵⁶. Toto překvapivé rozhodnutí vyvolalo reakci doktríny, která v něm viděla především základní kámen postupného odbourávání rozdílů mezi komunitárním a unijním právem a supranacionalizaci posléze uvedeného prostřednictvím soudního aktivismu. Vyslovením postulátu, podle kterého i existence unijního práva váže národního soudce jistými povinnostmi, vedla ke změně diskurzu v rámci chápání práva třetího pilíře. Jako právo vyvolávající autonomní specifické účinky uvnitř vnitrostátního právního systému již nemohlo být chápáno pouze jako podmnožina mezinárodního práva veřejného, zhmotněná ve výsledcích jednomyslné dohody členských států. Zárodky samostatnosti tohoto právního systému pak vyvolaly konsekventní otázky nad vztahem tohoto práva a vnitrostátního práva členských států. Z povinnosti eurokonformního výkladu národního práva ve světle rámcových rozhodnutí se dala vytušit jistá superiorita práva třetího pilíře před právem národním. Proto se nelze divit polemice nad otázkou vtažení původně ryze komunitární zásady přednosti práva, také na oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.⁵⁷

I když, vzhledem k jasnému legálnímu vyloučení přímého účinku rámcových rozhodnutí, nepřicházelo do úvahy absolutní přenesení zásady přednosti (v jejím klasickém pojetí, jako zásady stanovující pravidla řešící konflikt dvou aplikovatelných pravidel chování subjektů) do práva třetího pilíře, nelze tuto skutečnost opomíjet. Minimálně se totiž jednalo o stanovení přednosti unijně podmíněné a zároveň unijně konformní interpretace

⁵⁵ K tomu LEBECK, Carl. Sliding Towards Supranationalism? The Constitutional Status of EU Framework Decisions after Pupino. *German Law Journal*, 2007, roč. 8. č. 5, s. 516–518.

⁵⁶ POLLICINO: *European Arrest Warrant and Constitutional Principles...*, s. 1324.

⁵⁷ Blíže k těmto závěrům a k přerůstání resp. k univerzalitě zásady přednosti viz LENAERTS, Koen, CURTHAUT, Tim. Of Birds and Hedges: The Role of Primacy in Invoking Norms of EU Law. *European Law Review*, 2006, roč. 31, č. 3, s. 287–315.

národního práva⁵⁸ před takovou jeho interpretací, použitím které by řízení před národním soudem skončilo výsledkem neslučitelným s cíli evropské normy. Implementace RR o EZR a ústavní komplikace, které EZR vyvolal, prokázaly význam tzv. Pupino efektu pro efektivitu fungování nástrojů třetího pilíře EU a pro formování vztahu unijního práva a práva členských států.

⁵⁸ Obdobně HINAREJOS, Alicia. On the Legal Effects of Framework Decisions and Decisions: Directly Applicable, Directly Effective, Self-executing, Supreme? *European Law Journal*, 2008, roč. 14, č. 5, s. 631–632.

2. Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu

2.1 Evropský zatýkací rozkaz – vlajková loď vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech

Maastrichtská ani amsterodamská podoba třetího pilíře nestanovovaly jednoznačně, které konkrétní nástroje a jaké strategie mají být použity k tomu, aby bylo dosaženo základního cíle spolupráce ve věcech justice a vnitra, kterým je především vysoká míra ochrany a bezpečnosti občanů EU, resp. obyvatel členských států. Rada EU jako orgán odpovědný za provádění dané politiky měla tudíž volnou ruku při výběru nástrojů integrace v této oblasti. Onu volnost využila a v prvních letech svých aktivit volila metodu přijímání harmonizačních opatření a mezinárodních úmluv. Tento opatrný postoj, poměrně malé množství přijatých opatření, opozice států vůči (z jejich pohledu nucené) harmonizaci v těch oblastech, kde si již při tvorbě třetího pilíře hodlaly ponechat vysokou míru suverenity⁵⁹ a v neposlední řadě také existence různých formálních překážek⁶⁰ bránících rychlému zavádění jednotných nástrojů trestněprávní politiky napříč EU, se staly hlavními důvody nutnosti přehodnotit povahu a především efektivitu zvolené cesty a potřeby nalézt nový vůdčí princip evropské spolupráce v trestněprávní oblasti.⁶¹

Potřeba nového základu spolupráce justičních autorit (nejzřetelnější v oblasti trestněprávní spolupráce) se dostala na pořad dne v roce 1998 (tedy v mezidobí od podpisu - 1997, do účinnosti - 1999, Amsterodamské smlouvy). Impuls pro změny dala Evropská Rada, která se pod vedením Velké Británie na summitu v Cardiffu usnesla na závěru, že spolupráce v oblasti boje proti přeshraničnímu zločinu si vyžaduje větší míru vzájemného uznávání rozhodnutí soudů. Cardiffský summit znamenal pro další vývoj významný milník především proto, že došlo k obrácení kurzu od zdlouhavé harmonizace k jednoduché formě soužití právních řádů v podobě preference principu vzájemného uznávání. Cardiffský závěr sehrál především iniciační roli. Výzva v něm obsažená získala konkrétnější podobu o rok později,

⁵⁹ Obdobně FABRY, Kristof. The European Arrest Warrant: no security without human rights [online]. *SIPRI Project Paper*, 2007. [cit. 18. 3. 2011]. Dostupné na <<http://archives.sipri.org/contents/worldsec/eurosec.html>>.

⁶⁰ Snad nejzřetelnější formální překážkou byla ta skutečnost, že za hlavní nástroj spolupráce v dané oblasti byly zvoleny tzv. harmonizační úmluvy, kterých účinnost, jako tradičního instrumentu mezinárodního práva veřejného, byla vázána na ratifikaci podle pravidel vnitrostátního práva, což bylo logicky vesměs vždy spojeno s časovými prodlevami a sníženou efektivitou takového nástroje.

⁶¹ GUILD, Elspeth. Introduction. In GUILD (ed): *Constitutional challenges...*, s. 4.

kdy Evropská rada na svém zasedání ve finském Tampere učinila významný kvalitativní skok a vymezila princip vzájemného uznávání jako základní kámen soudní spolupráce v trestních i civilních věcech v rámci EU.⁶² Součástí závěrů předsednictva byla i výzva adresovaná Radě EU a Komisi k tomu, aby do konce roku 2000 přijaly podrobný program opatření nezbytných k implementaci principu vzájemného uznávání do oblasti spolupráce justičních autorit členských států EU. Naplněním této výzvy v linii trestněprávní spolupráce se stal program 24 opatření přijatý (s menší časovou prodlevou) v roce 2001⁶³. Tento program představuje plánovací dokument evropské spolupráce v trestních věcech a jeho naplňováním dostává princip vzájemného uznávání konkrétní kontury.⁶⁴ Nový systém spolupráce justičních autorit měl vycházet především z vysokého stupně vzájemné důvěry a právě princip vzájemného uznávání je koperníkovským obratem⁶⁵ ve vývoji této části evropské integrace. Tento obrat znamenal posun od konceptu vzájemné nedůvěry, resp. vzájemného prověřování (např. prostřednictvím inkluze exekutivní moci nebo striktního vyžadování reciprocity), k presumpci vysoké úrovně ochrany práv osob a kvality trestního řízení v partnerských státech. Posléze přijaté RR o EZR se stalo prvním nástrojem vybudovaným na této nové koncepci.⁶⁶

Příklon k principu vzájemného uznávání nepředstavuje absolutní novinku ani v oblasti spolupráce v trestních věcech obecně, ani v rámci vývoje evropské integrace. Daný princip nachází svoje uplatnění již v tradiční podobě spolupráce států v trestněprávní oblasti (především v extradičním právu) a je nezbytným předpokladem efektivity takové spolupráce. Vzájemná důvěra mezi státy je *condicio sine qua non* nejen v rámci procesu negociace a přijímání mezinárodních dohod o trestněprávní spolupráci, ale také (a to mnohem výrazněji) v procesu provádění postupů v těchto dohodách upravených. Základ této důvěry („povinnost“ důvěřovat si) můžeme spatřovat již v klasických principech mezinárodního smluvního práva, jako je zásada *pacta sunt servanda* nebo povinnost vzájemné kooperace mezi stranami mezinárodního závazkového vztahu.⁶⁷

⁶² ŠPICAR: *Vývoj, institucionální rámec a instrumenty...*, s. 17.

⁶³ Společný program Rady a Komise o opatřeních k implementaci principu vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech OJ 2001/C 12/02 [online]. [cit. 10. 1. 2011]. Dostupné v anglickém jazyce na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:012:0010:0022:EN:PDF>>.

⁶⁴ Blíže k pozadí a především k vývoji uplatnění principu vzájemného uznávání viz FICHERA, Massimo. Mutual Recognition in Criminal Matters From Its Creation to the New Developments in the Lisbon Treaty [online]. *UACES seminar Paper* (Edinburgh, 2008) [cit. 22. 1. 2011]. Dostupné na <http://www.uaces.org/pdf/papers/0801/2008_Fichera.pdf>

⁶⁵ WOUTERS: *The Framework Decision...*, s. 16.

⁶⁶ Více viz SANCHEZ, William. Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States. *Columbia Journal of European Law*, 2003, Vol. 9, No. 1, s. 195–198.

⁶⁷ DE GROOT, Selma. Mutual Trust in (European) Extradition Law. In BLEXTON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds.). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, s. 83–84.

Kromě této obecné roviny je princip vzájemného uznávání uplatňován i v rámci práva EU. Nelze totiž pominout, že hlavním zdrojem inspirace při budování systému spolupráce v trestních věcech na základech vzájemného uznávání se staly zkušenosti z budování jednotného vnitřního trhu.⁶⁸ Nízká míra efektivity spolupráce a značná zdlouhavost harmonizační politiky zde přiměly Společenství k tomu, aby změnilo původní strategii parciální, sektorové a podrobné harmonizace práva členských států a stanovilo tzv. nový přístup spočívající v minimalistické a obecné harmonizaci práva, kterou pak musela nutně doplnit vysoká míra vzájemné důvěry a vzájemného uznávání právní regulace mezi členskými státy.⁶⁹ Princip vzájemného uznávání právní regulace zavedl jako klíčový prvek budování jednotného vnitřního trhu (ve spojitosti s volným pohybem zboží), a to ještě před vymezením nového přístupu, i samotný SD. Ten v rozsudku *Cassis de Dijon* stanovil, že: „Neexistuje tedy žádný platný důvod k tomu, aby [výrobky], pokud jsou legálně vyrobeny a uvedeny na trh v některém členském státě, nemohly být uvedeny na trh ve všech ostatních členských státech“⁷⁰, čímž položil základ teorii vzájemného uznávání a volného pohybu právní regulace.

Vzájemné uznávání představuje široký koncept, kterým se rozumí situace, kdy právní instrumenty jednoho členského státu nacházejí uplatnění také mimo svoji tradičně stanovenou *ratione loci*. Tento princip představuje v podstatě jistou podobu vývozu práva, resp. určitou svobodu volného pohybu právní regulace napříč členskými státy. Takový závěr nutně implikuje otázku: Co a jakou formou je uznáváno? Zjednodušeně řečeno platí, že předmětem uznávání jsou víceméně všechny projevy působení práva jako společenského fenoménu. Soudní i administrativní autority členských států jsou existencí tohoto principu vázané povinností uznávat právní předpisy, právní praxi i individuální rozhodnutí orgánů ostatních členských států a nebránit subjektům práva (konkrétním adresátům právní regulace či adresátům rozhodnutí individuální povahy) chovat se podle těchto projevů. Následkem uznání je tedy zdržení se zásahů do užívání určitého oprávnění, nebo také vydání rozhodnutí, či uskutečnění jednání, které je nezbytným předpokladem efektivní spolupráce mezi určitými členskými státy, resp. jejich orgány.

⁶⁸ Obdobně DIEZ, Carlos Gómez-Jara. *European Arrest Warrant and the Principle of Mutual Recognition. Eucrim*, 2006, roč. 1, č. 1–2, s. 23.

⁶⁹ Podle názoru Komise se okamžité (automatické) uznávání právní regulace ostatních členských států (za předpokladu chybějící harmonizace) mělo stát pravidlem fungování vnitřního trhu a sloužit tak k odstranění dalších (převážně technických) překážek volného pohybu zboží, osob i služeb. Blíže viz Bílá kniha Komise pro Radu: *Dokončování vnitřního trhu*, ze dne 14. června 1985. COM(85) 310, zejména body 13, 58, 65 a 77–79.

⁷⁰ Rozsudek Soudního dvora 120/78 *Rewe proti Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, bod 14 [text v závorce autor]. K zajímavému rozboru relevance tohoto rozhodnutí pro obecný rozvoj evropské integrace viz NIKOLAÏDIS, Kalypso. *Kir Forever? The Journey of a Political Scientist in the Landscape of Mutual Recognition*. In MADURO, AZOULAI: *The Past and Future...*, s. 447–455.

Uznání projevů právní regulace (rozhodnutí) jednoho členského státu ve státě druhém je vybudováno na presumpci vysoké míry vzájemné důvěry mezi členskými státy a nevyžaduje žádné formální aprobační rozhodnutí veřejné moci jiného státu.⁷¹ John Vervaele uvádí, že hodnota vzájemné důvěry mezi státy je propojena na zásady mezinárodní zdvořilosti a nevyšetřování (ang. *transnational comity and non-inquiry*) a způsobuje automatickou presumpci legality i legitimacy rozhodnutí cizích orgánů *ipso iure*.⁷²

Základem principu vzájemného uznávání je „idea, že i v případě, kdy jiný stát neřeší konkrétní záležitost stejným nebo podobným způsobem jako domovský stát, výsledky jeho přístupu budou považovány za ekvivalenty vlastních rozhodnutí domovského státu. Vzájemná důvěra je důležitým prvkem nejenom v podobě důvěry v přiměřenost partnerovi právní regulace, ale také v podobě důvěry v to, že tato regulace je správným způsobem aplikována.“⁷³ Takto vymezený ideový základ byl traktován i v rámci tvorby a přijímání RR o EZR a odrazil se v mnoha novech, která jsou s tímto institutem spojována.

Je však vhodné poznamenat, že ona automatizace uznávání neznamená vyloučení jakéhokoliv negativního postoje ze strany hostujícího státu. I když je tady presumována vzájemná důvěra, neznamená to, že autority uznávajícího členského státu nemají možnost uchýlit se k použití určitých výjimek. SD tyto výjimky připustil již v citovaném rozhodnutí *Cassis de Dijon*, když vytvořil doktrínu tzv. mandatorních (kategorických) požadavků (například ochrany spotřebitele, životního prostředí apod.), které, ač je primární právo výslovně neupravuje, mohou být státy použity (za předpokladu nediskriminačního působení) jako legální překážky volného pohybu zboží (rovněž tak osob, služeb i kapitálu). SD tak připustil určitou míru přijatelného odchýlení se od požadavku vzájemného uznávání, chránící důležité hodnoty uznávajícího státu, pro kterou se vžilo označení „pravidlo rozumu“. Nesmíme opomenout zmínku o tom, že státy se při budování nové strategie spolupráce v trestních věcech inspirovaly i tímto (negativním) pravidlem. V rámci transplantace principu vzájemného uznávání z oblasti vnitřního trhu do sféry trestní justice (již při tvorbě RR o EZR) tak došlo k akceptování nutné míry rozumných výhrad a výjimek.

⁷¹ Samotný SD ve věci C-187/01 *Gözütok and Brügge* [2003] ECR I-1345 (bod 33) vyjádřil existenci vzájemné důvěry členských států (dokonce přímo pro oblast trestního práva) slovy: „každý z členských států přijímá použití trestního práva platného v ostatních členských státech, a to i tehdy, pokud by uplatnění jeho vlastního vnitrostátního práva vedlo k odlišnému řešení.“ Blíže VERVAELE, John, A.E. *Joint Cases C-187 Joined Cases C-187/01 and C-385/01, Criminal proceedings against Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge, Judgment of the Court of Justice of 11 February 2003, Full Court, [2003] ECR I-5689. Common Market Law Review, 2004, Vol. 41, No. 3, s. 795–812.*

⁷² Více viz VERVAELE: *European Criminal Law...*, s. 5.

⁷³ Zpráva Komise určená Radě a Evropskému parlamentu: Vzájemné uznávání konečných rozhodnutí v trestních věcech, Brusel, 26. 7. 2000, COM(2000) 495 final, str. 4.

2.2 Přijímání, obsah a implementace rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu – nová paradigmata versus ochrana národních prerogativ

Za bezprostřední impulz k urychlenému přijetí RR o EZR je obecně považována eskalace mezinárodního terorizmu, která vyvrcholila v útocích na věže Světového obchodního centra v New Yorku uskutečněných 11. září 2001.⁷⁴ Relevance této události se odrazila nejen v samotném zrodu myšlenky vytvořit tento speciální unijní nástroj spolupráce v trestních věcech, ale také v efektivitě legislativních prací na jeho tvorbě a přijímání. Memento 11. září se jistě stalo katalyzátorem potřeby a rychlosti přijetí onoho aktu. I proto se objevují hodnocení, podle kterých bylo RR o EZR navrženo jako „nástroj o dvou užitcích: za prvé jako nástroj efektivnějšího a rychlejšího procesu vydávání osob umožňující překonání dosavadních překážek a těžkostí spojovaných s extradicí v rámci EU a usnadňující soudní spolupráci v trestních věcech mezi členskými státy; za druhé z pohledu prostředků boje proti terorizmu, jako nástroj užitečného uspořádání pravidel spolupráce umožňující zatčení, předání, souzení a potrestání pachatelů těchto hrůzných zločinů.“⁷⁵ Rychlost vyjednávání a přijímání RR o EZR prokázala akceschopnost unijních orgánů reagovat na aktuální potřeby.⁷⁶ Na druhé straně však takový zkrácený legislativní proces vyloučil širší diskusi nad obsahem a formou nového konceptu spolupráce, což se následně odrazilo v problémech s implementací i v objevivších se ústavních komplikacích. Krátkost normotvorného procesu v případě nástroje dotýkajícího se lidských práv, konkrétněji procesního postavení obviněných osob, a derogujícího klasické extradiční zásady, patřila k argumentům snižujícím legitimitu tohoto nástroje a mechanismu, jenž byl na jeho základě zaveden.⁷⁷

Cílem naší práce není podat rozbor RR o EZR optikou vědy trestního práva. Na tomto místě se pozastavíme pouze u klíčových elementů, principů nové formy spolupráce a v dalším

⁷⁴ Obdobně PIPKOVÁ, Hana. K návrhu Evropského zatýkacího rozkazu (European Arrest Warrant). *Justiční praxe*, 2002, roč. 50, č. 4, s. 218.

⁷⁵ GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 6.

⁷⁶ První návrh předložila Komise již 25. září 2001, v prosinci 2001 dospěla Rada k politické dohodě o této otázce a samotný akt - Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/584/SVV) – byl přijat 13. června 2002. Pro podrobný rozbor vyjednávání a přijímání RR o EZR, včetně evaluace názorů jednotlivých vlád. O'MAHONY, Jane. Bringing process back in: investigating the formulation, negotiation and implementation of the European Arrest Warrant from policy analysis perspective [online]. *EUSA Conference Paper* (Montreal, 2007). [cit. 5. 3. 2011]. Dostupné na <<http://www.unc.edu/euce/eusa2007/papers/omahony-j-08i.pdf>>

⁷⁷ Obdobně WOUTERS: *The Framework Decision...*, s. 18.

odkazujeme na příslušnou odbornou literaturu.⁷⁸ EZR je vystavěn na zásadě vzájemného uznávání, která je východiskem pro rozbor dalších elementárních prvků tohoto institutu. Těmito prvky jsou judicializace a depolitizace; časové ohraničení předávacího řízení; ústup od principu ochrany/nevydávání vlastních občanů, opuštění požadavku oboustranné trestnosti a oslabení zásady speciality dispozicí předávané osoby.⁷⁹

EZR byl zaveden jako ryze procesní institut, jako soudní rozhodnutí, kterým orgány jednoho členského státu žádají orgány jiného státu o předání osoby za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu či ochranného opatření. Oproti klasické extradici opouští předávání na základě EZR možnost ingerence výkonné moci do rozhodování o předání⁸⁰ a navíc nezná ani výjimky spojené s politicky motivovanými trestnými činy, čímž výrazným způsobem celý proces spolupráce depolitizuje. Stanovením lhůt (čl. 17 RR o EZR) pro výkon EZR a zavedením jednotného formuláře (příloha RR o EZR) je pak ještě více podtržena soudní (formální) povaha tohoto institutu. Mezi zásadní novinky spojované s EZR pak patří opuštění obecné výjimky, resp. výhrady nevydávání vlastních občanů. Je více než zřejmé, že RR o EZR staví na tom, že zatykač má být nástrojem spolupráce v prostoru jednotné Evropy, kde hranice či jisté národní pozadí již ztrácí na významu. Další novinkou, jejíž relevance a dopady byly zásadní, je opuštění tradičního požadavku oboustranné trestnosti u nejzávažnějších trestných činů (32 činů vymezených v čl. 2 odst. 2 RR o EZR). Obě zmiňované novinky byly hodnoceny jako revoluce ve vydávacím/předávacím řízení a jak se ukázalo později, staly se hlavním důvodem ústavních problémů.

Připomeňme, že rámcová rozhodnutí jsou aktem na výsledek, který zachovává míru diskrece členských států v rámci jejich implementace. Přijímání navazující vnitrostátní úpravy může sloužit jako záruka zachování základních principů národních právních řádů. V rámci implementace je vytvářen prostor pro eliminování konfliktů mezi členskými závazky a ústavními pořádky těchto zemí.⁸¹ I RR o EZR v podobě, v jaké bylo schváleno, ponechávalo členským státům jistý manévrovací prostor. V rámci něho nabízelo hned několik možností

⁷⁸ HERCZEG, Jiří. Evropský zatykačí rozkaz. In TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Linde: Praha, 2009, s. 340–354; KORDÍK, Marek, FILLOVÁ, Dagmar, HRVOL, Miloš. *Európsky zatykačí rozkaz – Komentár*. Praha: C.H.Beck, 2011; KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*, 2. vyd. Praha: Linde, 2005, s. 183 an.; KLOUČKOVÁ, Světlana. Evropský zatykačí rozkaz. In TOMÁŠEK (ed): *Aktuální otázky europeizace...*, s. 91–112.

⁷⁹ Obdobně PIKNA, Bohumil. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 9, s. 11.

⁸⁰ Více LAGODNY, Otto. ‚Extradition‘ without a granting procedure: the concept of ‚surrender‘. In BLEXTON, VAN BALLEGOIJ (eds): *Handbook...*, s. 39–45.

⁸¹ LEBECK, Carl. National constitutional control and the limits of European integration – the European Arrest Warrant in the German Federal Constitutional Court. *Public Law*, 2007, roč. 51, č. 1, s. 24.

odchýlení se od aplikace principu vzájemného uznání a vykonání EZR.⁸² Zavedením různých výjimek a důvodů pro nevykonání EZR tak došlo k jistému vyvážení zmiňovaných novinek a ke stírání rozdílů mezi moderním modelem předávání a tradiční extradici.⁸³ Jednotlivé exempce v systému tvoří skupina obligatorních důvodů pro nevykonání EZR; skupina fakultativních důvodů pro nevykonání EZR a požadavky na zachování procesních záruk při provádění EZR.

RR o EZR stanoví v čl. 3 důvody, ke kterým je vždy nutné přihlížet. Obligatornost těchto důvodů pro nevykonání EZR se odráží v závazku orgánů vykonávajícího členského státu *ex officio* odmítnout realizaci předávacího řízení, tedy neexekovat zatykač. Prvním ze stanovených důvodů je amnestie udělená státem, který má vykonat EZR, vztahující se na čin, v souvislosti s kterým byl zatykač vydán.⁸⁴ Dalším je pak princip *ne bis in idem* na unijní úrovni, tedy situace, kdy vyžádaná osoba již byla za stejný čin odsouzená některým z členských států a trest již byl vykonán, je vykonáván nebo jej již nelze vykonat.⁸⁵ Posledním důvodem pro povinné odmítnutí předání je hledisko věku obviněného, když osoba, na kterou je EZR vydán, nedosáhla věkovou hranici trestní odpovědnosti podle práva vykonávajícího státu. Za rozšíření seznamu obligatorních důvodů pro nevykonání EZR lze považovat tzv. lidskoprávní důvody⁸⁶, jako například diskriminační stíhání, předání do rizikové země, požadavky národní úpravy, koncept práva na řádný proces a další. Tyto důvody jsou zmiňovány již v preambuli rámcového rozhodnutí (body 12 a 13) a také v čl. 1 odst. 3 RR EZR.⁸⁷ Kategorickou výjimkou je také situace podle čl. 20 RR EZR, kdy vyžádaná osoba požívá výsad a imunit, když k předání této osoby může dojít teprve poté, co bude těchto privilegií zbavena.⁸⁸

⁸² K tomu viz HAMUĽÁK, Ondrej. Princíp vzájomného uznávania - základný kameň i kameň úrazu v oblasti spolupráce v trestných veciach v rámci Európskej únie. In BURDA, Eduard (ed). *Míľníky práva v stredoeurópskom priestore 2008*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 857–863.

⁸³ Elies van Sliedregt v této souvislosti mluví o reminiscencích klasické extradice i v „ěře EZR“. VAN SLIEDREGT, Elies. European Arrest Warrant Between Trust, Democracy and the Rule of Law. Introduction. The European arrest warrant: extradition in transition. *European Constitutional Law Review*, 2007, roč. 3, č. 2, s. 245. Shodně také PLACHTA, Michael. European Arrest Warrant: Revolution in Extradition? *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 186.

⁸⁴ Blíže WILLIAMS, Felicity. European Arrest Warrant – Immunities and Amnesties. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies (eds). *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 157–178.

⁸⁵ Blíže VAN DER WILT, Harmen. The European Arrest Warrant and the Principle of Ne Bis in Idem. In BLEXTON, VAN BALLEGOIJ (eds): *Handbook...*, s. 99–117.

⁸⁶ Stejně KEIJZER, Nico. The European Arrest Warrant Framework Decision between Past and Future. In GUILD (ed): *Constitutional Challenges...*, s. 27.

⁸⁷ Blíže MACKAREL, Mark. Human Rights as Barrier to Surrender. In KEIJZER, VAN SLIEDREGT (eds): *The European Arrest Warrant...*, s. 139–156.

⁸⁸ Blíže WILLIAMS, Felicity. European Arrest Warrant – Immunities and Amnesties. In KEIJZER, VAN SLIEDREGT (eds): *The European Arrest Warrant...*, s. 157–178.

Fakultativní důvody jsou obsaženy v čl. 4 RR o EZR. V souvislosti s tímto článkem je nezbytné poukázat na to, že jeho formulace („Vykonávající justiční orgán může odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu [...]“)⁸⁹ vedla k nejasnostem ohledně toho, jak má být chápána ona fakultativnost. Některé státy si uvedenou fakultativnost vysvětlily jako svoji vlastní diskreci, tedy právo volby, zda dané důvody zavedou do svého právního řádu nebo ne. V kladném případě pak jejich soudní autority byly povinny odmítnout vykonat EZR, čímž v podstatě došlo k rozšíření důvodů pro obligatorní odmítnutí předání na základě EZR. Podle druhé varianty výkladu státy neměly možnost výběru a musely implementovat všechny důvody jako fakultativní. Diskrece pak měla náležet justičním autoritám v rámci exekuce EZR, které měly v každém jednotlivém případě rozhodovat, zda předávací řízení bude nebo nebude uskutečněno.

Jazykový výklad daného ustanovení dává za pravdu této druhé možnosti. Vůči takové diskreci soudů se však objevily výtky varující před možnou svévolností soudců a upřednostňující výklad, podle kterého uvedené ustanovení svěřuje diskreci zákonodárné moci v rámci implementace a ne soudní moci v rámci aplikace.⁸⁹ Komise pak v tomto ohledu poznamenává, že implementace čl. 4 je dobrovolná, takže obě varianty považuje za přípustné. Vzhledem k uvedenému dvojímu výkladu vznikl napříč Uníi stav jisté nejednotnosti. V některých státech tak dále uvedené důvody rozšiřují seznam obligatorních výjimek, v jiných pak mohou vést k nevykonání EZR na základě volného posouzení ze strany soudů.

Jaké důvody pro odmítnutí předání tedy přicházejí v úvahu podle čl. 4 RR o EZR? Předání by mělo/může být odmítnuto v případech, kdy není naplněn požadavek oboustranné trestnosti a to v souvislosti s trestnými činy, u kterých nedošlo k opuštění této klasické zásady.⁹⁰ Dalším důvodem jsou překážky *litispence* a *rei iudicatae*, tedy situace, kdy ve vykonávacím členském státě je vyžádána osoba stíhána za stejný čin nebo stíhání vůči ní za tentýž čin již bylo ve vykonávacím státě pravomocně ukončeno. Mezi důvody zařazené do čl. 4 dále patří zánik trestnosti činu promlčením podle práva vykonávajícího státu⁹¹ a uplatnění principu *ne bis in idem* ve vztahu k věcem již rozhodnutým ve třetích nečlenských zemích. Odmítnutí předání je možné také v případech, kdy se jedná o výkon trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody, a to u osob, které jsou občany nebo residenty vykonávajícího státu a tento na sebe přebere závazek výkonu těchto sankcí.

⁸⁹ BLEXTON, Rob. Commentary on article by article basis. In BLEXTON, VAN BALLEGOIJ (eds): *Handbook...*, 5, s. 234.

⁹⁰ Blíže VAN SLIEDREGT, Elies. The Dual Criminality requirement. In KEIJZER, VAN SLIEDREGT (eds): *The European Arrest Warrant...*, s. 51–70.

⁹¹ Blíže STESENS, Guy. Statutory limitations. In KEIJZER, VAN SLIEDREGT (eds): *The European Arrest Warrant...*, s. 131–137.

Posledním důvodem obsaženým v původním znění RR o EZR bylo uplatnění teritoriálních hledisek, kde bylo odmítnutí přípuštěno v případech, kdy byl daný čin spáchán zcela nebo z části na území vykonávajícího státu, a dále v případech kdy byl čin spáchán mimo území vystavujícího státu a právo vykonávajícího států nedovoluje stíhání činů, ke kterým došlo mimo jeho území.⁹² Novela RR o EZR z roku 2009⁹³, týkající se uznávání rozhodnutí vydaných *in absentia*, zavedla do jeho textu nový čl. 4a, který stanovuje další (ve výše uvedeném chápání fakultativní) důvod pro odmítnutí předání, založený na různých skutečnostech týkajících se toho, že se dotyčná osoba nezúčastnila řízení, případně v rámci něho a o něm nebyla dostatečně informována. Zvláštním fakultativním důvodem pro nevykonání EZR může být trvale špatný zdravotní stav vyžádané osoby, když by její předání mohlo ohrozit její život nebo tento stav ještě zhoršit. Podle čl. 23 odst. 4 RR o EZR může být předání z těchto humanitárních důvodů dočasně odloženo. V případě trvalého špatného zdravotního stavu ale lze předpokládat, že tento odklad bude působit *ad infinitum*.

Kromě zmiňovaných skupin důvodů pro nevykonání EZR ze strany vykonávající soudní autority počítá RR o EZR s odmítnutím exekuce rozkazu také v případě, že nebudou dostatečně zabezpečené procesní záruky sloužící k ochraně osoby, jež má být předána do státu, který vydal EZR. Jednotlivé procesní záruky jsou obsaženy v čl. 5 RR o EZR. Podle tohoto ustanovení je ve specifických situacích dáno právo vykonávajícímu orgánu podmínit předání určitými zárukami. V případě uložení doživotního trestu odnětí svobody nebo doživotního ochranného opatření může vykonávající orgán podmínit předání skutečností, že právní systém vystavujícího státu umožňuje přezkum takových rozhodnutí nejpozději po dvaceti letech nebo dává dotčené osobě právo požádat o milost. Další situací, kdy může být výkon EZR podmíněn, je případ, kdy osoba, které se EZR týká, je občanem nebo má trvalé bydliště ve vykonávajícím členském státě. Tady může vykonávající orgán podmínit vykonání EZR poskytnutím záruky, že osoba bude po vyslechnutí vrácena do vykonávajícího státu, aby se zde podrobila sankcím omezujícím osobní svobodu uloženým ve vystavujícím členském státě.⁹⁴

⁹² Blíže KEIJZER, Nico. *Locus Delicti Exceptions*. In KEIJZER, VAN SLIEDREGT (eds): *The European Arrest Warrant...*, s. 89–109.

⁹³ Rámcové rozhodnutí Rady 2009/299/SVV ze dne 26. února 2009, kterým se mění rámcová rozhodnutí 2002/584/SVV, 2005/214/SVV, 2006/783/SVV, 2008/909/SVV a 2008/947/SVV a kterým se posilují procesní práva osob a podporuje uplatňování zásady vzájemného uznávání rozhodnutí na rozhodnutí vydaná v soudním jednání, kterého se dotyčná osoba nezúčastnila osobně.

⁹⁴ Původně obsahovalo RR o EZR i třetí situaci, kdy mohlo být předání podmíněno. Jednalo se o případy výkonu trestních rozhodnutí vydaných *in absentia*. Ustanovení čl. 5 odst. 1 však bylo v roce 2009 zrušeno (výše zmiňovaným rámcovým rozhodnutím Rady 2009/299/SVV), protože případy *in absentia* byly zařazeny na seznam fakultativních důvodů pro nevykonání EZR.

Zásady, které po několik dekád formovaly podobu mezistátní spolupráce v trestních věcech (a extradičního řízení zvláště), mezi jinými zásada reciprocit, oboustranná trestnost, požadavek vzájemnosti, zásada participace složek výkonné moci při mezistátní kooperaci, zásada speciality a další, byly EZR více či méně potlačeny, sledující při tom jediný společný cíl. Tímto cílem byla rychlá a efektivní spolupráce mezi státy za účelem ochrany společných hodnot a vybudování jednotného justičního prostoru v trestních věcech, který by byl korelátém již vytvořeného jednotného vnitřního trhu. Nový přístup se však stal základem pro mnohé kritické reakce vyčítající jeho projevům nelegitimitu, rozpor se zásadami právní jistoty, legitimního očekávání, zákonnosti a důvěry občanů v ochrannou úlohu veřejné moci. Realita budování systému evropské spolupráce v trestních věcech na základě bezbřehé vzájemné důvěry potvrdila obavy z toho, že se bude jednat o nepředvídatelné dobrodružství. Skutečnost, že členské státy nejevily moc velkou ochotu pouštět se „na cestu do neznáma“⁹⁵, se odrazila v několika aspektech přijímání a implementace RR o EZR. Státy, které přirozeně využívají každou možnost pro co nejširší zmírnění dopadů postupného odbourávání hranic a ztracení vlastní suverenity, dostaly s objevením se uvedených rozporů do rukou výrazné argumenty svědčící ve prospěch zavádění ochranných opatření. Není proto žádným velkým překvapením, že ve velké míře využily rozebíraný systém výjimek a v maximální možné míře přispěly k jevu, výstižně označovanému jako proces „ementalizace“⁹⁶ principu vzájemného uznávání.

V atmosféře nedůvěry našel kořeny i další projev fragmentace obecného uplatňování principu vzájemného uznávání, který se objevil v rámci implementace RR o EZR do právních řádů členských států.⁹⁷ Obranná reakce ze strany států byla zosobněna v opětovném zavedení

⁹⁵ MITSILEGAS, Valsamis. The Constitutional Implications of Mutual Recognition in Criminal Matters in the EU. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 5, s. 1281.

⁹⁶ Realita implementace spojená s fragmentací byla takovým označením charakterizována v rámci diskusí na mezinárodním vědeckém fóru (European Cooperation in Penal Matters: Issues and Perspectives, 7th Specialization Course in International Criminal Law of ISISC, Syrakúzy, Itálie), které se konalo ve dnech 24. 10. až 4. 11. 2007 a kterého se měl autor této práce čest osobně účastnit. Podobné přirovnávání efektivity nástrojů evropské spolupráce v trestních věcech není v odborné literatuře ojedinělé. Obdobně GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 7.

⁹⁷ Základním zdrojem statistických údajů o procesu implementace RR o EZR (ze kterého jsme vycházeli) jsou dokumenty Komise, která je podle čl. 34 RR o EZR povolána k monitoringu jeho provádění. Komise dosud vydala tři zprávy: Report from the Commission based on Article 34 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States ze dne 23. 2. 2005 - COM(2005) 63 final; Report from the Commission on the implementation since 2005 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States ze dne 11. 7. 2007 - COM(2007) 407 final; Report from the Commission to the European parliament and the Council on the implementation since 2007 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States ze dne 11. 4. 2011 - COM(2011) 175 final. Všechny zprávy, včetně rozsáhlých příloh, jsou dostupné v anglickém znění na <http://ec.europa.eu/dgs/justice/index_en.htm>.

kontroly oboustranné trestnosti u činů, kde byl tento princip opuštěn; v rozšiřování obligatorních důvodů pro odmítnutí výkonu EZR; v navyšování výčtu procesních záruk a v opětovném zapojení orgánů výkonné moci do oblasti spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy.

V rozporu se zněním čl. 2 odst. 2 RR o EZR, který obsahuje jednoznačně taxativní výčet trestných činů, u kterých se napříště nemá vyžadovat splnění požadavku oboustranné trestnosti, došlo ze strany některých členských států k svévolnému doplnění některých dalších činů, u kterých se tato kontrola opětovně zavádí. Při studiu takové reakce členských států je možné dospět k závěru, že členské státy volily mezi dvěma variantami a to buď absolutním zavedením kontroly oboustranné trestnosti, kdy se splnění požadavku oboustranné trestnosti zkoumá ve všech případech, nebo variantou relativní, kde se požadavek oboustranné trestnosti zavádí jako prostředek ochrany vlastních státních příslušníků. Jako příklad prvně zmiňované podoby je možné uvést právní úpravu Itálie, která výčet 32 trestných činů předpokládaných rámcovým rozhodnutím nahradila svoji vlastní nomenklaturou činů, které jsou známé jejímu trestnímu zákonu, čímž v podstatě opětovně zavedla pravidlo oboustranné trestnosti.⁹⁸ Druhou možnost zvolilo například Polsko, u kterého byl v rámci implementace opuštěn požadavek oboustranné trestnosti jenom v případech, kdy se jedná o cizince, tedy na případy, kdy osobou proti které byl vydán EZR není polský občan.⁹⁹

Praxe implementace RR o EZR přinesla další zásah do principů spolupráce v podobě svévolného rozšiřování důvodů pro obligatorní nevykonání EZR. V národních úpravách se tak objevily situace, se kterými RR o EZR v čl. 3 vůbec nepočítá. Jako příklad uvádíme opět italskou podobu implementace, kde mezi nové obligatorní důvody pro odmítnutí vykonání EZR přibyly například kauzy, které představují jednání s politickým kontextem, nebo případ trestných činů, u kterých je trestní stíhání podmíněno souhlasem oběti.¹⁰⁰ Jiným příkladem může být nizozemská úprava, podle které mohou justiční autority odmítnout předání osoby v případech, kdy nejsou dány žádné pochybnosti o nevině této osoby¹⁰¹, což lze považovat za

⁹⁸ Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Itálie, Dokument Rady 5832/2/09 REV 2 CRIMORG 19, s. 69. [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN780.pdf>.

⁹⁹ Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Polska, Dokument Rady 14240/2/07 REV 2 CRIMORG 158, s. 32, 33. [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN740.pdf>.

¹⁰⁰ Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Itálie..., s. 45, 65, 83–86.

¹⁰¹ Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Nizozemska, Dokument Rady 15370/2/08 REV 2 CRIMORG 185, s. 31. [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN777.pdf>.

zásah do suverénního práva ostatních členských států, do jejich licence trestní represe, když jenom soudy těchto států mohou rozhodovat o vině za spáchaný trestný čin.

Prostor pro rozšíření obranných klauzul objevily členské státy i v rámci procesních záruk, jejichž splnění může vykonávající justiční orgán vyžadovat. I tady došlo k navýšení počtu těchto záruk nad katalog předpokládaný rámcovým rozhodnutím. Kromě povolených záruk (jako je záruka možnosti prozkoumání doživotních trestů odnětí svobody) se do národních úprav dostaly nové záruky a modifikace, jako například italským právem stanovená podmínka vyžadující záruky, aby bylo v řízení nebo ve výkonu trestu či ochranného opatření, pro které byla osoba předána do druhého členského státu, respektováno lidských práv a ústavních principů tak, jak je stanovuje italský právní řád.¹⁰²

Dalším odklonem od zásad, na kterých je vystavěno vzájemné uznávání rozhodnutí justičních orgánů mezi členskými státy je renaissance participace orgánů moci výkonné na systému předávání na základě EZR. Tento krok, ke kterému se uchýlilo například Dánsko¹⁰³, je krokem nazpět k tradičnímu systému extradičního řízení.

Samotný text RR o EZR obsahující množství výjimek z povinnosti předání vyžádané osoby, jakož i následné specifické výhrady nebo výjimky zavedené státy nad rámec tohoto aktu v procesu jeho implementace, jsou důkazem toho, že presumpce vysoké úrovně vzájemné důvěry a automatizace předávání na základě EZR mohou v praxi činit určité problémy. Steve Peers si v této souvislosti klade (více méně řečnickou) otázku, proč by státy, jinak nadané absolutní pravomocí autonomně určovat, které jednání bude pod jejich jurisdikcí považováno za trestné a které nikoliv (a dát tak za dost svým specifickým kulturním a historickým podmínkám odlišujícím je navzájem), „měly být nositelem povinnosti asistovat jinému státu v aplikaci jeho trestního práva, když se tyto dva státy zásadně neshodují v tom, zda dané jednání má, nebo nemá být kriminalizováno“.¹⁰⁴ Množství odpovědí, jako například potřeba boje proti přeshraniční kriminalitě, efektivita a rychlost spolupráce v trestních věcech, ochrana společných hodnot integrované Evropy, nalezneme v plánovacích dokumentech a vyjádřeních institucí EU. I navzdory významu těchto důvodů je však zřejmé (což implementace RR o EZR prokázala), že státy je považují spíše za programové proklamace a

¹⁰² Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Itálie..., s. 71.

¹⁰³ Zpráva o praktické aplikaci EZR týkající se Dánska, Dokument 15691/2/08 REV 2 CRIMORG 194, s.4. [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN713.pdf>.

¹⁰⁴ PEERS: *Mutual Recognition and Criminal Law...*, s. 25.

důrazem na autonomii vlastní trestní justice pomáhají k posunu od principu vzájemného uznávání k principu nedůvěry nebo dokonce vzájemnému strachu.¹⁰⁵

Lze shrnout, že inovativní povaha myšlenky EZR, jako nástroje automatické spolupráce mezi justičními orgány členských států, byla v procesu tvorby RR o EZR a jeho implementace vyvážená množstvím výjimek, které tento nový systém přiblížily klasickému extradičnímu řízení. Z koncepčního hlediska k žádné zásadní revoluci v rámci vydávání stíhaných nebo odsouzených osob mezi státy nedošlo. Na druhé straně je však nutné zmínit, že akcent na klasické ochranné prvky, výjimky a podmínky předání ze strany států, zdá se nijak neovlivnil praktické dopady zavedení institutu EZR. Podle posledních dostupných statistik¹⁰⁶ totiž počet vykonaných EZR napříč Unií dosahuje čísla 4 000 a více ročně, což prokazuje, že tyto projevy vzájemného strachu nejsou tak zásadní překážkou spolupráce.

¹⁰⁵ IMPALA, Franco. The European Arrest Warrant in the Italian legal system. Between mutual recognition and mutual fear within the European area of Freedom, Security and Justice. *Utrecht Law Review*, 2005, roč. 1, č. 2, s. 56–78.

¹⁰⁶ Report from the Commission to the European parliament and the Council on the implementation since 2007 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States ze dne 11. 4. 2011 - COM(2011) 175 final. [online]. [cit. 15. 4. 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/dgs/justice/index_en.htm>.

3. Evropský zatýkací rozkaz před ústavními soudy

System unijní spolupráce v trestních věcech, jeho klíčový princip v podobě vzájemného uznávání i samotná „vlajková loď“ onoho principu, kterou je instrument EZR, přináší mnohá nova a výrazné dopady napříč spektrem právních systémů a pravidel. Zásadním způsobem posouvají a transformují nejen oblast trestněprávní pomoci mezi státy, ale mění také kontury evropské ústavnosti. Implementace RR o EZR nepřinesla pouze fragmentaci rozebíranou v předešlé části této práce, ale vyvolala i reakci ústavní úrovně. Vzhledem k obsahu RR o EZR, citlivosti oblasti trestní justice a novinkám zavedeným rámcovým rozhodnutím bylo vysoce pravděpodobné, že ústavní soudy, jako tradiční ochránci základních práv ve svých státech, narazí na otázku možných třecích ploch mezi ústavními principy a moderním pojetím justiční spolupráce v trestních věcech.

V následujících analytických kapitolách se budeme postupně věnovat rozboru rozhodnutí polského, německého a českého ústavního soudu. Ústavní konotace v těchto zemích vyvolalo především opuštění zásady nevydávání vlastních občanů a také prolomení tradičního požadavku oboustranné trestnosti, které evokovalo „vývoz“ cizího trestního práva a dostávalo se tak do potencionálního konfliktu s ústavním principem legality trestní represe. Uvedené autority posuzovaly ústavnost národních předpisů implementujících RR o EZR. Jejich argumentace a výsledky řízení před nimi nabízejí odlišné pohledy a prokazují tezi, podle které se zavedení institutu EZR stalo výrazným indikátorem koherence evropské integrace. I když tyto soudy ve svých rozhodnutích dospěly k poměrně odlišným závěrům, jednotícím pojítkem mezi jimi řešenými kausami byla renesance otázek limitů evropské integrace, účinků evropského práva a vymezení vzájemných hranic a interakcí mezi vnitrostátním právem členských států (zvláště jejich ústavně chráněnými hodnotami) a právem EU.

3.1 Rozhodnutí polského ústavního soudu o evropském zatýkacím rozkazu

Polský ústavní soud (Trybunał Konstytucyjny, dále TK) se od prvopočátků polského členství v EU výrazně zapojil do diskuze k otázce účinků práva ES/EU a jeho vztahu k vnitrostátnímu právu členských zemí. V tomto diskurzu patřil ve skupině soudů nově

přistoupivších států k těm neaktivnějším.¹⁰⁷ Ve vztahu k problematice ústavních tenzí vyvolaných zavedením EZR byl tento soud dokonce vůbec první vysokou soudní autoritou ze všech členských států, která předestřela svůj názor na danou otázku. Rozhodnutí týkající se EZR¹⁰⁸ bylo se strany TK prvním výrazným rozhodnutím s evropským pozadím a na časové ose dokonce předešlo obecné rozhodnutí o otázce ústavnosti smlouvy o přistoupení Polska a dalších států k Evropské unii.¹⁰⁹ Zajímavostí je, že tato rozhodnutí přinesla, z hlediska formování vztahu evropského a polského práva, odlišné výsledky a obsahují do jisté míry odlišné úvahy. V tomto ohledu bývá nejčastěji poukazováno na skutečnost, že zatímco v první kauze (EZR) TK spojil proevropskou argumentaci s protievropským výsledkem, ve druhé kauze (přístupová smlouva) pak preferoval proevropský výsledek, avšak text rozhodnutí obsahuje protievropskou (polskou suverenitu hájící) argumentaci.¹¹⁰

3.1.1 Okolnosti případu

Řízení před TK bylo zahájeno položením předběžné otázky obecným soudem (regionální soud v Gdaňsku), před kterým probíhalo řízení o vykonání EZR vydaného nizozemskými orgány, kterým tyto požadovaly předání polské občanky Marie D. k trestnímu řízení do Nizozemí. Obecný soud vyjádřil svým podáním k TK (rozhodnutím ze dne 27. ledna 2005) pochybnost nad ústavní konformitou ustanovení § 607t odst. 1¹¹¹ polského trestního

¹⁰⁷ Otázce účinků evropského práva v polském právním řádu se tento soud věnoval již v předpřístupovém období, kde řešil především otázku výkladu polského práva ve prospěch cílů integrace. Blíže BANASZKIEWICZ, Boleslav. Ústavní judikatura nového členského státu EU vůči vyzváním evropské integrace: zkušenosti Ústavního tribunálu Polské republiky. *Jurisprudence*, roč. 14, č. 7, s. 5–7.

¹⁰⁸ Rozsudek ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. P 1/05 Europejski Nakaz Aresztowania. [online]. [cit. 15. 12. 2010]. Dostupné na <http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/2005/P_01_05.doc>. Dále označován jako „TK P 1/05“.

¹⁰⁹ Rozsudek ze dne 11. května 2005, sp. zn. K 18/04 Traktat akcesyjny. [online]. [cit. 15. 12. 2010]. Dostupné na <http://www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/2005/K_18_04.doc>.

¹¹⁰ Wojciech Sadurski v tomto ohledu hovoří o „utěšovací strategii“ TK, který se střídáním pro a proti evropských pasáží snaží udržet svoje postavení, jako strážce priority polské ústavy. K tomu blíže SADURSKI, Wojciech. „Solange, chapter 3“: Constitutional Courts in Central Europe-Democracy-European Union [online]. EUI Working Paper Law, No. 2006/40, s. 22–26 [cit. 17. 12. 2010]. Dostupné na <<http://cadmus.eui.eu/dspace/bitstream/1814/6420/1/LAW-2006-40.pdf>>. Na nejednotnost judikatury TK poukazují i další autoři. K. Kowalik-Bańczyková například polemizuje nad tím, zda je postoj TK „umírněným odmítnutím“, nebo spíše „váhavou akceptací“ priority evropského práva, k tomu blíže KOWALIK-BAŃCZYK, Krystyna. Should We Polish It Up? The Polish Constitutional Tribunal and the Idea of Supremacy of EU Law. *German Law Journal*, 2005, roč. 6, č. 10, s. 1360.

¹¹¹ „V případech, kdy byl evropský zatýkací rozkaz vydán za účelem stíhání polského občana, nebo osoby, která v Polsku požívá práva azylu, je předání osoby možné jenom pod podmínkou, že daná osoba bude po konečném a platném ukončení řízení navrácena do Polska.“ [Překlad autor]. Na tomto místě musíme poznamenat, že předmětem ústavního přezkumu byla jenom jedna část tohoto komplexního ustanovení. TK ve svém rozhodnutí

řádu, které bylo přijato v rámci implementace RR o EZR do polského právního řádu¹¹² a které mělo být právním základem umožňujícím předání polského občana do jiného státu EU na základě vykonání EZR. Problematickým aspektem této kauzy bylo právě spojení vykonání EZR vůči osobě požívající polské občanství a to z důvodu ústavního zákazu extradice občanů Polské republiky obsaženého v čl. 55 odst. 1 polské ústavy.¹¹³ Obecný soud se zaměřil na materiální stránku věci a TK předložil dotaz o tom, zda polská ústava umožňuje předání polského občana cizím orgánům činným v trestním řízení za předpokladu, že procesní úkon předání neponese označení „extradice“. Gdaňský soud se domníval, že dotčené ustanovení polské ústavy přiznávající jednotlivcům subjektivní práva nemůže být modifikováno ani redukováno přijetím pouhého obyčejného zákona a legalizace předávání polských občanů proto nutně vyžaduje změnu polské ústavy.¹¹⁴

Toto obvinění a vyslovené pochybnosti pak byly podrobeny zkoumání a evaluaci ze strany TK. První možná varianta výkladu dané kauzy se přikláněla k závěru, že ústavní zákaz extradice polských občanů je absolutní a dotýká se také všech materiálně shodných postupů polských orgánů. Naopak druhá varianta spočívala ve výrazně restriktivním a doslovném výkladu čl. 55 odst. 1 polské ústavy, když za zakázaný postup považovala jenom extradici v tradičním slova smyslu.

Protože polská ústava neobsahovala žádné výjimky z výše uvedeného zákazu extradice, bylo jedinou myslitelnou cestou obhajoby ústavní konformity předávání polských občanů na základě EZR tvrzení, že institut předávání (ang. surrender, polsky wydawanie) je samostatným právním nástrojem odlišným od tradiční formy extradice a tudíž nespádající pod ústavní zákaz obsažený v prvním odstavci článku 55 polské ústavy. Tuto linii argumentace sledovaly některé státní orgány podávající svá stanoviska k probíhajícímu řízení před TK. Generální prokurátor Polské republiky rovněž jako i zástupce Sejmu (dolní komory polského parlamentu) ve svých vyjádřeních¹¹⁵ poukazovali na samostatnou povahu institutu předání osoby na základě EZR. Poukazovali vesměs na formální odlišnosti obou postupů, na odlišné pozadí zavedení obou institutů (mezinárodní justiční pomoc versus budování prostoru svobody bezpečnosti a práva) a připomněli také skutečnost, že implementace RR o EZR a

několikrát podotkl, že kontrolu ústavní konformity § 607t odst. 1 provádí jen co do možnosti předání polského občana do jiného členského státu EU na základě EZR.

¹¹² Implementačním předpisem byl Zákon o změně Trestního zákona, Trestního řádu a Zákona o přestupcích ze dne 18. března 2004 (Ustawa o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz ustawy - Kodeks wykroczeń, Dz.U. 2004.69.626).

¹¹³ „Extradice polského občana je zakázána.“ [Překlad autor]

¹¹⁴ ŁAZOWSKI, Adam. Constitutional Tribunal on the Surrender of Polish Citizens Under the European Arrest Warrant. Decision of 27 april 2005. *European Constitutional Law Review*, 2005, roč. 1, č. 3, s. 574.

¹¹⁵ Body 2 až 2.4 resp. 3 až 3.3, TK P 1/05.

realizace předávání osob na základě EZR představují ústavní povinnost polských orgánů, vyplývající z ustanovení čl. 9¹¹⁶ polské ústavy, stanovujícího respekt k mezinárodně-právním závazkům Polské republiky.

Základním úkolem TK se stalo vyřešení otázky, jaký materiální obsah nese (jaké druhy postupů polských orgánů pokrývá) v ústavě se objevující pojem extradice. Vyřešení otázky, zda předávání osob do jiného členského státu EU na základě EZR je nebo není podřaditelné pod koncept ústavní ochrany polských občanů před extradicí, mělo zásadní význam pro další postup TK a mělo přinést také rozsouzení akademických debat o dané otázce, do té doby probíhajících na stránkách denního i akademického tisku.¹¹⁷ Vedle této hlavní otázky se však TK musel vypořádat i s řadou dalších obecnějších problémů, mezi nimiž zásadní místo zastávala problematika evropsko-právních implikací této kauzy a účinků evropského práva v rámci polského ústavního systému. V logické výstavbě svého rozhodnutí řešil postupně několik otázek.

První byla otázka potencionálních limitů jeho pravomoci provádět abstraktní kontrolu ústavnosti u norem, které navazují na evropské právo. Další byla otázka možné modifikace, resp. významového upřesňování, textu ústavy přijetím běžného zákona. Zajímavým bodem byla otázka eurokonformního výkladu národního ústavního práva ve světle evropských norem. Hlavní otázka se tedy týkala výkladu materiálního obsahu pojmu extradice v ústavním právu Polské republiky a výkladu možných omezení ústavního zákazu extradice polských občanů.

3.1.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí TK

TK si byl při řešení otázky, zda je předávání polských občanů do jiných členských států EU ústavně konformní, vědom evropsko-právního pozadí případu a uvědomoval si také význam jeho očekávaného rozhodnutí. Toto rozhodnutí bylo prvním významným judikátem TK v popřístupovém období, ve kterém se vyjádřil k otázce vlastností a účinků evropského práva ve vztahu k polskému právnímu řádu. I tato skutečnost byla zřejmě příčinou toho, že TK ještě před tím, než poskytl odpověď na otázku, zda je vykonání EZR totožné s extradicí či

¹¹⁶ „Polská republika dodržuje závazky plynoucí pro ni z mezinárodního práva.“ [Překlad autor].

¹¹⁷ Více OSTRIHANSKY, Rudolf. Nakazać zakazane, Europejski nakaz arestowania a konstytucja [online]. Denník *Rzeczpospolita* ze dne 10. listopadu 2003 [cit. 10. 12. 2010] Dostupné na <<http://archiwum.rp.pl/artyku/459894.html>>; WINCZOREK, Piotr. Europejskie arestowanie a polska konstytucja [online]. Denník *Rzeczpospolita* ze dne 17. listopadu 2003 [cit. 10. 12. 2010] Dostupné na <<http://archiwum.rp.pl/artyku/460719.html>>.

nikoliv, obrátil svoji pozornost na evaluaci evropsko-právních kořenů celého problému. Protože předmětem ústavního přezkumu bylo národní právo navazující na akt evropského práva, TK se na prvním místě zabýval otázkou, zda a za jakých podmínek může uskutečnit takový přezkum.

TK věnoval úvodní část svého rozboru povaze práva třetího pilíře v jeho komparaci s právem komunitárním s poukazem na to, že právo třetího pilíře bylo svého druhu odnoží mezinárodního práva veřejného¹¹⁸. Rovněž se věnoval otázce potřeby vytváření specifického systému spolupráce členských států v trestních věcech, kde nijak nezpochybňoval a dokonce kvitoval přijetí aktu zavádějícího efektivnější justiční spolupráci: „[N]egativní důsledky svobody pohybu obyvatel a absence hraničních kontrol na vnitřních hranicích vyvolaly také nárůst trestné činnosti, což dalo za vznik potřebě vyvíjet efektivnější formy spolupráce [...]“¹¹⁹

TK tedy v žádném ohledu nekritizoval evropskou dimenzi a motivace pro přijetí RR o EZR. Položil si však otázku, která měla jasný vztah k polskému právu a to, kde leží právní základ závaznosti a působení rámcových rozhodnutí v polském právu. Na jedné straně sice vycházel z tehdejšího znění čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU, když toto ustanovení reflektoval jako právní základ pro vymezení obsahu povinnosti vyplývající pro státy z rámcových rozhodnutí, tedy povinnosti přijmout implementační opatření. Na druhé straně však právní základ závazné povahy rámcových rozhodnutí, tedy právní základ existence povinnosti implementovat rámcová rozhodnutí, našel ve vnitrostátním právu, konkrétně v čl. 9 polské ústavy. Při přijímání napadeného ustanovení polského trestního řádu tedy polský zákonodárce plnil svoji ústavní povinnost dodržování mezinárodně-právních závazků Polské republiky. Otázkou pak bylo, zda je zákonodárce při plnění této své povinnosti vázán dalšími ustanoveními ústavy a zda externí (mezinárodní či v tomto případě evropský) původ přijetí určité konkrétní implementační úpravy podléhá kontrolní pravomoci TK?

TK v tomto ohledu jednoznačně upřednostnil národní hledisko a vyslovil názor, že i když je implementace rámcového rozhodnutí ústavní povinností zákonodárce, existence této povinnosti nemůže vést ke vzniku presumpce ústavní konformity vnitrostátního práva navazujícího na evropské akty a proto nemůže být vyloučen ani přezkum ústavnosti tohoto práva. „Základní funkcí ústavního soudu v politickém systému je přezkum konformity

¹¹⁸ Bod 2.1, TK P 1/05.

¹¹⁹ Bod 2.2, TK P 1/05. [Překlad autor].

normativních aktů s ústavou a stejnou roli sehrává také v situacích, kdy námitka neústavnosti se dotýká té části obsahu napadeného aktu, která slouží k implementaci práva EU¹²⁰

Po vyřešení této otázky pokračoval TK komplexním řešením hlavního problému celé kauzy a to problému ústavní konformity předávání polských občanů na základě EZR.

Část polské doktríny, rovněž jako generální prokurátor a polský Sejm, obhajovala samostatnou povahu institutu předávání vylučující tento institut z *ratione materiae* ústavního zákazu extradice. Zároveň z jejich postojů vyplývalo, že na přijetí novely Trestního řádu nahlíželi jako na obecnou formu doplňování ústavního textu přijímáním navazující zákonné úpravy v mezích ústavního zmocnění. TK ale tento postoj nesdílel. Podle jeho názoru byl ústavní zákaz extradice polských občanů komplexní a absolutní normou, která nevyžadovala žádné provedení a neumožňovala interpretační modifikaci. Vyloučil jakoukoliv možnost doplňování takového absolutního ustanovení ústavy běžným zákonem. TK dal jednoznačně najevo, že nepřipouští výklad, podle kterého by již ze samotného „definování pojmů ‚předávání‘ a ‚extradice‘ v Trestním řádu byla bez dalšího dovozována jejich ústavní konformita“¹²¹. Svým postojem tak eliminoval možnost vyprázdňování ústavního textu běžnou legislativní aktivitou zákonodárce a potvrdil prioritu polské ústavy. V opačném případě by totiž „ústavní záruky ztratily jakýkoliv smysl.“¹²² Podle TK „definice obsažené v právních aktech nižšího řádu nemohou nijak vázat ani určovat způsob interpretace ústavních konceptů. „[V]ýznam konkrétních termínů obsažených v právních aktech nemůže určovat způsob výkladu ústavní úpravy, jinak by záruky v ní obsažené ztratily jakýkoliv smysl. Naopak, jsou to právě ústavní normy, které určují způsob a zaměření výkladu ustanovení ostatních aktů [...].“¹²³

V další části své argumentace se TK nevyhnul reflektování evropsko-právního původu napadeného institutu předávání osob. TK neměl v úmyslu ignorovat skutečnost, že evropské právo představuje právní fenomén s autonomními účinky uvnitř právních řádů členských států. Vědom si toho, že rámcová rozhodnutí, jako akt třetího pilíře, nevykazují vlastnost přímého účinku, věnoval se nepřímým konsekvencím existence takových aktů na polské právo. Musíme připomenout, že rozhodnutí TK na časové ose předchází rozsudku ESD v kauze Pupino. Dedukce TK se proto pohybovaly v teoretické rovině, ale i navzdory tomu byly jeho předpoklady správné. TK předběhl evoluci doktríny ESD když připustil, že z

¹²⁰ Bod 2.4, TK P 1/05. [Překlad autor].

¹²¹ LECZYKIEWICZ, Dorota. Trybunał Konstytucyjny (Polish Constitutional Tribunal), Judgement of 27 April 2005, No. P 1/05, on constitutionality of the European Arrest Warrant national implementation. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 4, s. 1184.

¹²² BANASZKIEWICZ: *Ústavní judikatura...*, s. 8.

¹²³ Bod 3.3, TK P 1/05. [Překlad autor].

vázanosti členského státu závazky vyplývajícími pro něj z jeho participace na spolupráci v rámci třetího pilíře vyplývá také povinnost dosáhnout stanovených cílů i za použití eurokonformního výkladu vnitrostátního práva.¹²⁴ TK nevyločil možnost, že tak jako v souvislosti s akty prvního pilíře, dojde i u aktů třetího pilíře ke konstituování povinnosti eurokonformního výkladu národního práva a k položení základů přednosti tohoto práva před právem vnitrostátním.¹²⁵

Při vyslovení těchto tezí vycházel jednak z materiálních předpokladů (závazná povaha rámcových rozhodnutí podle čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU) a jednak z procesních podmínek (existence výkladové pravomoci ESD v rámci třetího pilíře podle čl. 35 SEU) svědčících ve prospěch možnosti etablování principu nepřímého účinku i ve třetím pilíři. I když TK předjímal to, co se z rozhodnutím kauzy Pupino stalo skutečností, poukázal i na sporné body výše naznačených závěrů. Zaměřil se především na to, že SEU neobsahuje obdobu čl. 10 SES (závazek loajality členských států), který představoval právní bázi pro zavedení principu nepřímého účinku v rámci prvního pilíře. TK si nechtěl atrahovat roli arbitra v otázce, zda mají rámcová rozhodnutí vyvolávat nepřímý účinek nebo zda takovou vlastnost nevykazují. Jednoduše na tuto možnost upozornil.

Zároveň, a co je z hlediska vztahu polského ústavního práva a práva ES/EU ještě důležitější, pokračoval TK v nalézání ústavních limitů potencionální povinnosti výkladu ústavního práva ve světle obsahu a cílů evropských norem. Podle slov TK, nemůže tato povinnost vést k derogaci ústavních prerogativ, zvláště ne ke zhoršení právní situace jednotlivce. S použitím evropsko-právní terminologie tak můžeme shrnout, že TK neuznal přednost evropsky determinované interpretace národního ústavního práva před vnitrostátním modelem výkladu tohoto práva. „[P]ovinnost proevropské interpretace národního práva má své limity – notabene na to poukazuje i ESD – jmenovitě tam, kde její důsledky mohou vést ke zhoršení postavení jednotlivců, a zvláště tam, kde vyvolá vznik nebo rozšíření trestní odpovědnosti. V tomto ohledu neexistují žádné pochybnosti, že předání osoby na základě eurozatykače za účelem provedení trestního stíhání za čin, který není podle polského práva trestný, by vedlo ke zhoršení postavení dotčené osoby [...].“¹²⁶

TK traktováním limitů eurokonformního výkladu národního práva v podstatě nacionalizoval otázku posuzování ústavní konformity dotčeného ustanovení Trestního řádu.

¹²⁴ Obdobně HINAREJOS PARGA, Alicia. Bundesverfassungsgericht (German Constitutional Court), Decision of 18 July 2005 (2 BvR 2236/04) on German European Arrest Warrant Law. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 2, s. 594.

¹²⁵ Obdobně LECZYKIEWICZ: *Trybunał Konstytucyjny...*, s. 1185 nebo ŁAZOWSKI: *Constitutional Tribunal...*, s. 576.

¹²⁶ Bod 3.4, TK P 1/05. [Překlad autor].

Dále se proto mohl zabývat ryze vnitrostátními konotacemi a věnovat svoji pozornost zodpovězení otázky, zda je předávání na základě EZR jenom terminologickou modifikací extradice, čímž by představovalo zásah do ústavně chráněného práva polských občanů, nebo zda se jedná o samostatný institut, kterého se ústavní zákaz extradice nedotýká.

Pro vyřešení otázky, kterou jsme předeštlí v závěru předešlého odstavce, musel TK nutně přistoupit ke komparaci institutu předání a extradice. Ve svém rozsáhlém pojednání věnovaném tomuto úkolu¹²⁷ se TK zaměřil na formální znaky obou institutů. Uznal, že mezi předáním a extradicí existují zásadní odlišnosti. Poukazoval zejména na opuštění principu posuzování oboustranné trestnosti u vybraných trestných činů vyjmenovaných v čl. 2 odst. 2 RR o EZR, dále rozebíral vyloučení účasti orgánů výkonné moci u vykonávání EZR, podtrhnul výrazně časově kratší průběh při předávání a zvláště poukázal na eliminování tradičních překážek extradice, jmenovitě na princip nevydávání vlastních občanů a princip nevydávání pro trestné činy s politickou povahou. Z formálního pohledu tedy uznal, že komparované instituty nemohou být považovány za totožné.¹²⁸ Z tohoto úhlu pohledu by tedy předávání nemuselo být považováno za poddruh extradice a nemusel by na něj dopadat ústavní zákaz obsažený v čl. 55 odst. 1 polské ústavy.

TK však ve své argumentaci pokračoval dál a zaměřil se na obsahové vymezení pojmu extradice a dále také na to, jaké subjektivní ústavní právo vyplývá pro polské občany z výše uvedeného ústavního zákazu. TK tak hledal autonomní ústavní výklad pojmu extradice. Vzhledem k tomu, že v samotném textu svého rozsudku odmítl dotváření ústavních konceptů prostřednictvím běžných zákonů, nemohl logicky připustit ani negativní vymezení a potencionální restrikcí ústavních norem cestou přijímání obyčejných zákonů. V zavedení institutu předávání, resp. v zavedení odlišných rysů obou institutů, viděl ústavně nedovolené vyprazdňování pojmu extradice. „[P]orovnávané instituty [předávání a extradice] se liší nejen co do jejich označení, ale také co do obsahu, který jim přiznal zákonodárce. Nicméně, tyto rozdíly v obsahu byly stanoveny [běžným] legislativním aktem, který – jak bylo výše uvedeno – nemůže determinovat ústavní instituce.“¹²⁹

Když TK upřel zákonodárci právo zasahovat do vymezení pojmu extradice, bylo na něm, aby stanovil obsah tohoto termínu v ústavním slova smyslu. Podle názoru soudu pak pojem extradice pokrývá postup orgánů států spočívající ve vydání obviněné nebo odsouzené osoby do jiného státu za účelem provedení trestního stíhání nebo výkonu trestu. Toto

¹²⁷ Bod 3.5., TK P 1/05.

¹²⁸ Obdobně MALINOWSKA-KRUTUL, Karolina. Ekstradycja a przekazanie w ramach europejskiego nakazu aresztowania. *Prokuratura i Prawo*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 110.

¹²⁹ Bod 3.6., TK P 1/05. [Text v závorkách autor]. [Překlad autor].

vymezení spadá také na postup polských orgánů při exekucii EZR. Institut předání je tudíž pouhou modalitou extradice a jako takový spadá pod rámec ustanovení čl. 55 odst. 1 polské ústavy. Podle TK na tom nic nemění ani ta skutečnost, že ústavodárce mohl v době přijímání polské ústavy z roku 1997 mít na mysli jenom institut extradice v jeho tradičním pojmání. „Stáří“ nebo doba přijímání textu ústavy nemůžou být podle TK vykládané tak, že se netýkají v budoucnu zavedených institutů se stejným materiálním obsahem, jako ústavně zakázaná extradice. Zvláště tomu tak nesmí být u institutů, které, rovněž jako předávání na základě EZR, jsou z pohledu jednotlivce ještě přísnější. TK uvedl, že: „[ze závěrů opřených o *argumentum a minori ad maius*] vyplývá, že ústavodárce měl při stanovení zákazu extradice polského občana na mysli vyloučení možnosti jeho/jejího předání do ciziny za účelem provedení trestního stíhání nebo výkonu trestu, [...] takže tento zákaz se dotýká také předávání na základě evropského zatýkácího rozkazu, které slouží ke stejnému účelu a je spojeno s mnohem bolestnějším režimem.“¹³⁰

Další otázkou, kterou se TK zabýval po vyřešení problému povahy předávání na základě EZR, byla otázka možného omezení ústavního práva občanů na ochranu před extradicí. Podle vyjádření legislativní rady vlády (vypracovaného v rámci přijímání napadených ustanovení Trestního řádu) a také Generálního prokurátora, nebyl zákaz extradice nederogovatelnou ústavní normou. Tyto instituce poukázaly na skutečnost, že rovněž jako další ustanovení ústavy, které přiznávají jednotlivcům subjektivní práva, i toto podléhá možnému zákonnému omezení za předpokladu, že bude učiněno ve veřejném zájmu a nedojde přitom k zásahu do podstaty práva.¹³¹ Podle jejich vyjádření spočívala podstata subjektivního práva občanů, vyplývajícího ze zákazu extradice, v záruce toho, že jim bude poskytnuta ochrana ze strany Polské republiky a soudní řízení proti nim proběhne před nezávislým a nestranným soudem v demokratickém právním státě. Protože v EU platí presumpce společných ústavních hodnot a vysoké úrovně ochrany práv, tato záruka by předáním polského občana do jiného členského státu nebyla nijak narušena.

TK odmítl tento náhled na věc a poskytl vlastní definici podstaty práva vyplývající z čl. 55 odst. 1 polské ústavy. Ze zákazu extradice podle něj vyplývá právo polského občana být trestně stíháný a souzený před polským soudem. Tato esence subjektivního práva

¹³⁰ Bod 3.6, TK P 1/05. [Text v závore autor]. [Překlad autor].

¹³¹ Omezení ústavně přiznaných práv dovoluje čl. 31 odst. 3 polské ústavy, který zní: „Omezení výkonu ústavních svobod a práv může být stanoveno pouze zákonem, a jen když je to v demokratické společnosti nezbytné k ochraně bezpečnosti a veřejného pořádku, nebo k ochraně životního prostředí, zdraví, veřejné morálky nebo svobod a práv ostatních lidí. Takové omezení nesmí narušit samotnou podstatu svobod a práv.“ [Překlad autor].

jednotlivců by vykonáním EZR a předáním osoby do jiného státu byla pokaždé narušena.¹³² TK dal svým postojem najevo, že ústavní zákaz extradice nemůže být věcně, personálně ani teritoriálně limitován nebo dočasně zbaven účinků. Podle slov Jana Komárka TK přijal v této souvislosti postoj „všechno nebo nic“ a odmítl jakýkoliv modifikující výklad.¹³³ Argumentoval tím, že: „[z]ákaz extradice polského občana vyplývající z čl. 55 odst. 1 Ústavy je absolutní povahy a subjektivní osobní právo občana z něj vyplývající nemůže být předmětem žádných omezení, protože jejich zavedení by znemožnila výkon tohoto práva [...]“¹³⁴

Z předešlých částí našeho rozboru vyplývá, že TK poskytl v rozsudku komplexní evaluaci problematiky ústavních tenzí, které vyvolala implementace RR o EZR. Z jeho argumentace lze dovodit odpovědný přístup k realitě členství Polské republiky v EU a ochotu reflektovat dopady na systém polského práva, které toto členství s sebou přineslo.

Zároveň je ale zřejmé, že TK dokonale využil „slabší“ povahu práva třetího pilíře, jehož účinky (nejen v době rozhodování TK) nebyly dostatečně etablovány a upřednostnil národní ústavní požadavky. V tomto duchu se postavil i k řešení různých otázek, které vplynuly v průběhu řízení. Na předcházejících stranách našeho textu jsme nabídli několik důkazů o preferování národního ústavního práva ze strany TK.

Příklon k národnímu právu byl zřejmý už při hledání právního základu závazné povahy rámcových rozhodnutí, dále při evaluaci možnosti přezkumu národního práva navazujícího na evropské normy, také při stanovování limitů eurokonformního výkladu vnitrostátního práva a v neposlední řadě také u podřazení institutu předávání osob na základě EZR pod pojem extradice v jeho autonomním ústavním smyslu.

Příklon k vnitrostátně orientovanému řešení nastolené otázky dal za vznik tušení, jaký bude konečný závěr soudu. Protože TK považoval předávání osob za modalitu extradice a protože zákaz extradice polských občanů determinoval jako absolutní a nederogovatelné právo, bylo jedinou možnou odpovědí na otázku položenou obecným soudem to, že: „Čl. 607 odst. 1 Trestního řádu je, v rozsahu, ve kterém připouští předání polského občana do

¹³² Na popsaném obsahu subjektivního práva polských občanů podle TK nic nemění ani ta skutečnost, že okamžikem přistoupení Polska k EU bylo jejich právní dědictví obohaceno o statut občana EU. I když je evropské občanství podle TK nástrojem k tomu, že občané jednoho členského státu nejsou v ostatních členských státech považováni za cizince, nemůže být z něho dovozována povinnost strpět omezení ústavně přiznaného práva. Tato nová situace musí být podle TK reflektována ústavodárcem a nemůže vést k derogaci závazného ustanovení ústavy jenom cestou interpretace.

¹³³ KOMÁREK, Jan. European Constitutional Pluralism and the European Arrest Warrant: Contrapunctual Principles in Disharmony [online]. *Jean Monnet Working Paper 10/05*. New York: NYU School of Law, 2005, s. 12. [cit. 15. prosince 2010]. Dostupné na <<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/05/051001.pdf>>

¹³⁴ Bod 4.2, TK P 1/05. [Překlad autor].

členského státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu, neslučitelný s čl. 55 odst. 1 Ústavy.¹³⁵

Odmítnutím jakékoliv možnosti předávání polských občanů do ciziny TK v podstatě odmítl nový koncept evropské spolupráce v trestních věcech vystavený na zásadě vzájemné důvěry. Samotné rozhodnutí by neznamenal nic jiného, než vyloučení aplikace EZR na polském území do té míry, do jaké by se týkal polských občanů. Zjednodušeně řešeno, poskytnutím absolutní ochrany polským občanům a upřednostněním ústavních prerogativ před požadavky RR o EZR by TK znemožnil splnění povinností, které pro Polskou republiku plynou z jejího členství v EU.

Naznačený krajní scénář se však v rozhodnutí TK neuplatnil. Soud si byl vědom toho, že extenzivním výkladem ustanovení čl. 55 odst. 1 ústavy znemožní splnění polských závazků vyplývajících z členství v EU a navíc vyvolá rozpor mezi dvěma ustanoveními polské ústavy, konkrétně čl. 9 stanovujícím respekt k mezinárodně-právním závazkům Polské republiky a čl. 55 odst. 1 zakazujícím extradici polských občanů. TK sám přiznal, že za *de constitutione lata* (v době jeho rozhodování) není tento konflikt řešitelný. Jakákoliv implementace RR o EZR umožňující předání (byť podmíněné) polských občanů do ciziny, by byla v rozporu se substancí práva polských občanů na ochranu před extradicí, a naopak jakákoliv implementace vylučující aplikaci EZR na polské občany by nebyla splněním závazků Polské republiky vůči Evropské unii. Proto jako jedinou možnost vyřešení popsaného dilematu shledal TK přistoupení ke změně znění čl. 55 ústavy.¹³⁶

Již tato výzva je důkazem proevropského smýšlení TK a podle určitých názorů představuje implicitní „uznání přednosti práva EU“.¹³⁷ V nastolené linii ale pokračoval dále, když kromě pobídky polskému ústavodárci¹³⁸, využitím které mohlo dojít k vyřešení nastoleného konfliktu až za jistou dobu, hledal další možnost jak okamžitě zhojit nemožnost dostát závazkům Polské republiky jako člena EU. Veden respektem k ustanovení čl. 9 ústavy¹³⁹ a rovněž zájmem na nenarušení efektivity fungování evropské spolupráce v trestních věcech, proto využil možnost danou čl. 191 odst. 3¹⁴⁰ ústavy a odložil účinnost svého nálezu

¹³⁵ Bod 4.4, TK P 1/05. [Překlad autor].

¹³⁶ Bod 5, TK P 1/05.

¹³⁷ KOWALIK-BAŃCZYK: *Should We Polish It Up?...*, s. 1360–1361.

¹³⁸ Tato samozřejmě sama o sobě, vzhledem k času potřebnému na přípravu a přijetí novely ústavního textu a vzhledem k autonomii polského ústavodárce, nemohla být považována za vyřešení popsaného nežádoucího stavu.

¹³⁹ Obdobně DEEN-RÁCSMÁNY, Zsuzsanna. The European Arrest Warrant and the Surrender of Nationals Revisited: The Lessons of Constitutional Challenges. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 279.

¹⁴⁰ Čl. 191. odst. 3 polské ústavy: „Rozhodnutí Ústavního soudu nabývá účinnosti dnem zveřejnění, Ústavní soud však může stanovit jiný termín ukončení právní závaznosti normativního aktu. Tento termín nesmí

na maximální možnou dobu a to na osmnáct měsíců. Výsledkem tohoto jeho rozhodnutí bylo dočasné zachování účinnosti napadeného ustanovení Trestního řádu a udržení možnosti exekuvovat EZR i vůči polským občanům. Jinými slovy, TK na časově omezenou dobu připustil, aby polské orgány jednaly v rozporu s ústavou a předávaly polské občany k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu do jiných států EU. Ve skutečnosti tak popsany ústavní konflikt jenom posunul do jiné roviny. Zatímco meritorně upřednostnil zájem na ochraně subjektivních práv polských občanů, odkladem účinků svého rozhodnutí vyjádřil preferenci plnění polských závazků vůči EU.¹⁴¹

Na závěr svého rozhodnutí TK připomenul, že je víc než žádoucí, aby stanovený odklad a čas z něj plynoucí byl ze strany ústavodárce využit k odstranění překážek plné implementace RR o EZR.¹⁴² V opačném případě (po marném uplynutí stanovené osmnácti měsíční lhůty) by totiž podle TK došlo k porušení ústavní povinnosti respektovat mezinárodně-právní závazky, vyvolalo by to nežádoucí evropsko-právní konsekvence (porušení podmínek členství polské republiky v EU) a navíc ohrozilo evropskou spolupráci na poli boje proti trestné činnosti. Podle TK „[i]nstitut evropského zatýkacího rozkazu má zásadní význam pro správné fungování justice v Polsku, zvláště pak pro posilování vnitřní bezpečnosti, a proto je zabezpečení jeho funkčnosti prioritním úkolem polského normotvůrce [...]“.¹⁴³

TK pojal své rozhodnutí jako varování, poukaz na to, že evropský model spolupráce přetavený do novely polského trestního řádu a aktuální znění polské ústavy jsou v zásadním a neslučitelném rozporu. Podle našeho názoru rozhodl do jisté míry politicky, kdy na sebe atrahoval právo ústavodárné iniciativy a potvrdil, že je zastáncem „přijetí evropského normativního přístupu“¹⁴⁴ k této věci.

prekročiť dobu osmnácti měsíců v případě zákonů a dvanáct měsíců v případě jiných normativních aktů.“ [Překlad autor].

¹⁴¹ Na tomto místě nemůžeme nezmínit, že takový postup nebyl oproštěn problematických bodů. Nejzásadnější otázka zněla, zda je možné dočasně povolit nerespektování těch ústavních práv, kterým TK přiznává absolutní a nederogovatelnou povahu? Kladnou odpověď na tuto otázku opřel TK o argument, podle kterého zákaz zásahu do ústavních práv neomezuje autonomní povahu nástroje odkladu účinnosti rozhodnutí, který TK přiznává samotná ústava. TK sám rozhoduje, kdy dočasně naruší hierarchickou výstavbu polského právního řádu. Jeho rozhodnutí však nemůže být předmětem svévůle, nopak musí vycházet z důkladného vyvažování všech hodnot. V rozebíraném případě pak TK podle vlastních slov sledoval závazek respektovat mezinárodně-právní závazky, ale také zájem na udržování veřejné bezpečnosti a pořádku, tedy cílů, k plnění kterých institut předávání na základě EZR slouží na prvním místě (odst. 5.1. a 5.2. rozhodnutí P 1/05). K tomu obdobně BANASZKIEWICZ: *Ústavní judikatura...*, s. 8.

¹⁴² K tomu viz HAMULÁK, Ondrej. Rozhodnutí ústavního soudu jako pramen práva v materiálním slova smyslu na příkladu rozhodnutí Trybunału konstytucyjnego o eurozatykači. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Fenomén judikatury v právu*. Praha: Leges, 2010, s. 127–139.

¹⁴³ Bod 5.9, TK P 1/05.

¹⁴⁴ GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 9.

Argumenty předložené TK však působily přesvědčivě a výzva ke zjednání nápravy nežádoucího stavu byla polským ústavodárcem reflektována a vedla k přijetí změny polské ústavy.¹⁴⁵ Novelou došlo k zavedení výjimek ze zákazu extradice v případech předávání polských občanů do jiného státu nebo k mezinárodnímu soudu, které je upraveno v mezinárodní smlouvě zavazující Polskou republiku nebo v zákoně implementujícím akt mezinárodní organizace, jejíž je Polsko členem. Při modifikaci práva polských občanů na ochranu před extradicí však ústavodárce zvolil variantu „nejmenšího zla“. Zároveň s umožněním extradice polských občanů totiž dodává, že tato je možná jenom, když se dotýká činu, který je trestný i podle polského práva a který byl spáchán mimo území Polské republiky. Kromě toho byl zachován i zákaz extradice v případě nenásilných politických trestných činů a zákaz extradice, která by se dotýkala lidských práv. V rozporu s textem RR o EZR tak ponechal v platnosti princip kontroly oboustranné trestnosti činu v případě vydávání vlastních občanů a podobně jako v německé úpravě zdůraznil důležitost vazby mezi občanem a územím jeho státu.¹⁴⁶

¹⁴⁵ K přípravě změny ústavy viz MUŠ, Tereza (ed). *Nowelizacja art. 55 Konstytucji RP przez Sejm w kadencji*. Warszawa: Biuro Analiz Sejmowych, 2006, 125 s. (a tam statě Agnieszky Grzelak, Piotra Hofmańského, Eleonory Zielińskiej a dalších).

¹⁴⁶ Pro úplnost našeho pojednání uvádíme plné znění nové podoby čl. 55 polské ústavy, zavedené zákonem o změně Ústavy Polské republiky ze dne 8. září 2006 (Ustawa o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 2006; Dz.U. 2006.200.1471):

„1. Extradice polského občana je zakázána s výjimkou případů stanovených v odst. 2 a 3.

2. Extradice polského občana může být vykonána na základě žádosti cizího státu nebo mezinárodního soudního orgánu, když tato možnost vyplývá z mezinárodní smlouvy ratifikované Polskem, nebo ze zákona přijatého k implementaci právního aktu mezinárodní organizace, které je Polská republika členem, za předpokladu, že čin, kterého se extradice týká:

1) byl spáchán mimo území Polské republiky, a

2) zakládá trestný čin podle práva účinného v Polské republice, nebo by zakládal trestný čin podle práva účinného v Polské republice, kdyby byl spáchán na území Polské republiky, a to jak v době jednání, tak v době podání žádosti.

3. Splnění požadavků uvedených v odst. 2. pododstavcích 1 a 2 se nevyžaduje v případě, kdy se žádost o extradici vydaná mezinárodním soudním orgánem založeným mezinárodní smlouvou, kterou Polsko ratifikovalo, týká zločinu genocidia, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a zločinu agrese, na které dopadá jurisdikce tohoto orgánu.

4. Extradice osoby podezřelé ze spáchání trestného činu z politických důvodů, ale bez použití násilí, jakož i extradice, která by vedla k zásahu do svobod a práv člověka a občana, je zakázána.

5. O přípustnosti extradice rozhodují soudy.“

[Překlad autor]

3.2 Rozhodnutí Spolkového ústavního soudu o evropském zatýkacím rozkazu¹⁴⁷

Instrument EZR, zásady na kterých byl vystavěn a které se promítly i do zákona implementujícího RR o EZR do německého právního řádu vyvolaly ústavněprávní otázky, které podle očekávání měly vést k napsání další kapitoly ve formování doktríny německého ústavního soudu ve vztahu k charakteru a hlavně účinkům práva ES/EU na německém území.¹⁴⁸ Ze studia odborné literatury¹⁴⁹ je zřejmé, že rozhodnutí Spolkového ústavního soudu (*Bundesverfassungsgericht*, dále BVerfG) o otázce ústavní konformity tohoto zákona bylo přímo očekávanou událostí. Nelze nezmínit, že konečný verdikt BVerfG nenaplnil všechna očekávání a někteří autoři jej považují za zklamání¹⁵⁰ či „nálož pod Evropským právem, která nevybuchla v celé své síle“.¹⁵¹ Důvodem pro naznačené soudy je kromě výtek adresovaných samotnému rozhodnutí, také jisté rozčarování nad skutečností, že BVerfG navzdory možnostem, které daná kauza skýtala, nijak výrazně neobohatit ani nedotvořil doktrínu jeho přístupu k problematice interakcí mezi německým ústavním právem a právem EU. Neoddiskutovatelný význam rozhodnutí však jistě spočívá v prokázání toho, že EZR jako „nejprominentnější projev vývoje v rámci takzvané europeizace trestního práva“¹⁵² nebyl imunní vůči ústavním konfliktům a národně laděné defenzivě soudních autorit členských států. Obezřetnost a ochranná role ústavních soudů tady byla na místě i proto, že v oblasti trestní justice je permanentně přítomná možnost ohrožení lidsko-právních prerogativ.¹⁵³

Přesun odpovědnosti při vydávání pachatelů trestných činů z politických orgánů (exekutiva) členských států na soudní moc neznamenal automatickou depolitizaci této oblasti a ústavní tenze, které institut EZR vyvolal, jenom potvrdily, že „právně politický konflikt byl

¹⁴⁷ Rozhodnutí německého ústavního soudu ze dne 18. 7. 2005, BvR 2236/04 *Europäisches Haftbefehlsgesetz Urteil*. Anglický překlad dostupný na <http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rs20050718_2_bvr223604en.html>. Dále označováno jako „BVerfG 2236/04“.

¹⁴⁸ Pro výstižný náhled na problematiku vztahů práva EU a německého práva optikou BVerfG viz KUST, Jan. *Evropská inspirace z Karlsruhe*. Praha: OEZ, 2009, 86 s.

¹⁴⁹ TOMUSCHAT, Christian. Inconsistencies – The German Federal Constitutional Court and the European Arrest Warrant. *European Constitutional Law Review*, 2006, roč. 2, č. s. 209–226; SATZGER, Helmut, POHL, Tobias. The German Constitutional Court and the European Arrest Warrant „Cryptic Signals“ from Karlsruhe. *Journal of International Criminal Justice*, 2006, roč. 4, č. 4, s. 686–701; HŮLKA, Štěpán. Evropský zatýkací rozkaz a rozhodnutí Spolkového ústavního soudu SRN. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 6, s. 32–35.

¹⁵⁰ TOMUSCHAT: *Inconsistencies...*, s. 209.

¹⁵¹ SATZGER, POHL: *The German Constitutional Court...*, s. 687.

¹⁵² SATZGER, POHL: *The German Constitutional Court...*, s. 687.

¹⁵³ KOMÁREK: *European Constitutional Pluralism...*, s. 25. [Text v závorce přidán autorem].

[přijetím rámcového rozhodnutí] přímo naprogramován¹⁵⁴. Otázka extradice či předávání trestně stíhaných nebo již odsouzených osob měla a má ústavní rozměr z hlediska materiálního ústavního práva všech demokratických států, protože jak poznamenává i BVerfG ve svém rozhodnutí o ústavnosti zákona o EZR, charakteristickým znakem extradice je: „[z]ásah do sféry lidských práv, tím, že osoba je násilně přemístěna ze sféry své domácí jurisdikce pod jurisdikci cizí [...]“¹⁵⁵

3.2.1 Okolnosti případu

BVerfG rozhodoval v této kauze o ústavní stížnosti pana Mamouna Darkazanliho, který se domáhal zrušení rozhodnutí německých autorit aprobujících jeho předání k trestnímu stíhání do Španělska, ke kterému mělo dojít právě na základě španělskými úřady vydaného EZR. Věnujme se krátce skutkovému základu věci a procesním krokům předcházejícím nálezu BVerfG. Dne 16. září 2004 byl španělským soudem¹⁵⁶ vydán EZR proti M. Darkazanlimu, občanovi Syrské arabské republiky i Spolkové republiky Německo. Vyžádaná osoba byla podezřelá ze spáchání trestných činů účasti na zločinném spolčení a členství v teroristické organizaci, pro údajnou podporu teroristické sítě Al-Kajda. K podpůrnému jednání (finanční podpora a vytváření zázemí) docházelo podle obvinění jak na španělském, tak na německém území.

Otázku přípustnosti předání vyžádané osoby rozhodoval hamburský Hansovní vrchní zemský soud a o samotném předání pak rozhodoval Justiční úřad svobodného hansovního města Hamburku.¹⁵⁷ Vrchní zemský soud rozhodl nejdříve o vzetí podezřelého do vazby, po projednání věci neshledal žádný důvod pro nevykonání EZR a na základě jeho rozhodnutí o

¹⁵⁴ JIROUSEK, Adam. Německý zákon o evropském zatykači protiústavní – dočasný stop předávání německých občanů do členských států Evropské unie. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 39. [Text v závorce autor].

¹⁵⁵ Bod 65, BVerfG 2236/04.

¹⁵⁶ Juzgado Central de Instrucción (Centrální vyšetřovací soud) v Madridu.

¹⁵⁷ Německý systém výkonu předání osoby na základě evropského zatykačského rozkazu představuje jistou kontradikci k tomu, co stanoví RR o EZR. Podle RR o EZR se opouští dvoufázový systém typický pro klasické extradiční řízení a preferovanou formou je jednostupňový postup bez zbytečných průtahů. Německá právní úprava však do předávacího řízení zapojuje dva typy soudních orgánů a rozděluje jej na řízení o přípustnosti předání osoby a samotné řízení o předání osoby. I když tento dvoustupňový systém není v přímém rozporu s rámcovým rozhodnutím, které požaduje eliminaci účasti výkonu moci, je možné ho považovat za jistou překážku rychlé a efektivní reakce na žádost o předání jiného členského státu. Na to poukazuje ve své práci také S. Mölders, která dokonce uvádí, že respektováním jednofázovosti řízení o předání osoby mohl zákonodárce předejít ústavnímu konfliktu zákona o EZR a práva na soudní ochranu. Blíže MÖLDERS: *European Arrest Warrant Act...*, s. 55.

přípustností předání (dne 23. listopadu 2004) bylo justičním úřadem posléze rozhodnuto o předání vyžádané osoby do Španělského království (dne 24. listopadu 2004).

Proti rozhodnutí německých soudů, tedy proti aprobačnímu rozhodnutí vrchního zemského soudu i rozhodnutí justičního úřadu o předání, podal pan Darkazanli ústavní stížnost. V této tvrdil, že napadenými rozhodnutími byl dotčen na svých ústavně zaručených právech. Konkrétně namítal porušení následujících ustanovení Základního zákona (GG): čl. 2. odst. 1 GG (svobodný rozvoj osoby)¹⁵⁸, čl. 3 odst. 1 GG (rovnost před zákonem)¹⁵⁹, čl. 16 odst. 2 GG (zákaz extradice německých občanů)¹⁶⁰, čl. 19 odst. 4 GG (soudní ochrana lidských práv)¹⁶¹ a čl. 103 odst. 2 GG (nullum crimen, nulla poena sine lege = zákaz retroaktivity).¹⁶² Kromě toho poukazoval stěžovatel i na ústavně nekonformní mezery německého implementačního zákona¹⁶³, jakož i samotného RR o EZR, čímž dal za vznik jednak abstraktní kontrole ústavnosti implementačního práva a jednak posouzení potencionálního konfliktu mezi evropským právem a požadavky německého ústavního práva. Národnímu zákonu i RR o EZR vytýkal především absenci demokratické legitimizace. Ve své argumentaci traktoval především tu skutečnost, že rámcová rozhodnutí nejsou přijímána za účasti německého parlamentu. Ve spojení s opuštěním zkoumání požadavku oboustranné trestnosti tak dochází k tomu, že trestná odpovědnost německých občanů a povinnost snášet proceduru předání do jiného členského státu je založena bez toho, aby podléhala národní parlamentní kontrole.¹⁶⁴ Takový systém není jenom nenaplněním požadavku demokratické legitimizace, ale navíc není slučitelný s požadavkem zachování panství práva a principů právního státu (rechtsstaatliche Grundsätze; rule of law), jako základního kritéria zásahů veřejné moci do sféry lidských práv a svobod.

¹⁵⁸ „Každý má právo na svobodný rozvoj své osobnosti do té míry, dokud nezasahuje do práv ostatních nebo neporušuje ústavní pořádek a zákony morálky.“ [Překlad autor]

¹⁵⁹ „Všichni lidé jsou si před zákonem rovni.“ [Překlad autor]

¹⁶⁰ „Žádný Němec nemůže být vydán do ciziny. Zákon může stanovit jinak v případě vydání osoby do členského státu Evropské unie nebo k mezinárodnímu soudu za podmínky zachování panství práva.“ [Překlad autor]

¹⁶¹ „Každý má právo obrátit se na soud v případě jednání veřejné moci porušujícím jeho práva. Když není stanoveno jinak, mají pravomoc rozhodovat o této věci obecné soudy. Čl. 10 odst. 2 věta druhá tímto není dotčen.“ [Překlad autor]

¹⁶² „Jednání může být považováno za trestné jenom když bylo jako trestný čin definováno v právu před tím, než k jednání došlo.“ [Překlad autor]

¹⁶³ Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (Zákon o implementaci Rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy Evropské unie) ze dne 21. června 2004, BfBl I s. 1748.

¹⁶⁴ Body 21, 22, BVerfG 2236/04. [překlad autor].

3.2.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí BVerfG

BVerfG v tomto rozhodnutí obrátil svoji pozornost *in concreto* především na řešení otázek porušení ústavně zaručeného práva německých občanů na ochranu před extradicí a práva na soudní ochranu před zásahy do ústavně chráněných lidských práv. *In abstracto* pak na evaluaci charakteru právní regulace vznikající na základě spolupráce států ve třetím pilíři EU a účinků tam vytvářeného práva v německém právním řádu (která, byť nepřímo, avšak nutně vyplývala z otázky posuzování ústavnosti vnitrostátního předpisu navazujícího na RR o EZR).

BVerfG prokázal, že ochrana základních práv zaručených německou ústavou pro něj představuje elementární prerogativ. Podle jeho jednoznačného postoje je zákonodárce vázán ústavou i v případech, kdy implementací uvádí do života evropskou normu a proto výsledek jeho činnosti nemůže zakládat porušení ústavou přiznaných práv jednotlivce. BVerfG dal svým postojem najevo, že v kauzách odehrávajících se mimo komunitární sféru evropské integrace nemusí (a nebude) reflektovat ustálenou judikaturu ESD formující prioritu evropského práva před právem vnitrostátním. Postavil se tak do opozice proti názoru vlády, která ve svém vyjádření k této kauze traktovala autonomní povahu implementace a mimo ústavy ležící diskreci zákonodárce. Vláda doslovně uvedla, že: „[n]apadnutá rozhodnutí [v řízení o extradicí stěžovatele] jsou právními nástroji založenými na mandatorním evropském právu, které požívá přednosti před německým právem, a proto nemůže být za současného stavu integrace poměřováno německým standardem ochrany lidských práv. Rámcová rozhodnutí jsou pro členské státy závazná co do cílů, kterých má být dosaženo. Podle evropského práva mají být členskými státy implementována bez jakýchkoli zkrácení, bez ohledu na požadavky národního právního systému. Národní podmínka ústavnosti se v tomto ohledu neuplatňuje.“¹⁶⁵

Na rozdíl od polské kauzy, ve které byl systém předávání na základě EZR poměřován striktním ústavním zákazem extradicí občanů, v Německu se nejednalo o tak jasný ústavní konflikt. Německý zákonodárce totiž připustil extradicí německých občanů změnou GG již v roce 2000, když nepodmíněný zákaz extradicí občanů doplnil o výjimky v případě předávání do jiných členských států EU nebo k mezinárodním soudním orgánům. Jak uvádí Oreste Pollicino, ani „prorocká intuice“ německého parlamentu a z ní vyplývající změna, nezabránila tomu, aby byl systém předávání osob na základě EZR dotčen intervencí

¹⁶⁵ Bod 35, BVerfG 2236/04. [Text v závorce autor]. [Překlad autor].

z Karlsruhe.¹⁶⁶ Podkladem pro tuto intervenci byla skutečnost, že ústavní dovolení extradice německých občanů stanovovalo podmínku zachování panství práva, čímž umožnilo vznesení námitek poukazujících na její nedodržení.

V souvislosti s otázkou ochrany německých občanů před extradicí stěžovatel poukazoval na nenaplnění ústavního požadavku zachování panství práva, jako speciální podmínky legality provádění (ústavně dovoleného) předávání osob s německým občanstvím do členského státu EU (čl. 16 odst. 2 druhá věta GG). Nenaplnění této podmínky mělo vycházet z několika skutečností. Především z absence demokratické legitimizace celého systému, dále z toho, že opuštěním zkoumání požadavku oboustranné trestnosti se německý občan dostává do situace, kdy se nemůže spolehnout na předvídatelnost dopadů právní regulace, protože i za jednání, které podle jeho domácího práva není trestné může být (pro účely předání) zbaven své osobní svobody a podroben úkonům veřejné moci. Mimo jiné měl být požadavek zachování panství práva oslaben i nemožností napadnout rozhodnutí o povolení předání osoby v soudním řízení.

V reakci na tuto část stížnosti podal BVerfG výklad ústavního pravidla zákazu extradice německých občanů jakož i výjimek, které ústava u tohoto pravidla připouští. Za první připomenul, že zákaz extradice německých občanů představuje lidské právo, jehož materiálním účelem: „[n]ení zabránění spravedlivému a legálnímu potrestání pachatele trestného činu. Naopak, je tímto účelem zabezpečení stavu, kdy občané nebudou proti své vůli vyloučení z právního systému, který jim je známý [...]. [čl. 16] je garancí speciálního svazku občanů s právním řádem, který byl jimi vytvořen [...]. Vztahu občana k svobodné demokratické společnosti odpovídá skutečnost, že občana nelze vyloučit z uvedeného svazku [...]“.¹⁶⁷

Z charakteristiky ústavního pravidla stanovujícího zákaz extradice německých občanů tak vyplývá to, že jej BVerfG považuje za lidské právo chránící především speciální vztah provázanosti německého občana s jeho státem a jeho právním systémem. BVerfG touto charakteristikou nekončí. Samozřejmě nepovažuje daný ústavní zákaz za absolutní. Opakuje, že jeho účelem není stavět překážky spravedlivému a zákonnému potrestání, ani vystavovat *carte blanche* pro trestnou činnost Němců v cizině. V této souvislosti připomíná uplatňování zásad personality a univerzality v německém trestním právu, které umožňují v Německu trestně stíhat německé občany za činy, ke kterým došlo v zahraničí.¹⁶⁸

¹⁶⁶ POLLICINO: *European Arrest Warrant and Constitutional Principles...*, s. 1323 a 1326.

¹⁶⁷ Body 66 a 67, BVerfG 2236/04. [Překlad autor].

¹⁶⁸ Bod 69, BVerfG 2236/04.

Od této obecné poznámky se pak dostává k rozboru konkrétní výjimky ze zákazu extradice. Tady připomíná, že SRN, jako součást mezinárodního¹⁶⁹ a evropského¹⁷⁰ společenství, převzala na sebe určité závazky vyplývající ze snahy o vybudování systémů mezinárodní trestní justice, resp. evropské spolupráce v trestních věcech. V rámci plnění těchto závazků došlo v roce 2000 k novelizaci německého ústavního řádu¹⁷¹, když se do ustanovení čl. 16 odst. 2 dostala druhá věta, obsahující povolení k přijetí zákona umožňujícího extradici německého občana do členského státu EU nebo k mezinárodnímu soudu. BVerfG reflektuje aktuální vývoj v oblasti mezinárodní spolupráce v trestních věcech a uvádí, že: „extradice vlastních občanů státu koresponduje s obecným vývojem, který probíhá na supranacionální úrovni a v rámci mezinárodního práva veřejného a kterému Základní zákon respektující mezinárodní právo neklade nepřekonatelné překážky [...]“.“¹⁷²

BVerfG pokračuje připomenutím skutečnosti, že výše uvedené ústavní dovolení extradice není pouhou pozitivistickou výjimkou, formalismem zbavujícím německé občany jejich ústavní ochrany kdykoliv se objeví situace vyžádání si jejich předání do jiného členského státu EU nebo k mezinárodnímu soudu. Naopak uvádí, že podle ustanovení, které se do základního zákona dostalo v roce 2000, je možnost extradice německého občana a tudíž i její legalita, vázaná na splnění ústavního požadavku zachování panství práva a principů právního státu (*rechtsstaatliche Grundsätze*; Rule of Law). Tento požadavek klade na zákonodárce při přijímání zákona, kterým má být umožněna extradice německých občanů speciální ústavní nároky.

Zákonodárce je povinen nejenom šetřit v co nejširší možné míře povahu lidského práva, do kterého je zasahováno a respektovat obecný požadavek proporcionality, ale také musí dbát na zachování speciálního požadavku zachování panství práva při realizaci extradice německého občana. Nelze presumovat, že extradice bude ústavně konformní vždy, kdy stát, který o vydání osoby požádal, dodržuje principy právního státu, nýbrž musí být zohledněny zvláštní nároky na ochranu německých občanů.¹⁷³ Podle soudu tvoří množina těchto podmínek dohromady požadavek tzv. strukturální shody (*Strukturentsprechung*)¹⁷⁴ extradice německého občana s ústavním pořádkem SRN, když žádná ze složek této podmínky nesmí

¹⁶⁹ Body 72, 73, BVerfG 2236/04.

¹⁷⁰ Body 74–77, BVerfG 2236/04.

¹⁷¹ 47. zákon k doplnění Základního zákona (47. Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes) ze dne 29. listopadu 2000 (BGB I s. 1633).

¹⁷² Bod 72, BVerfG 2236/04. [Překlad autor].

¹⁷³ Blíže HINAREJOS PARGA: *Bundesverfassungsgericht...*, s. 585.

¹⁷⁴ Bod 78, BVerfG 2236/04.

zůstat nenaplněna.¹⁷⁵ V dalším hodnocení BVerfG sledoval právě to, zda došlo ke splnění výše uvedených požadavků ze strany německého legislativce při implementaci RR o EZR do německého právního řádu.

BVerfG v rámci řešení této otázky postupoval tak, že podrobil rozboru nejdřív samotné RR o EZR. V jeho textu přeneseně řečeno pátral pro mezerách skýtajících potenciální prostor pro činnost zákonodárce vedoucí k unesení výše uvedeného ústavního břemena v souvislosti s povolením extradice německých občanů. Poté BVerfG zjišťoval, zda německý parlament v rámci implementace v plné míře využil všech výjimek (mezer), které RR o EZR skýtá, aby co nejvíc šetřil práva německých občanů.

V rámci vyhledávání takových mezer se zaměřil především na ustanovení čl. 4 odst. 7 písm. a) a b) RR o EZR umožňující výjimku z povinnosti vyhovět EZR a předat osobu v případech, kdy trestné činy jsou jistým způsobem spojené s územím vykonávajícího státu.¹⁷⁶ Toto ustanovení podle slov BVerfG umožňuje, aby národní právo stanovilo výjimku z povinnosti předání vlastních občanů, kterou německý zákonodárce měl využít a dostát tak své povinnosti šetřit v nejširší možné míře práva německých občanů. Územní faktor hraje v případech extradičního řízení významnou roli zvláště proto, že předání německého občana (byť za určitých okolností ústavně konformní) se vždy pohybuje na hraně potencionálního zásahu do lidského práva předávané osoby. Z tohoto choulostivého aspektu extradice pak vyplývá *ratio* zákazu vydávání vlastních občanů, který má, slovy BVerfG: „[m]imo jiné chránit zásadu právní jistoty a důvěry ve veřejnou moc. Důvěra v právní systém je základním předpokladem pro svobodu, tj. pro sebeurčení vlastního způsobu života a jeho realizaci ze strany jednotlivce [...]“¹⁷⁷

BVerfG připomíná, že tuto provázanost na území měl zákonodárce jednoznačně zohlednit a vložit tak do implementačního zákona všechny výjimky z povinnosti předat německé občany, které RR o EZR připouštělo. BVerfG poté, co naznačil potřebu vyvažování a zohledňování propojenosti teritoriálního faktoru a trestné činnosti, které se EZR týká,

¹⁷⁵ MÖLDERS, Simone. European Arrest Warrant Act is Void – The Decision of the German Federal Constitutional Court of 18 July 2005. *German Law Journal*, 2005, roč. 7, č. 1, s. 48.

¹⁷⁶ Rozbor těchto výjimek, resp. rozbor úspěšnosti jejich implementace ze strany německého zákonodárce, pokrývají hlavní část argumentace BVerfG. Ten ale objevil i další ustanovení, která skýtala prostor pro diskreci zákonodárce a která navzdory tomu, že mohla vést k dosažení ústavní konformity, nebyla podle soudu zákonodárcem dostatečně využita. Jednalo se například o výjimky z povinnosti vykonat EZR v případě probíhajícího řízení za stejný trestný čin ve vykonávajícím státě (čl. 4 odst. 2 RR o EZR) nebo v případě vydání rozhodnutí, kterým bylo ukončeno řízení o stejném trestném činu ve vykonávajícím státě (čl. 4 odst. 3 RR o EZR). BVerfG v tomto ohledu vytýkal zákonodárci především nezhlednění předsoudního stádia trestního stíhání, kdy skutečně úkony prokuratury (včetně rozhodnutí prokuratury nezahajovat trestní stíhání) nevložil mezi potencionální důvody pro odmítnutí výkonu EZR německými orgány (Bod 96, BVerfG 2236/04).

¹⁷⁷ Bod 84, BVerfG 2236/04. [Překlad autor].

vymezil tři možné situace, které mohou nastat, a to: situace, kdy je jednání i následek provázán s německým územím; situace, kdy neexistuje žádné propojení na německé území, nebo kdy se jedná o závažnou přeshraniční trestní činnost a situace, kdy k jednání došlo na německém území, ale následky nastaly v zahraničí.

Napojení kauzy na německé území je podle soudu zřejmé a neoddiskutovatelné ve všech případech, kdy byla esenciální část jednání uskutečněna na německém území a tam rovněž nastaly následky jednání. V tomto případě je provázanost na německé území a tam platný právní řád tak silná, že extradicí občana by byl porušen speciální požadavek zachování panství práva, stanovený druhou větou čl. 16 odst. 2 GG. V těchto případech je podle BVerfG zákaz extradice německých občanů absolutní. Ani potřeba vyhovět mezinárodním závazkům (a z ní vycházející změna ústavy z roku 2000) nemůže, v situacích zřejmého propojení trestné činnosti na německé území, vést k derogaci esenciálního účelu lidského práva stanoveného ústavou. Prolomení principu nevydávání vlastních občanů by v těchto případech znamenalo zásah do principu demokratické výstavby státu. Podle tohoto principu má „každý právo být stíhán za trestné činy jenom podle toho práva, na jehož tvorbě se demokraticky podílel.“¹⁷⁸ Simone Mölders uvádí, že v případech jasného propojení trestné činnosti na německé území by „každá extradice německého občana byla nelegitimní a nepřiměřená.“ Podle ní nesmí „žádný Němec snášet obavy z vydání do cizí země v případech, kdy páchá trestní činnost v rámci svého vlastního právního řádu [...]“.¹⁷⁹ Podle Jana Komárka pak využívá BVerfG práv občanů jako legitimizačního faktoru fungování německé státní moci.¹⁸⁰ BVerfG názorně vyjádřil základ výše popsané argumentace v následujících větách: „[v případech zřejmého propojení trestné činnosti na německé území] odpovědnost státu za integritu jeho právního systému a lidskoprávní nároky stíhané osoby spadají v jedno v tom ohledu, že dávají za vznik obecnému pravidlu zákazu extradice. Kdokoliv, kdo jako německý občan spáchá trestný čin v rámci jeho jurisdikce, nesmí v zásadě mít obavy z toho, že bude vydán cizí státní moci. Kdyby tomu tak nebylo, takový zásah do ochrany před extradicí by byl srovnatelný se zásahem do samotné podstaty základního práva. Pro stíhanou osobu znamená přesun do právního systému jiného členského státu [EU], i když se tyto evropskou integrací jeden druhému přibližují, nejen diskriminaci v rámci procesního práva spočívající v jazykových bariérách, kulturních odlišnostech a odlišném procesním právu a možnostech obrany. Takový přesun konečně svazuje stíhanou osobu s hmotným trestním právem, u kterého neexistují

¹⁷⁸ SATZGER, ZIMMERMANN: *From Traditional Models...*, s. 351.

¹⁷⁹ MÖLDERS: *European Arrest Warrant Act...*, s. 49.

¹⁸⁰ KOMÁREK: *European Constitutional Pluralism...*, s. 15.

žádné demokratické prostředky umožňující participaci této osoby na jeho tvorbě, které - na rozdíl od německého trestního práva - nemusí znát a které v mnoha ohledech neposkytuje osobě jako laikovi neznalému tohoto práva možnost dostačujícího srovnání a vyhodnocení.¹⁸¹

Ve spojitosti s případy, u kterých chybí napojení trestné činnosti na německé území, nebo v případech účasti osoby na trestné činnosti s přeshraniční dimenzí, je argumentace BVerfG odlišná. Za těchto okolností zachovává svůj postoj, podle kterého ochrana německých občanů před extradicí nedává těmto osobám volnost k páčání trestné činnosti v zahraničí, ani k účasti na zločineckých spolčeních páčajících nejzávažnější trestnou činnost. Poukazuje na osobní odpovědnost německých občanů za jejich vlastní jednání a připomíná, že kdo jedná v rozporu s právem v rámci jiného právního systému, nebo kdo se účastní na přeshraniční trestné činnosti, musí počítat s nepříznivými následky.

Poslední varianta představuje nejkomplikovanější situaci. V případech, kdy k jednání došlo (částečně nebo úplně) na německém území, ale následky nastaly v zahraničí, je dáno objektivní propojení trestné činnosti a zahraniční jurisdikce za současného zachování (potřeby zachování) zásady důvěry německých občanů v ochranu, kterou jim zabezpečuje německý právní systém. Vzhledem k těmto okolnostem zvolil i BVerfG opatrný přístup a doporučuje, aby bylo v takových případech přistoupeno k individuálnímu posuzování a vyvažování aspektů, jako je závažnost trestného činu, možnosti efektivního trestního stíhání na jedné straně a práva a zájmy stíhané osoby na straně druhé.¹⁸² K tomuto vyvažování samozřejmě dochází v rámci rozhodování o extradicí německého občana. Německý orgán, který vykonává EZR nicméně pro požadované vyvažování všech okolností případu nezbytně potřebuje zákonem vymezený prostor a určité instrumentarium. Zákon o EZR však tento prostor podle BVerfG neposkytoval. Soud dospěl k závěru, že zákonodárce ani v tomto typu situací dostatečně nezohlednil povahu zákazu extradicce jako lidského práva a dostatečně toto právo nešetřil. Ve svém rozboru ustanovení zákona o mezinárodní soudní pomoci v trestních věcech¹⁸³ poukazuje na slabá místa, která dostatečně nechrání německé občany, resp. neposkytují zvýšenou ochranu německým občanům.¹⁸⁴ Tyto nedostatky, zvláště v jejich

¹⁸¹ Bod 86, BVerfG 2236/04. [Text v závorkách autor]. [Překlad autor].

¹⁸² Bod 88, BVerfG 2236/04.

¹⁸³ Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (1982 BGB I s. 2071). Tento zákon je speciálním předpisem upravujícím pravomoci a postup německých orgánů v rámci mezinárodní právní pomoci. Zákon o EZR, který BVerfG posuzoval byl přijat právě jako novela tohoto staršího předpisu. BVerfG proto odkazuje na ustanovení prvně uvedeného předpisu ve znění zákona o EZR.

¹⁸⁴ Polemizuje například s nedostatečným rozlišením v přístupu k německým občanům na jedné straně a ostatním osobám na straně druhé, když poukázal na to, že ochrana je jenom obecná (zaměřena na obě kategorie osob), což se přičítá speciálnímu postavení německých občanů a jejich speciálnímu nároku na ochranu před extradicí

kombinaci, pak považuje za zásah do práva německých občanů a za nesplnění podmínky zachování panství práva, na kterou je ústavně vázána výjimka ze zákazu extradice německých občanů. Zákonodárce měl podle BVerfG „zvolit takovou formu implementace, která prokazuje větší zohlednění respektu k dotčenému základnímu právu bez toho, aby porušil závazné cíle Rámcového rozhodnutí, protože Rámcové rozhodnutí samo dává prostor pro uplatnění takových výjimek, které by umožnily Spolkové republice Německo vzít v potaz lidskoprávní požadavky vyplývající z čl. 16 odst. 2 Základního Zákona.“¹⁸⁵

Podle BVerfG vykazují jak první tak i třetí varianta zřejmý vztah, navázání na německé území, který hraje klíčovou roli při evaluaci práva na ochranu před extradicí. Zákonodárce pochybil při implementaci RR o EZR právě tím, že nereflektoval tuto propojenost. Vystavil tak německé občany právní nejistotě a hrozbě odcizení se vlastnímu právnímu řádu.

S problémem potencionálního zásahu do vztahu důvěry mezi občanem a státem souvisí i část, kterou soud věnoval tvrzenému porušení principu *nullum crimen sine lege* a zákazu retroaktivity. Podle slov BVerfG je cílem těchto principů zabezpečit orientaci v právním systému a v tom, co stanoví jako dovolené a co ne. V opačném případě, tedy bez tohoto spolehnutí se na předvídatelnost právního systému, by užívání a rozvoj osobních svobod nebyly možné. BVerfG přiznává, že zákaz retroaktivity je svázán s trestním právem hmotným a že samozřejmě nechápe předávání osob v rámci mezinárodní spolupráce za rozšiřování trestní odpovědnosti. Připomíná však, že zákonodárcova nedostatečná pozornost vůči teritoriálním aspektům a nerozlišování mezi situacemi, kdy je trestná činnost napojena na německé nebo naopak cizí území, vystavila německé občany nebezpečí, že budou vydáni a trestně stíháni dokonce i za ta jednání, která nevykazují signifikantní propojení na území vyžadujícího státu. Za předpokladu, že by takové jednání nebylo v Německu vůbec trestné, by se podle soudu jednalo o situaci rovnocennou s retroaktivním působením změny hmotného práva.¹⁸⁶

Druhá zásadní výtka stěžovatele adresovaná vůči německému systému předávání osob na základě EZR byla vystavěna na tvrzení, že v řízení o jeho vydání se mu nedostalo dostatečných procesních obran. Podle stěžovatele představuje rozhodnutí o žádosti o předání

stanovenou německou ústavou (odst. 91, 92 BVerfG 2236/04). Určitou formu zásahu do lidského práva, resp. jeho ohrožení, vidí také v situaci, kdy občanům hrozí trestní stíhání za vzdálené následky jejich jednání uskutečněném na německém území, které nemohly být sto předvídat. Zvláště v těch případech, kdy jednání, za které je osoba stíhána, není v SRN trestné, ohrožuje možnost extradice německých občanů zásadním způsobem jejich základní právo (bod 94, BVerfG 2236/04).

¹⁸⁵ Bod 95, BVerfG 2236/04. [Překlad autor].

¹⁸⁶ Bod 99, BVerfG 2236/04. K otázce postoje BVerfG k možnému rozporu mezi předpisem implementujícím RR o EZR a ústavním zákazem retroaktivity viz KOMÁREK: *European Constitutional Pluralism...*, s. 16.

osoby druh rozhodnutí, který se výrazným způsobem dotýká občanských práv a proto musí nezbytně podléhat dalšímu soudnímu přezkumu. Řešení otázky, zda v tomto typu řízení má osoba právo obrátit se na soud (právo na odvolání), vyvolalo zajímavé konotace. BVerfG totiž připomněl, že do doby přijetí speciální úpravy extradice v rámci evropské spolupráce, panovala mezi německou jurispudencí i soudy shoda na tom, že rozhodnutí o extradici, jako rozhodnutí se speciální politickou povahou, nepodléhá soudnímu přezkumu. Jeho úkolem tedy bylo zjistit, zda došlo v tomto ohledu k nějaké změně. Vyloučení přezkumu rozhodnutí o povolení extradice spočívalo v tom, že orgán exekutivy povolující extradici zohledňoval především politické okolnosti případu bez potřeby zabývat se postavením vyžádané osoby. Změna v extradici zavedená zákonem o EZR však přinesla odpolitizování celého procesu. Zákon stanovil přesná pravidla o tom, za jakých okolností má být extradice povolena a kdy naopak se uplatní výjimky z povinnosti vydat osobu. Nově byla zavedena možnost orgánu povolujícího extradici (tedy v rámci druhého stádia extradičního řízení podle německého práva) rozhodovat o tom, zda došlo, nebo nedošlo k naplnění podmínek extradice či lépe řečeno, zda byly nebo nebyly naplněny podmínky pro uplatnění některé z výjimek. Podle BVerfG je účelem práva na soudní ochranu zabezpečení ochrany subjektivních práv jednotlivce před zásahy veřejné moci. Podmínkou soudní ochrany je tedy existence subjektivního práva. BVerfG proto upnul svoji pozornost na to, zda osoba, o jejíž vydání bylo požádáno, je v tomto ohledu nositelem určitého individuálního oprávnění. Toto oprávnění pak nalezl ve stanovených výjimkách z povinnosti vydat osobu. Jednoduše řečeno, osoby, které mají být objektem extradice, mají právo na to, aby byly náležitě posouzeny všechny zákonem předpokládané možnosti pro nevydání osoby. Protože zjišťování naplnění těchto podmínek je závislé na poměrně široké diskreci povolujícího orgánu a protože hlavním účelem druhého stádia extradičního řízení, tedy řízení o povolení extradice, je ochrana základních práv stíhané osoby, musí toto rozhodnutí podléhat soudní kontrole. Za této situace je německý zákonodárce ústavně vázán povinností vytvořit soudům prostor „nejen pro prosté posuzování přípustnosti extradice, ale také k posuzování rozhodnutí o povolení extradice z hlediska základních práv stíhané osoby.“¹⁸⁷ Když zákonodárce přiznal soudnímu orgánu rozhodujícímu o povolení extradice volnost uvážení při posuzování naplnění podmínek extradice, měl také stanovit soudní přezkum jeho rozhodnutí. Tím, že neumožnil přezkum těchto rozhodnutí, upřel osobám, které mají být vydány, jejich ústavní právo na soudní ochranu. Podle BVerfG „nemožnost napadnout opravným prostředkem rozhodnutí o povolení

¹⁸⁷ MÖLDERS: *European Arrest Warrant Act...*, s. 51.

extradice v řízeních o extradici do členského státu Evropské unie [...] zakládá porušení čl. 19 odst. 4 Základního zákona. Je pravdou, že právní praxe i právní literatura odmítala možnost domáhat se soudního zrušení rozhodnutí o povolení extradice, protože jeho zahraničně-politické a obecně-politické aspekty náleží do sféry výkonné moci. To však nemůže platit v případech, kdy rozhodnutí o povolení extradice přináší konkrétní omezení základního práva.¹⁸⁸

Po vyčerpávající evaluaci podoby implementace RR o EZR do německého právního řádu dospěl BVerfG k závěru, že právě v rámci této činnosti došlo k největším pochybením ze strany zákonodárce. Nevyužitím prostoru pro zavedení výjimek, který RR o EZR ponechávalo národním orgánům, porušil německý zákonodárce svou ústavní povinnost respektovat ústavu a šetřit práva, která přiznává jednotlivcům. Ve snaze splnit závazek SRN vyplývající z členství v EU tak nebral dostatečný ohled na povahu a rozsah ústavně chráněných práv německých občanů. Nedostál proto svému závazku ochránit speciální požadavek panství práva, jako podmínku ústavně dovolené extradice německých občanů, ani povinnosti umožnit soudní ochranu subjektivních práv jednotlivců. Přijetím zákona o EZR tak podle BVerfG došlo k porušení čl. 16 odst. 2 GG (ochrana občanů před extradicí), čl. 19 odst. 4 GG (právo na soudní ochranu) ve spojení s porušením obecných ustanovení čl. 2 odst. 1 (právo na svobodný osobní rozvoj) a čl. 20 odst. 3 (vázanost německého zákonodárce ústavním pořádkem SRN). Pro tato pochybení byl zákon o EZR shledán protiústavním a rozhodnutí soudních orgánů v stěžovatelově věci byla zrušena.

BVerfG se ve svých úvahách zabýval také možností částečného zrušení německého implementačního předpisu nebo jeho ponecháním v platnosti a možností dosažení ústavní konformity jeho výkladem. Obě ale odmítl. První z důvodu nezasahování do normotvorné svobody německého zákonodárce¹⁸⁹, druhou pak z důvodu zachování principů právní jistoty a

¹⁸⁸ Bod 102, BVerfG 2236/04. [Překlad autor].

¹⁸⁹ Zároveň však BVerfG uvádí, že při užívání své normotvorné svobody je zákonodárce vázán ústavními standardy a (pravděpodobně aby předešel další ústavní kolizi) pokračuje množinou doporučení, které by měl zákonodárce v rámci svého druhého implementačního pokusu zohlednit. Podle soudu by neměl opomenout vymezit rozhodnutí o povolení extradice jako akt, u kterého musí příslušný orgán vždy zohlednit možnosti nevydání osoby a vyvažovat všechny okolnosti případ od případu. Dále je nutné umožnit soudní přezkum rozhodnutí o povolení extradice a v této souvislosti vymezit pravomoc konkrétního typu soudnictví. BVerfG v této souvislosti také navrhuje přehodnotit dvoufázovost řízení o extradicí, když za situace, kdy bude možný soudní přezkum rozhodnutí o povolení extradice, ztrácí první stadium (řízení o přípustnosti extradice) význam. Pro úplnost dodáváme, že němečtí zákonodárci reflektovali názor i doporučení BVerfG a do textu nového zákona o EZR ze dne 20. června 2006 (Gesetz zur Umsetzung des Rahmenbeschlusses über den Europäischen Haftbefehl und die Übergabeverfahren zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union, BGB 36/2006) vložili jak požadavek soudní přezkoumatelnosti rozhodnutí o povolení extradice a rovněž pravidlo nevydávání německých občanů v případech, kdy trestná činnost vykazuje relevantní napojení na německé území. Pro podrobný rozbor viz PFÜTZNER, Peggy. Is the German European Arrest Warrant Void? In : *European Arrest Warrant...*, s. 31–42.

jednoznačnosti, které vyžadují přijetí nového předpisu, který bude pochopitelný a dostatečně předurčí podobu rozhodnutí o povolení extradice. BVerfG na závěr připomenul, že do doby přijetí nového zákona implementujícího RR o EZR do německého právního řádu bude extradice německých občanů do jiného členského státu EU nemožná. Důsledkem jeho rozhodnutí pak bylo dočasné neplnění závazků SRN v rámci třetího pilíře EU. Postoj BVerfG vyvolal názorovou vlnu, podle které zrušením zákona o eurozatykači došlo k porušení povinnosti Německa implementovat rámcové rozhodnutí a k zásahu do principu loajální spolupráce v rámci třetího pilíře.¹⁹⁰ Následky jeho rozhodnutí tak překročily hranice Německa a ovlivnily efektivitu spolupráce členských států EU v oblasti trestní justice. Nejzřetelnějším projevem byl postoj Španělska (tedy státu, ze kterého vzešel evropský zatýkací rozkaz otevírající celou kauzu), které reagovalo na německý odpor vůči vydávání vlastních občanů zavedením recipročního pravidla.¹⁹¹ Madridský soud *Audiencia Nacional* publikoval dne 21. 7. 2005 své stanovisko, podle kterého jako reakci na německé rozhodnutí bude i tento soud ignorovat německé žádosti o předání osob.¹⁹²

3.3 Nález Ústavního soudu České republiky o evropském zatýkacím rozkazu¹⁹³

V českém ústavním systému absentuje přímý determinant vztahu evropského a vnitrostátního práva, tak, jak jej z nových členských zemí obsahují například ústavy Polska (čl. 91 odst. 3) nebo Slovenské republiky (čl. 7 odst. 2). Byl to tedy Ústavní soud (dále ÚS) který stál před úkolem zaujmout postoj k dané otázce. Prostor pro vyjádření svého stanoviska v této věci se ÚS otevřel při řešení kauzy sp. zn. Pl. ÚS 50/04 Cukerné kvóty III. ÚS podle vlastních slov využil tento případ jako historickou příležitost k tomu, aby se zapojil do dialogu formujícího účinky práva supranacionálních entit uvnitř členských států.¹⁹⁴ Delegaci

¹⁹⁰ HINAREJOS PARGA: *Bundesverfassungsgericht...*, s. 594.

¹⁹¹ K tomu DIEZ, Carlos Gómez-Jara. European Arrest Warrant and the Principle of Mutual Recognition. *Eucrim*, 2006, roč. 1, č. 1–2, s. 24.

¹⁹² Více KOMÁREK: *European Constitutional Pluralism...*, s. 19, rovněž GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 12; nebo MANN, Gregory. The European Arrest Warrant: A Short-lived Mechanism for Extradition? *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 2007, Vol. 34, No. 2, 730–732.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu Pl.ÚS 66/04 ze dne 3. května 2006 Evropský zatýkací rozkaz. Dále jen „Pl.ÚS 66/04“.

¹⁹⁴ ÚS dal za pravdu prognózám, které anticipovaly aktivistický přístup ústavních soudů k otázkám vymezení vztahu národního a evropského práva hned v počátečním období po přistoupení. Blíže SADURSKI, Wojciech. Accession's Democracy Dividend: The Impact of the EU Enlargement upon Democracy in the New Member States of Central and Eastern Europe. *European Law Journal*, 2004, roč. 10, č. 4, s. 393–394.

pravomocí, která je ústavním základem účinků práva EU v českém právním řádu, ÚS nepovažuje za trvalou a neomezenou. Naopak do budoucna ponechává volnou cestu pro re-delegaci pravomocí zpět na českého suveréna a znemožnění prosazení účinků evropského práva přijatého v rozporu s nedotknutelnými základy české ústavnosti.¹⁹⁵ Právě způsob, jakým ÚS determinoval vztah práva EU a českého práva a limity, které nastavil prosazení se supranacionálních pravidel proti požadavkům českého ústavního pořádku, se staly základem pro argumenty odpůrců pravidel práva EU v dalších kauzách. Tak tomu bylo i v rámci řízení o ústavnosti částí trestních kodexů implementujících do českého právního řádu RR o EZR.

3.3.1 Okolnosti případu

Řízení o ústavní konformitě EZR a systému předávání osob v rámci EU před ÚS bylo zahájeno návrhem skupiny poslanců Poslanecké sněmovny a skupiny senátorů Senátu Parlamentu ČR. Na rozdíl od německé i polské kauzy zde nestála v pozadí řízení před ÚS žádná skutečná osoba, které by se dotýkala aplikace EZR. Navrhovatelé, stavící se proti přijetí novely trestních kodexů v rámci implementace RR o EZR tak zahájením řízení o abstraktní kontrole ústavnosti vyslovili pochybnost nad konformitou zjednodušeného systému spolupráce orgánů činných v trestním řízení s lidskoprávními standardy tvořícími součást ústavního pořádku ČR.

Skupina poslanců a skupina senátorů konkrétně navrhovala zrušení § 21 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon a § 403 odst. 2, § 411 odst. 6 písm. e), § 411 odst. 7 a § 412 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), tedy právní úpravu, kterou bylo do českého právního řádu implementováno RR o EZR, a to pro rozpor s čl. 1, čl. 4 odst. 2, čl. 14 odst. 4 a čl. 39 Listiny základních práv a svobod. Navrhovatelé tvrdili, že předání českých občanů k trestnímu stíhání do jiného členského státu EU, které napadená právní úprava umožňovala, bylo v rozporu s ochrannou klauzulí čl. 14 odst. 4 Listiny obsahující zákaz nucení k opuštění vlasti. Jako další důvod tvrzené ústavní nekonformity byl uváděn rozpor systému předávání na základě EZR, který u vybraných činů (čl. 2 odst. 2 RR o EZR) opouští požadavek oboustranné trestnosti, s ústavním principem *Nullum crimen sine lege*, upraveným v čl. 39 Listiny. I v České republice tak došlo k otevření dvou nejpálčivějších témat spojených se zavedením nového systému spolupráce států

¹⁹⁵ Blíže ke vztahu českého práva a práva Evropské unie viz HAMULÁK: *Právo Evropské unie v judikatuře...*, 256 s.

v trestních věcech, kterými byly zásah do tradičního pravidla ochrany vlastních občanů a opuštění pravidla oboustranné trestnosti.

Co se týče tvrzeného zákazu vydávání vlastních občanů, byla argumentace navrhovatele vystavěna na chápání čl. 14 odst. 4 jako ustanovení obsahujícího bezvýjimečnou normu nepřipouštějící žádnou variantu vydání českého občana cizí státní moci. Podle skupiny poslanců a senátorů by předáním do jiného členského státu EU (nebo jiného státu obecně) došlo k narušení státoobčanského vztahu mezi Českou republikou a jejím občanem. Ústavní zákaz považovali za kogentní příkaz státní moci nenarušovat důvěru občana v ochrannou funkci státu (která je podle nich tradičním projevem státní suverenity), který beze změny stávajícího ústavního textu není překonatelný žádným výkladovým pravidlem.¹⁹⁶

V souvislosti s druhým tvrzeným důvodem ústavní nekonformity pak navrhovatelé kritizovali vágnost čl. 2 odst. 2 RR o EZR (a § 412 odst. 2 TR jej implementující), když tento obsahuje pouze výčet nebo pojmenování trestných činů bez podání bližší definice znaků skutkových podstat. Takové stručné pojetí pak podle nich snižovalo jasnost právní úpravy a vytvářelo prostor pro vznik situace, kdy český občan bude předán do jiného státu i v souvislosti s jednáním, které náš právní řád nepovažuje za trestné. Nejmarkantněji by se podle nich tato konsekvence projevila u distančních trestných činů, k jejichž spáchání může dojít například použitím výpočetní techniky. Poukázali také na rozdílnosti ve vyžadovaných formách zavinění, když pro spáchání některých trestných činů, u kterých došlo k opuštění požadavku oboustranné trestnosti, postačovalo v některých státech zavinění ve formě nedbalosti, zatímco v ČR je požadováno úmyslné zavinění. Uvedené situace pak podle navrhovatelů připouštěly stav, kdy českému občanovi hrozilo trestní stíhání (a s tím spojené předání) za činy, které podle českého práva nejsou trestné. V této souvislosti argumentovali především nepřipustností stavu, ve kterém by byla po českých občanech požadována znalost trestněprávních předpisů všech členských států. Vzhledem k takovým potencionálním dopadům systému předávání na základě EZR, shledali napadené trestněprávní předpisy za odporující principům předvídatelnosti práva, legality a formální publicity práva.¹⁹⁷

Zajímavá je, do jisté míry preventivní, argumentace navrhovatelů. Ti si samozřejmě uvědomovali unijní původ napadené právní úpravy a případnou relevanci autonomních charakterových vlastností práva supranacionálních entit. Aby vyloučili možnost aplikace

¹⁹⁶ Navrhovatelé potvrdili obavy, které se objevily poté, co Parlament v souvislosti s implementací RR o EZR přijal pouze novely trestních kodexů bez novelizace textu Listiny. K tomu VANTUCH, Pavel. Evropský zatýkací rozkaz. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 4, s. 61–64.

¹⁹⁷ Na problém rozdílnosti v hmotněprávní úpravě trestných činů napříč Uníí, chybějící harmonizaci a s tím spojené ohrožení legality spolupráce a právní jistoty předávaných osob poukazovala i doktrína. ALEGRE, Susie; LEAF, Marise. *European Arrest Warrant. A Solution Ahead of Time?* London: Justice, 2003, s. 34–42.

zásad tohoto práva, poukázali na skutečnost, že tyto zásady mají své limity. V souvislosti s možnou významovou modifikací ústavního textu působením zásady přednosti připomněli, že tato zásada se týká pouze přímo aplikovatelného komunitárního práva, a tedy v souvislosti s rámcovým rozhodnutím (akt práva třetího pilíře, s výslovně vyloučeným přímým účinkem) nepřichází v úvahu. Kromě toho argumentovali i proti možnosti nepřímého působení unijního práva prostřednictvím zásady eurokonformního výkladu. V této souvislosti uvedli, že tato zásada není bezvýjimečná a že k jejímu uplatnění nedojde tam, kde by interpretace vedla k významové modifikaci textu národního předpisu.

Vzhledem k obsahu základních bodů návrhu na zrušení napadených ustanovení trestněprávních předpisů, musel ÚS při jejich řešení upřít svojí pozornost na několik zásadních otázek. První bylo stanovení výkladu ústavní normy obsažené v čl. 14 odst. 4 Listiny a rozsahu jejího uplatnění. Proti pohledu navrhovatelů, kteří považovali ústavní zákaz nucení k opuštění vlasti (v jeho aktuálním smyslu) za absolutní vyloučení jakéhokoliv vydání, předání či extradice, stál názor Poslanecké sněmovny, Senátu i ministra spravedlnosti. Ti ve svých vyjádřeních vesměs poukazovali na historické pozadí a motivaci přijetí dotčeného ústavního zákazu, kterou byla podle nich především snaha vypořádat se s negativní zkušeností z totalitní minulosti (akce „Asanace“, nucené vyhošťování apod.). Senát argumentoval ve prospěch předávání také tím, že občané České republiky požívají rovněž statusu občanů EU, z čehož kromě výhod svobody pohybu pro ně plynou i jisté závazky a povinnosti.

Za druhé musel ÚS posoudit otázku významu a dopadů systémového atributu předávání na základě EZR v podobě opuštění principu oboustranné trestnosti u vybraných trestných jednání. Podstatné bylo především to, zda uvedený výčet je pouhou technikálií umožňující aplikaci procesního institutu, nebo zda se jedná o institut s hmotněprávními následky dopadající na režim trestní odpovědnosti českých občanů a tím pádem odporující principu *nullum crimen sine lege*. Proti argumentaci navrhovatelů, vystavěné na tvrzení, že výčet jednání, u kterých došlo k opuštění testu oboustranné trestnosti má hmotněprávní dopady a vystavuje české občany riziku, že budou trestně stíháni za jednání, které v ČR trestným není, se postavil především ministr spravedlnosti. Na prvním místě jednoznačně poznamenal, že institut předávání je procesním nástrojem a proto na něj ústavní kautela legality trestní represe nedopadá. Dále pak uvedl, že opuštění požadavku oboustranné trestnosti se dotýká výčtu třiceti dvou jednání a ne konkrétních trestných činů. Použité pojmy nepresumují žádné bližší definice. Nemohou být proto chápány uzavřeně, ale spíše flexibilně. Proto i tam, kde české trestní právo určitý pojem nepoužívá, nemůžeme vyloučit, že relevantní jednání bude postižitelné podle některého z ustanovení našeho trestního práva.

3.3.2 Postoj, argumentace a rozhodnutí ÚS

ÚS ve svém nálezu reflektoval unijní původ napadeného instrumentu a rovněž jako TK zahájil odůvodnění svého rozhodnutí rozbořem evropských implikací kauzy. Před rozbořem materiální stránky věci se věnoval otázce možnosti ústavního přezkumu norem českého práva implementujících předpisy práva EU, která byla pro tuto kauzu stěžejní. ÚS v této souvislosti rozlišuje dvě situace, a to případy, kdy je implementujícím státům evropským předpisem ponechána určitá volnost a naopak případy, kdy v rámci implementace není vnitrostátním orgánům ponechán žádný prostor pro uvážení. V podstatě pak národní úpravu přijatou v rámci implementace evropských předpisů rozděluje na tu, která byla přijata dobrovolně a tu, která je výsledkem obligatorního evropského zadání.

Ohledně ústavní kontroly dobrovolně přijaté úpravy ÚS správně ignoruje evropské souvislosti a za měřítko ústavní konformity takových norem považuje celý ústavní pořádek. Ústavním limitem účinků evropského práva, které vyžaduje implementaci a v rámci ní ponechává českým legislativcům širokou míru diskrece, pak mohou být všechny požadavky ústavního pořádku ČR, se kterými se toto navazující právo dostane do konfliktu. „[V] situaci, kdy členské státy implementují normy evropského práva, a tato implementace ponechává členskému státu prostor pro uvážení, pokud jde o výběr prostředků k uskutečnění cíle stanoveného normou evropského práva, pak členský stát může přezkoumat výsledek z hlediska souladu s vlastní ústavou. Členské státy mají tedy volnost ve výběru prostředků daných komunitárním právem k zajištění uvedených cílů tak, že vyberou ty prostředky, které jsou v souladu s jejich ústavou, a vyloučí ty, které jsou s ústavou v konfliktu [...]“¹⁹⁸

U druhé skupiny národních předpisů navazujících na evropské právo v rámci povinné implementace ÚS reflektuje autonomní povahu komunitárního práva a v zásadě vylučuje možnost ústavního přezkumu těchto norem: „[P]odle ESD v oblastech, které jsou upraveny výlučně komunitárním právem, má toto právo přednost a nemůže být popřeno referenčními kritérii národního práva, a to ani na úrovni ústavní. Podle této doktríny tedy ÚS nemá pravomoc rozhodovat o ústavnosti norem evropského práva, a to ani za situace, pokud jsou obsaženy v právních předpisech České republiky. Jeho kompetence posuzovat ústavnost českých norem je tedy, ve stejném smyslu, omezena [...]“¹⁹⁹ Dodává také, že: „[k]de delegace pravomoci nedává členskému státu žádný prostor pro uvážení, pokud jde o výběr prostředků, tj. tam, kde česká právní úprava reflektuje závaznou normu evropského práva,

¹⁹⁸ Bod 54, Pl.ÚS 66/04.

¹⁹⁹ Bod 52, Pl.ÚS 66/04.

doktrína přednosti komunitárního práva zásadně neumožňuje ÚS přezkoumávat takovou českou normu z hlediska konformity s ústavním pořádkem [...].²⁰⁰

Rezignací na zkoumání ústavní konformity vnitrostátní práva, přijatého v rámci evropskou normou striktně vymezeného prostoru bez volnosti uvážení, ÚS nekončí a v tomto ohledu připomíná, že není smířen ze zásadou absolutní přednosti evropského práva ve vztahu k českým normám. Omezení účinků evropského práva (skrže národní implementační předpis) tak podle něj existuje i v případě, že národní zákonodárce neměl při implementaci ponechanou žádnou míru diskrece. V tomto případě lze navazující národní normu, rovněž jako přímo účinnou normu práva evropského, poměřovat nezměnitelnými základními hodnotami české ústavnosti, které ÚS chrání jako nedotknutelné, elementární prvky české státnosti. ÚS se tak vrací ke klíčovým bodům své evropské doktríny, jejíž základy byly položeny v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04 Cukerné kvóty III. Uvádí, že evropské právo respektuje jako autonomní právní systém, který prostřednictvím čl. 10a Ústavy vyvolává své účinky také uvnitř českého právního řádu. Podotýká ale, že účinky evropského práva nepovažuje za neomezené a opakuje, že hodlá působit jako konečný strážce nedotknutelných hodnot české ústavnosti, které nemohou být dotčeny ani působením autonomního právního řádu EU.

S přihlédnutím k obsahu a striktní povaze RR o EZR se pak tato kauza přibližovala spíše druhé ze zmiňovaných situací, kdy je kontrola ústavnosti omezena pouze na zjišťování konformity s ohniskovými požadavky českého ústavního pořádku. ÚS však neopomněl fakt, že rámcové rozhodnutí je aktem třetího pilíře, jenž nebyl vystaven na silném supranacionálním základu a kde absentovala judikaturou podpořená doktrína přednosti evropského práva.²⁰¹ Vzhledem k nevyjasněné otázce povahy a právních účinků rámcových rozhodnutí²⁰² pak ÚS připustil, že výše zmiňované dělení na povinnou a dobrovolnou implementaci by v tomto případě nemuselo hrát žádnou významnou roli.²⁰³

Definitivní vyřešení otázky možné ústavní kontroly norem navazujících na rámcové rozhodnutí pak bylo podle slov ÚS nutně spojeno s evaluací právní povahy onoho aktu třetího pilíře. Na pozadí této kauzy se tak otvíraly i obecné otázky právní povahy rámcových rozhodnutí, jako aktů třetího pilíře, jejich přednosti před vnitrostátním právem, otázky limitů

²⁰⁰ Bod 54, Pl.ÚS 66/04.

²⁰¹ Obdobně KOMÁREK, Jan. Vztah práva Evropské unie a právního řádu ČR očima tří rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 2008, roč. 14, č. 10, s. 363.

²⁰² Bod 58, Pl.ÚS 66/04. Blíže KLOUČKOVÁ, Světlana. Problems with European Arrest Warrant implementation and practice in the Czech Republic. In GÓRSKI, HOFMAŃSKI: *The European Arrest Warrant and its Implementation...*, s. 70.

²⁰³ Bod 56, Pl.ÚS 66/04.

povinnosti eurokonformního výkladu národního práva ve světle aktů třetího pilíře EU a nakonec i otázka legality rámcového rozhodnutí samotného (otevřená především pro to, že se nový systém spolupráce v trestní justici mezi členskými státy dotýkal lidskoprávních otázek, jako je zásada *nullum crimen sine lege* či princip legitimního očekávání).²⁰⁴ Vesměs se jednalo o otázky, které vyvolávaly výkladové problémy a které by jistě mohly být předmětem prejudiciálního řízení před SD. ÚS uznal, že tyto otázky patří k těm zásadním, avšak předběžnou otázku nepoložil, protože obdobné dotazy již byly SD předloženy ze strany belgického Cour d'Arbitrage.²⁰⁵ Vzhledem ke stavu věci a jejímu významu ÚS navíc nečekal na rozhodnutí SD a pokračoval v řízení. I když odpověď SD na otázky belgického soudu mohla být pro jeho vlastní rozhodování relevantní, z důvodu možného zásahu do ústavně chráněných práv osob ÚS upřednostnil neprodlené rozhodnutí věci.

Hned v úvodu materiální části nálezu ÚS identifikoval svoje metodologické východisko použité k řešení tohoto případu. Uvádí, že z čl. 1 odst. 2 Listiny ve spojení s čl. 10 SES (princip loajální spolupráce) vyplývá ústavní pravidlo výkladu českého práva v souladu s cíly evropské integrace.²⁰⁶ Na něm pak staví celou svoji další argumentaci.²⁰⁷

Jako první řešil ÚS otázku výkladu čl. 14 odst. 4 Listiny. Podle ÚS obsahuje tento článek vyjádření státoobčanské vazby mezi občanem a Českou republikou a jeho účelem je znemožnit vyloučení „českého občana ze společenství občanů České republiky jako demokratického státu, k němuž ho váže pouto státního občanství.“²⁰⁸ Formulace tohoto ústavního pravidla pak podle ÚS nedává jasnou odpověď na to, zda zákaz vyloučení dopadá pouze na trvalou expatriaci občana nebo také na dočasné přerušení uvedené vazby v podobě aplikace procesních institutů, jako je EZR. Kromě toho nebylo zcela jasné, zda pojem nucení k opuštění vlasti pokrývá pouze akty vyhoštění (sankce) nebo také vydání (instrument mezistátní spolupráce). Cílem ÚS proto bylo vyřešit danou nejasnost a podat výklad smyslu rozebíraného ustanovení.

ÚS nejdřív s využitím komparační metody dospěl k závěru, že obsah pojmu „nucení k opuštění vlasti“ není totožný s obsahem pojmu „vydání“. Argumentoval hlavně

²⁰⁴ Více k těmto otázkám MITSILEGAS: *The Constitutional Implications...*, s. 1277–1311 nebo BAPULY, Bedana. *European Arrest Warrant under Constitutional Attack. Vienna Online Journal on International Constitutional Law*, 2009, roč. 3, č. 1, s. 4–26 [online]. [cit. 12. 2. 2010]. Dostupné na <<http://www.internationalconstitutionallaw.net/download/a1269b6ad98bfd028f6824c622f708f/Bapuly.pdf>>.

²⁰⁵ Bod 60, Pl. ÚS 66/04.

²⁰⁶ Bod 61, Pl. ÚS 66/04. K tomu MARŠÁLKOVÁ, Zuzana, BRÍZA, Petr. Vztah rámcových rozhodnutí a mezinárodních smluv. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 20, s. 745–746.

²⁰⁷ K tomu HUFELD, Ulrich. Česká ústavní úprava vztahu k Evropské unii. Podklady a nálezy k evropskému zatýkácímu rozkazu. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 320.

²⁰⁸ Bod 64, Pl. ÚS 66/04.

rozlišováním těchto pojmů ve slovenské ústavní úpravě, která vychází ze stejných historických kořenů jako česká. Podle ÚS dal slovenský ústavodárce jasně najevo, že tyto pojmy nejsou totožné tím, že novelou Ústavy SR ústavním zákonem č. 90/2001 Z.z. zúžil ochranu slovenských občanů (čl. 23 odst. 4 Ústavy SR) pouze na akty nucení k opuštění vlasti a vyhoštění, když původně se ústavní zákaz týkal i vydávání. Jak ale ÚS připomíná, česká koncepce byla z tohoto pohledu vždy restriktivní a výslovnou formulací zákazu vydávání občanů nikdy neobsahovala. ÚS tak argumentuje ve prospěch systému zavedenému rámcovým rozhodnutím, když instituty extradice, vydání a předání nepovažuje za pojmy spadající pod *rationae materiae* čl. 14 odst. 4 Listiny.

ÚS dále pokračoval historickým výkladem rozebíraného ustanovení Listiny. Ztotožnil se s názorem ministra spravedlnosti a poukázal na to, že hlavní motivací ústavodárce při formulování tohoto ústavního zákazu byla neblahá zkušenost s praxí totalitních režimů z nedávné minulosti.²⁰⁹ Zároveň ale dal za pravdu navrhovatelům, když (vzhledem ke zkracující se historické paměti národa²¹⁰) připomněl nezbytnost nalezení objektivního a aktuálního významu onoho ústavního pravidla. Hlavním východiskem pro závěry ÚS se stala evaluace současné reality v rámci evropského regionu. ÚS připomíná, že vytváření ústavních pravidel ochrany vlastních občanů bylo výsledkem nedůvěry a antagonizmu, který vládl v mezistátních vztazích v Evropě od 19. do poloviny 20. století. Dnes je však situace diametrálně odlišná. Podle ÚS je evropská integrace založena na spolupráci a vysoké míře vzájemné důvěry. Vytváření EU jako prostoru svobody, bezpečnosti a práva je pak podle něj dostatečnou zárukou pro ochranu práv obyvatel Evropy. Navíc je občanům členských států přiznán i status občanů EU, který na jedné straně zvyšuje jejich právní bohatství o nová oprávnění, na straně druhé mu ale logicky musí odpovídat i akceptace jisté míry povinností ze strany těchto občanů.²¹¹ Opuštění pravidla nevydávání vlastních občanů je tedy ospravedlněno přidanou hodnotou, kterou občanům všech členských států přináší institut supranacionálního občanství.²¹²

²⁰⁹ Na historické motivy přijetí ústavního pravidla chránícího německé občany před extradicí poukazyval také BVerfG (bod 68, BVerfG 2236/04). Rovněž jako v bývalém Československu, i v Německu byl ústavodárce veden zkušeností z praxe totalitního systému, který zneužíval zásahy do občanské důvěry jako nástroj dosahování svých politických cílů (v tomto případě vypuzení židovského obyvatelstva z ochrany, kterou pro ně skýtal institut německého občanství).

²¹⁰ Bod 67, Pl.ÚS 66/04.

²¹¹ Obdobně HUFELD: *Česká ústavní úprava...*, s. 320–321 nebo SATZGER, ZIMMERMANN: *From Traditional Models...*, s. 345.

²¹² Což při přijímání RR o EZR akcentovala i samotná Rada. Blíže PLACHTA: *European Arrest Warrant...*, s. 187.

S přihlédnutím ke všem uvedeným argumentům a vycházejí z ústavního pravidla výkladu českého práva v souladu s mezinárodními závazky (a eurokonformního výkladu, jako jeho podmnožiny) pak ÚS vyslovuje závěr, podle kterého čl. 14 odst. 4 Listiny nelze vykládat v tom smyslu, že „[n]eumožňuje ani časově omezené předání občana do jiného členského státu za účelem trestního řízení o trestném činu spáchaném tímto občanem v tomto státě, pokud je garantováno, že po skončení trestního řízení bude, na vlastní žádost, předán zpět do České republiky k případnému výkonu trestu (srov. § 411 odst. 7 tr. řádu). Časově omezené předání občana k trestnímu řízení probíhajícímu v jiném členském státě EU, podmíněné jeho následným opětovným předáním do vlasti, tedy není a nemůže být nucením k opuštění vlasti ve smyslu čl. 14 odst. 4 Listiny [...]“²¹³ Obdobnou argumentací pak ÚS vyvrátil také tvrzení navrhovatelů, podle kterého dojde vykonáním EZR k narušení důvěry občana a jeho vztahu k českému státu. ÚS zopakoval argument o časově omezených dopadech předání, opřel své závěry také o tvrzení vysoké míry důvěry mezi členskými státy EU, připojil argument jednotného vysokého standardu ochrany lidských práv ve všech členských státech (který je zabezpečen také vázaností všech států Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod) a připoměl, že samotné RR o EZR, jakož i český právní řád, obsahují dostatečné možnosti klauzul a výjimek, které chrání lidská práva, důstojnost a procesní postavení vyžádané osoby, což nadále zabezpečuje vysokou úroveň ochranné funkce státu vůči jeho občanům.²¹⁴

ÚS tedy deklaroval, že institut předání na základě EZR, resp. česká právní úprava, která jej umožňuje, není v rozporu s pravidly českého ústavního práva. Jako procesní institut spojený s časově ohraničenými dopady do sféry jednotlivce, který je doprovázen zárukou navrácení občana do České republiky, pak nemůže být považován za odporující ústavnímu zákazu nucení k opuštění vlasti²¹⁵ a nezakládá ani důvod pro závěr o narušení vazeb mezi občanem a jeho státem.

V další části nálezu věnoval ÚS pozornost výkladu čl. 39 Listiny, který stanovuje obecný princip legality trestní represe a na potencionální rozpor § 412 odst. 1 a 2 TR umožňujícího předání osoby bez zkoumání oboustranné trestnosti, s tímto ústavním pravidlem. Podle ÚS je smyslem ústavního zakotvení principu legality poskytnutí záruky předvídatelnosti působení práva a to tím, že bude v právním řádu jasně definované, která

²¹³ Bod 72, Pl.ÚS 66/04.

²¹⁴ Body 84 až 96, Pl.ÚS 66/04.

²¹⁵ Této závěr předkládala doktrína ještě před rozhodnutím ÚS. ZEMÁNEK, Jiří. Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o eurozatykači. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 95.

jednání jsou zakázána a dále budou adresáti onoho zákazu informováni o tom, kdy bude stát tyto zákazy uplatňovat (určení nexu mezi jednáním a jurisdikcí státu).

Právě tento druhý aspekt předvídatelnosti, tedy záruka, že právo jednoznačně stanoví, kdy bude Česká republika uplatňovat svou trestní jurisdikci, se stal prvním východiskem pro evaluaci systému předávání, u kterého došlo k opuštění požadavku zkoumání oboustranné trestnosti. Podle názoru ÚS je předávání (tedy i § 412 odst. 1 a 2 TŘ) institutem procesního práva a není projevem realizace trestní jurisdikce České republiky: „[U]stanovení čl. 39 Listiny se, podle svého znění, aplikuje vyloženě tam, kde Česká republika si sama přeje danou osobu trestně stíhat [...]“²¹⁶ Osoba předána na základě EZR nebude stíhána podle českého práva, ale práva vyžadujícího státu. Napadené ustanovení trestního řádu tedy nedopadá na její trestní odpovědnost, ale slouží pouze jako procesní nástroj spolupráce mezi členskými státy. Výčet jednání, u kterých je opuštěno pravidlo zkoumání oboustranné trestnosti pak plní technickou úlohu a v žádném případě nemůže být považován za normu vtahující do českého právního prostředí normy trestního práva ostatních členských států. Nadále platí, že osoby nacházející se pod trestní jurisdikcí ostatních států musí respektovat normy jejich trestního práva a nést odpovědnost za své jednání. Novela trestního řádu implementující RR o EZR do českého práva na tom nic nezměnila. Podle závěrů ÚS tedy platí, že § 412 odst. 1 a 2 TŘ nemá hmotněprávní účinky a nezakládá trestní odpovědnost podle českého práva (a tedy se na něj nevztahuje ústavní kautela čl. 39 Listiny).

ÚS tímto výrokem nekončí svou evaluaci principu legality a dodává, že v případě mezistátních souvislostí je v něm obsažen i aspekt ochrany před nelegálním stíháním v cizině. V tomto bodě uvádí, že: „[d]alší dimenzí čl. 39 Listiny je skutečnost, že zabraňuje České republice participovat či přímo napomáhat jinému státu, který nerespektuje princip legality, při realizaci trestního postihu [...]“²¹⁷ Ochrana před vydáním osoby do nebezpečných zemí patří k základním principům platícím v demokratických právních státech, které ctí lidská práva a jako takovou ji prosazuje i Evropský soud pro lidská práva.²¹⁸ Otázkou tedy je, zda některá z členských zemí EU může být považována za takou nebezpečnou destinaci. ÚS se tady opět vrací k presumování vysoké úrovně ochrany lidských práv v členských státech a dostatečnému sblížení hodnot v rámci EU, z čehož usuzuje, že opuštění požadavku oboustranné trestnosti v těchto vztazích nezakládá *per se* rozpor s ústavním principem

²¹⁶ Bod 100, Pl.ÚS 66/04.

²¹⁷ Bod 105, Pl.ÚS 66/04.

²¹⁸ V jeho judikatuře je ustálen tzv. Soering princip, tedy pravidlo nevydávání osob do zemí, kde jim hrozí smrt, mučení nebo nelidské či jiné ponižující zacházení. Základ této doktríny byl položen v rozsudku ESLP ve věci *Soering proti Spojenému Království* ze dne 7. 7. 1989, stížnost č. 14038/88.

legality: „Opuštěním principu oboustranné trestnosti ve vztahu k členským státům EU tedy Česká republika nijak neporuší princip legality. Obecně řečeno, požadavek oboustranné trestnosti může být, jako pojistka, opuštěn ve vztahu mezi členskými státy EU, které mají dostatečnou úroveň vzájemného sblížení hodnot a vzájemné důvěry, jedná se o demokratické režimy dodržující principy „rule of law“ a jsou vázány povinností tento princip dodržovat [...]“.²¹⁹

V této části svého nálezu se ÚS v podstatě vypořádal s nejjednodušším případem, kdy EZR dopadá na osobu nacházející se v čase jeho vykonávání pod jurisdikcí České republiky, avšak který byl vydán v souvislosti s jednáním, kterého se tato osoba dopustila v situaci, kdy na ni dopadala výlučná jurisdikce vyžadujícího státu. Jednoduše tady platí, že osoba jednající v zahraničí určitým způsobem musí nést následky svého jednání a ochrana ze strany České republiky jí náleží jenom tehdy, když v dané zemi nejsou respektována lidská práva.

Kromě uvedené „prosté“ situace však v realitě integrované Evropy a vzhledem k široké působnosti trestního práva mohou nastat i další, složitější problémy. Nejsou totiž vyloučeny situace, kdy bude relevantní jednání částečně uskutečněné v České republice a částečně v cizině nebo situace, kdy jednání uskutečněné v České republice vyvolá relevantní následky v zahraničí. ÚS v reakci na tyto situace podává další rozbor obsahu principu legality, když podle něj tento princip skýtá i záruku důvěry v aplikaci českého práva na jednání, ke kterým došlo na území České republiky: „[Z]držuje-li se totiž český občan na území České republiky, aplikuje se na jeho jednání domácí právo, z čehož plyne také ústavně chráněná důvěra této osoby v to, že jejímu právnímu jednání se přikládají právní následky stanovené českým právem[...]“.²²⁰

Uskutečnění předání osoby na základě EZR by v situacích, kdy je dán nexus mezi jednáním osoby a územím České republiky (bez ohledu na to, kde nastaly následky), zakládalo rozpor s tímto rozměrem principu legality. Ten totiž v případě, kdy je dané jednání trestné i podle práva ČR, obsahuje záruku důvěry v to, že osoba bude trestána podle českého práva²²¹ a v případě, že dané jednání není podle českého práva trestné, záruku, že osobě za takové právně konformní jednání nebude hrozit postih v cizině.²²² ÚS ve své argumentaci připustil, že předání na základě EZR by v takových konkrétních případech bylo v rozporu s čl.

²¹⁹ Bod 107, Pl.ÚS 66/04.

²²⁰ Bod 111, Pl.ÚS 66/04.

²²¹ Samozřejmě s přípuštěním určitých výjimek, jako například účelnost stíhání v jiném státě nebo prevalence cizího práva v napojení na skutkové okolnosti případu.

²²² Zvláštní pozornost pak ÚS věnoval nejproblematičtější z těchto komplexních situací, na kterou poukazovali i sami navrhovatelé. Jde o případ, kdy u tzv. distančních trestných činů (jednání a následek nastávají v různých státech), je jednání, ke kterému došlo na území České republiky, trestné pouze podle práva vyžadujícího státu.

39 Listiny. Nevyslovil však závěr o protiústavnosti napadené právní úpravy. Připomněl totiž, že hypotetická možnost nesprávného a tedy protiústavního výkladu a aplikace určitého předpisu nezakládá sama o sobě ústavní nekonformitu tohoto předpisu, když ten je způsobilý být vykládán ústavně konformním způsobem. Jeho závěrem tedy je, že napadená ustanovení trestního řádu nejsou *in abstracto* v rozporu s ústavním pořádkem. Roli ochrany ústavnosti procesu předávání v každém konkrétním případě pak ponechal obecným soudům. Těm má podle ÚS k tomuto účelu sloužit § 377 TŘ, jako obecná pojistka ústavní konformity ve všech případech právního styku s cizinou. Konkrétní rozhodnutí obecných soudů o nevykonání EZR pro rozpor s výše rozebíraným požadavkem důvěry občana v aplikaci českého práva nebude, jak připomíná i ÚS, porušením závazků České republiky jako člena EU. ÚS totiž poukázal na to, že i samotné RR o EZR v čl. 4 odst. 7 přiznává vykonávajícím justičním orgánům právo odmítnout předání tehdy, když se jedná o trestný čin spáchaný zcela nebo částečně na území jejich státu. I když toto ustanovení nebylo do českého práva převzato, je podle ÚS jeho obsah zaručen nepřímo, prostřednictvím uváděného § 377 TŘ, který má být vykládán ve světle čl. 4 odst. 7 RR o EZR.²²³ Soudy tedy musí odmítnout vykonání EZR v případech, kdy je dán nexus mezi dotčeným jednáním osoby a českým územím a to z důvodu, že důvěra osoby v aplikaci českého práva v situaci tohoto nexu je pravidlem právního řádu České republiky, na kterém je třeba bez výhrady trvat.²²⁴ Tato argumentace ÚS vykazuje jednu zvláštnost. Eurokonformní výklad vnitrostátního práva, o který se ÚS opírá, totiž působí obousměrně, a to jak záruka prosazení se požadavku normy práva EU (čl. 4 odst. 7 RR o EZR), tak jako nástroj ochrany pravidla českého ústavního pořádku.

3.4 EZR jako katalyzátor vyjádření postoje ústavních soudů k účinkům evropského „unijního“ práva

Přezkum ústavnosti národních předpisů implementujících RR o EZR vykazoval ve všech státech relevantní evropskoprávní dimenze. Eventualita zrušení těchto předpisů *apriori* vyvolávala tenze mezi potřebou ochrany národních ústavních prerogativ a potřebou plnění závazků vyplývajících pro státy z členství v EU. Samotná povaha rozhodovaných kauz odehrávající se na pozadí nekomunitárního práva třetího pilíře pak otevírala prostor pro další otázky vztahu národního práva a práva EU. Kruciólním elementem supranacionální formy

²²³ Obdobně HUFELD: *Česká ústavní úprava...*, s. 321.

²²⁴ Obdobně KLOUČKOVÁ: *Problems with European Arrest Warrant...*, s. 70.

integrace je autonomie právní regulace. Tato samostatnost je pak myslitelná jenom za předpokladu, že ono supranacionální právo je s to prosadit se v rámci národních právních systémů. SD, jako orgán odpovědný za dodržování evropského práva, vytvořil jako oporu uvedené samostatnosti a „samoprosaditelnosti“ práva bývalého prvního pilíře EU komplex tzv. aplikačních zásad evropského práva. Autonomie a superiorita evropského práva je základním prvkem, který vymezuje vztah tohoto práva a vnitrostátního práva členských zemí. Uplatněním aplikačních vlastností evropského práva dochází v rámci praxe ke vzniku povinnosti národního soudce (nebo jiného orgánu aplikace práva) potlačit relevanci vnitrostátní právní normy odporující evropské úpravě a použít (jako aplikovatelnou normu; derogační příkaz; nebo interpretační vzor) na daný skutkový stav normu evropského práva.

Původně byla takto pojímaná nadřazenost výhradně znakem komunitárního práva, tedy práva prvního pilíře. SD ji však (v době probíhajících ústavních rozepří týkajících se EZR) v modifikované podobě rozšířil i na oblast třetího pilíře. K posunu došlo právě v souvislosti s rámcovými rozhodnutími, když u těchto aktů vypracoval SD (kauza Pupino) doktrínu loajality a tzv. nepřímého účinku (povinnosti eurokonformního výkladu). Vyslovením postulátu, podle kterého i existence unijního práva váže národního soudce jistými povinnostmi, vedla ke změně diskurzu v rámci chápání práva třetího pilíře. Dále se budeme věnovat tomu, jak tuto změnu a expanzi autonomie práva EU i na bývalý třetí pilíř předjímal, reflektovaly nebo akceptovaly ústavní soudy ve zkoumaných rozhodnutích.

Polský ústavní soud, který posuzoval instrument EZR jako první, se ve své argumentaci logicky nemohl vyhnout reflektování evropsko-právního původu napadeného institutu předávání osob na základě eurozatykače. Neměl v úmyslu ignorovat skutečnost, že evropské právo představuje právní fenomén s autonomními účinky uvnitř právních řádů členských států. Vědom si toho, že rámcová rozhodnutí, jako akt třetího pilíře, nevykazují vlastnost přímého účinku, věnoval se nepřímým konsekvencím existence takových aktů na polské právo. Tady musíme podotknout, že rozhodnutí TK na časové ose předchází rozsudku SD v kauze Pupino. Dedukce soudu se proto pohybovaly v teoretické rovině, ale i navzdory tomu byly jeho předpoklady správné.

TK předběhl evoluci doktríny SD když připustil, že z vázanosti členského státu závazky vyplývajícími pro něj z jeho participace na spolupráci v rámci třetího pilíře vyplývá také povinnost dosáhnout stanovených cílů i za použití eurokonformního výkladu vnitrostátního práva. TK nevyloučil možnost, že obdobně jako u aktů prvního pilíře, dojde i u aktů třetího pilíře ke konstituování povinnosti eurokonformního výkladu národního práva a

k položení základů přednosti tohoto práva před právem vnitrostátním.²²⁵ Při vyslovení těchto tezí vycházel jednak z materiálních předpokladů (závazná povaha rámcových rozhodnutí podle bývalého čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU) a jednak z procesních podmínek (existence výkladové pravomoci ESD v rámci třetího pilíře podle bývalého čl. 35 SEU) svědčících ve prospěch možnosti etablování principu nepřímého účinku ve třetím pilíři. I když TK předjímal to, co se s rozhodnutím kauzy Pupino stalo skutečností, poukázal i na sporné body výše naznačených závěrů. Zaměřil se především na to, že SEU neobsahovala období bývalého čl. 10 SES (závazek loajality členských států), který představoval právní bázi pro zavedení principu nepřímého účinku v rámci prvního pilíře. TK si nechtěl atrahovat roli arbitra v otázce, zda mají rámcová rozhodnutí vyvolávat nepřímý účinek nebo zda takovou vlastnost nevykazují. Jednoduše na tuto možnost upozornil. Zároveň, a co je z hlediska vztahu polského ústavního práva a práva EU ještě důležitější, pokračoval v nalézání ústavních limitů „potencionální“ povinnosti výkladu ústavního práva ve světle obsahu a cílů evropských norem. Podle slov ústavního soudu, nemůže tato povinnost vést k derogaci ústavních prerogativ, zvláště ne ke zhoršení právní situace jednotlivce. „[P]ovinnost proevropské interpretace národního práva má své limity – notabene na to poukazuje i ESD – jmenovitě tam, kde její důsledky mohou vést ke zhoršení postavení jednotlivců, a zvláště tam, kde vyvolá vznik nebo rozšíření trestní odpovědnosti. V tomto ohledu neexistují žádné pochybnosti, že předání osoby na základě eurozatykače za účelem provedení trestního stíhání za čin, který není podle polského práva trestný, by vedlo ke zhoršení postavení dotčené osoby [...]“²²⁶

Můžeme shrnout, že TK neuznal přednost evropsky determinované interpretace národního ústavního práva před vnitrostátním modelem výkladu tohoto práva. Proto tam, kde ústavní text nebude skýtat prostor pro interpretaci zachovávající podstatu ústavně zaručeného práva (tedy hlavně v případech, kde se bude jednat o striktní ústavní zákaz určitého chování vůči chráněným subjektům nebo hodnotám), nebude evropské pravidlo sto prosadit se proti polské ústavní úpravě. I když se TK nakonec nepřiklonil k proevropské modifikaci polského ústavního pravidla, dal najevo, že v případě etablování se principu nepřímého účinku ve třetím pilíři jej bude brát na zřetel. Dorota Leczykiewicz dokonce uvádí, že v případě obráceného garde, tedy v případě, že by TK rozhodoval až po vynesení rozhodnutí v kauze Pupino, by mohl být výsledek řízení odlišný.²²⁷ I když lze jenom stěží předvídat myšlenkový

²²⁵ Obdobně LECZYKIEWICZ: *Trybunal Konstytucyjny...*, s. 1181–1191.

²²⁶ Bod 3.4, TK P 1/05. [Překlad autor.].

²²⁷ LECZYKIEWICZ: *Trybunal Konstytucyjny...*, s. 1181, 1188–1189.

postup TK, jeho argumentace v rozhodnutí P 1/05 (především k otázce limitů eurokonformního výkladu národního práva) podle nás vyvrací možnost zásadní změny vyřešení nastolené otázky.²²⁸ Pro vyloučení pochybností o podobě závěrů TK v případě, že by rozhodoval až po vynesení rozhodnutí v kauze Pupino, svědčí i ta skutečnost, že TK v době svého rozhodnutí již měl k dispozici stanovisko vlivné generální advokátky Juliane Kokott, které naznačovalo konečné závěry samotného SD.

Zajímavým bodem rozhodnutí TK je jeho zájem na pro-evropském rozhodnutí věci. Boleslav Banaszkiwicz označuje tuto dimenzi rozhodnutí TK jako „pokus [jak] šetrně překonat konflikt mezi závazky z členství v EU a z Ústavy“.²²⁹ TK nejenže nakonec odložil účinky svého rozhodnutí a dal tak ústavodárci čas na změnu polského ústavního pravidla nevydávání vlastních občanů, ale i v samotném řízení se snažil vyřešit otázku možné výkladové modifikace ústavního práva ve prospěch evropského systému předávání osob. V rámci této evaluace nakonec dospěl k závěru, že povinnost eurokonformního výkladu má své limity. „Šalamounským“ rozhodnutím nenarušil fungování evropské spolupráce a zároveň se vyhnul „obětování“ autonomie národní ústavy. Na rozdíl od německého rozhodnutí nezpůsobil žádné zmatení a negativní reakce v rámci systému evropské spolupráce. Z pohledu evropských aspektů ale působí rozhodnutí TK poněkud schizofrenně. Proti-evropská argumentace a pro-evropský výsledek řízení totiž vyvolávají nejistotu, která je důvodem kritik ze strany odborné veřejnosti.²³⁰ TK, jako by si byl vědom hrozby takové kritiky, se v odůvodnění učiněných závěrů snažil co nejvíc obhájit důležitost pro-evropsky motivovaného odkladu účinnosti svého rozhodnutí. I tato snaha soudu se však nevyhnula kritice. Představitelem této kritické linie je Wojciech Sadurski, podle kterého se TK snažil být vstřícný vůči všem „na obou stranách barikády“ a rozsáhlým odůvodněním chtěl sdělit následující zprávu: „I když máme opravdový odpor k tomu, co děláme, nemáme jinou možnost.“ Uvedený autor tento názor nesdílí a jako alternativní způsoby vyřešení kauzy ústavní konformity předávání polských občanů na základě EZR se zákazem extradice uvádí např. (TK odmítnutou) možnost derogace práva polských občanů z důvodu veřejného zájmu, nebo možnost teleologického výkladu ustanovení čl. 55 odst. 1 Ústavy, podle kterého cílem

²²⁸ Obdobně negativně se k hypotetické otázce o tom, jaký by byl dopad rozhodnutí Pupino na výsledek polského rozhodnutí, kdyby první uvedené předcházelo druhému, staví i A. Łazowski in: ŁAZOWSKI: *Constitutional Tribunal...*, s 581.

²²⁹ BANASZKIEWICZ: *Ústavní judikatura...*, s. 7. [Text závorce autor].

²³⁰ LECZYKIEWICZ: *Trybunał Konstytucyjny...*, s. 1188; KOMÁREK: *European Constitutional Pluralism...*, s 12.

ústavodárce při jeho zavádění bylo zabránit opakovanému zneužití extradice jako nástroje na odstraňování politické opozice, o což se při exekuvání EZR rozhodně nejedná.²³¹

Ani BVerfG nezůstal ve svém rozhodnutí vůči „evropským“ otázkám lhostejný. I navzdory tomu, že se „odmítl pouštět do vážného přehodnocování maastrichtského rozhodnutí nebo obnovit spící konflikt ze Solange dní“²³², když odmítl všechna tvrzení, jenž byla namířena pouze proti RR o EZR, není jeho rozhodnutí prosto relevantních evropsko-právních částí. V rámci argumentace vyjádřil svůj postoj na problematiku povahy a účinků práva třetího pilíře. Podle jeho názoru byly komunitární a nekomunitární část evropské integrace (i evropského práva) samostatnými fenomény s vlastními pravidly a odlišnými účinky v rámci vnitrostátních právních řádů.²³³ Podle slov soudu jsou rámcová rozhodnutí legislativně-technicky sice podobná směrnicím, nemohou však vykazovat tytéž účinky a proto, i když jejich text umožňuje výjimky, jejichž uplatněním by se mohlo předejít zásahu do ústavně chráněných práv německých občanů, sama o sobě nemohou vyvolat aplikaci těchto výjimek a vždy nezbytně vyžadují národní navazující předpis, který je uvede do života v podobě aplikovatelného práva.²³⁴

Názor BVerfG na povahu rámcových rozhodnutí vychází z jeho pojmání práva třetího pilíře EU, jako práva, které mělo blíže k mezinárodnímu právu veřejnému. Charakterové rysy supranacionálního práva nemohlo vykazovat nejen proto, že tak (u přímého účinku) stanovila přímo SEU, ale také proto, že bylo přijímáno jako výsledek politického konsenzu představitelů exekutivní moci za absence legitimačního faktoru, kterým je Evropský parlament. BVerfG ve svém rozhodnutí tacitně odmítl postupnou komunitarizaci třetího pilíře. Závěr o existenci tohoto odmítavého postoje je opřen o skutečnost, že se ve svém nálezu vůbec nedotknul otázky tzv. Pupino efektu.²³⁵ Toto mlčení nemůžeme považovat za pouhé nedopatření, resp. nepozornost. Vycházíme přitom zejména z toho, že BVerfG v době svého rozhodování měl k dispozici informace o této nové doktríně ESD a mohl tak k závěrům a argumentaci ESD zaujmout nějaký postoj.²³⁶ Podle Helmuta Satzgera a Tobiase Pohla je nevyjádření se soudu dokonce „výmluvným mlčením“, které značilo nesouhlas BVerfG s novou doktrínou. Podle jejich argumentace vylučuje přehršel evropských konotací v rozhodnutí BVerfG jakýkoliv závěr o tom, že nereflektování judikátu Pupino bylo

²³¹ SADURSKI: „*Solange, chapter 3*“ ..., s. 24.

²³² HINAREJOS PARGA: *Bundesverfassungsgericht...*, s. 584.

²³³ Bod 82, BVerfG 2236/04.

²³⁴ Body 81 a 82, BVerfG 2236/04.

²³⁵ Blíže ke kritice tohoto pochybení soudu viz HINAREJOS PARGA: *Bundesverfassungsgericht...*, s. 588–593.

²³⁶ Důkazem toho, že BVerfG věděl o rozhodnutí ve věci Pupino a jeho významu je obsah disentu soudce Gerhardta připojeného k rozhodnutí 2236/04.

způsobeno chybou nebo nevšímavostí soudu. Na jiném místě svého článku pak upozorňují na „vysokou pravděpodobnost budoucích neshod mezi německým ústavním soudem a evropskými institucemi [...]“.²³⁷ I když k tomuto potencionálnímu konfliktu nakonec nedošlo, přístup BVerfG byl dalším důkazem opatrnosti německé ústavní autority v otázkách prorůstání evropského práva a jeho vlastností do německého právního řádu. Navzdory tomu, že BVerfG neřešil přímý konflikt mezi textem RR o EZR a německými ústavními prerogativy a věnoval se pouze kontrole kvality jeho implementace do německého práva²³⁸, lze tvrdit, že ústavnímu řádu SRN přiznal ve vztahu národní a evropské nekomunitární právo jistou preferenci. Potvrdil tak svoje stanovisko, podle kterého evropská integrace nevytváří absolutně autonomní prostor, kde by vnitrostátní orgány jednaly jako evropské instituce vázané pouze integračními cíli, ale naopak upozornil na povinnost národních orgánů (zejména legislativních) „nejednat v rámci implementace komunitárního i unijního práva jako servilní vykonávající stroje, ale naopak vzít na sebe autonomní odpovědnost v rámci určitých limitů, pečlivě stanovovaných případ od případu“.²³⁹

Český ústavní soud byl při determinování svého postoje vůči účinkům práva třetího pilíře nejotevřenější. Ve svém nálezu o EZR ignoroval rozdíly mezi komunitárním právem a právem onoho unijního pilíře. Jeho rozhodnutí, vystavené na zásadě respektování mezinárodních závazků (a loajality k cílům EU) a z něj plynoucí povinnosti výkladové modifikace českého práva ve světle těchto závazků, je ze všech rozebíraných věcí nejvíce proevropské. Základ přístupu k principu eurokonformního výkladu českého práva byl položen v prvním „evropském“ nálezu ÚS ve věci sp. zn. Pl. ÚS 50/04 Cukerné kvóty III, ve kterém ÚS vymezil takový postup soudů za žádoucí. V nálezu o EZR pak své stanovisko ještě prohloubil a vyjádřil univerzální postoj k povinnosti eurokonformního ohýbání národního práva bez ohledu na to, zda evropský požadavek vyvstal z činnosti EU v rámci prvního nebo třetího pilíře.

ÚS přistupuje k uplatnění uvedeného principu široce i z toho pohledu, že za proevropsky ohýbatelné právo považuje všechny součásti právního řádu ČR, tudíž také právo ústavní, čímž vlastně mezi adresáty povinnosti eurokonformního výkladu řadí i sebe sama. Eurokonformní výklad ústavního práva v pojmání ÚS pak představuje snadný a efektivní nástroj k odstranění potencionálních rozporů mezi požadavky práva EU a požadavky českého

²³⁷ SATZGER, POHL: *The German Constitutional Court*..., s. 686.

²³⁸ NOHLEN, Nicolas. Germany: The European Arrest Warrant case. *I•CON*, 2008, roč. 6, č. 1, 2008, s. 158.

²³⁹ TOMUSCHAT: *Inconsistencies*..., s. 226.

ústavního pořádku.²⁴⁰ Je však nutné připomenout fakt, že i když princip eurokonformního výkladu zastává v judikatuře ÚS významné místo, neznamená to, že by toto široké uplatnění bylo neomezené. První omezení uplatnění zásady (i povinnosti) eurokonformního výkladu spočívá v prozaickém důvodu. Když ÚS nalézá nástroj na zhojení nesouladu mezi právem EU a českým právem ve výkladu národního práva, nemluví o jeho použití za každou cenu. Ustanovení českého ústavního práva jistě nebude možné interpretací ohýbat tendenčně ani voluntaristicky. Proto v případě, že metodologie výkladu práva nenabídne žádný vhodný nástroj, nebude možné dosáhnout předpokládaných účinků práva EU. V tomto případě se jedná o omezení jistého formálního charakteru, které podmiňuje (a tím i limituje) nepřímý účinek práva EU existencí vnitrostátní výkladové metody, v rovině ústavní pak existencí způsobu výkladu ústavního práva. Takové nazírání ÚS je plně v souladu s postojem SD, který s přihlédnutím k principu národní procesní autonomie nepožaduje po národních soudech, aby cíle evropské normy dosahovaly absurdním nebo smyšleným výkladem národního práva, ale naopak požaduje uplatnění principu eurokonformního výkladu pouze v mezích národním právem stanovené diskrece soudů.²⁴¹

Povinnost eurokonformního výkladu neznamená, že se výklad ústavních norem bude muset pokaždé přizpůsobit požadavkům evropského práva. Jedná o účinek, který je limitován obsahovou a významovou logikou ústavního textu. „Ústavní princip výkladu domácího práva souladně se závazky České republiky vyplývajícími z jejího členství v Evropské unii je omezen možným významem ústavního textu. Článek 1 odst. 2 Ústavy tedy není ustanovením způsobilým libovolně měnit význam jakéhokoliv jiného výslovného ústavního ustanovení [...].“²⁴² ÚS stejně jako TK připouští proevropský výklad jenom do té míry, dokud jej umožňuje významový obsah ústavního pravidla. Čím více obecnější (a tedy flexibilnější) je dané ustanovení ústavního textu, tím větší je možnost jeho výkladového ohýbání a plnění závazků vyplývajících pro stát z členství v EU. Tak tomu bylo v případě ustanovení čl. 14 odst. 4 druhá věta Listiny („Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti.“), které je natolik obecné a abstraktní, že ÚS ponechalo prostor k proevropskému výkladu. Avšak naopak, v případě striktních, proevropsky nevyložitelných, pravidel se princip nepřímého účinku práva EU neuplatní.

Pro případy, kdy se reálně vyskytne překážka dosažení evropsky souladné aplikace ústavního práva, spočívající v nemožnosti jeho významové modifikace ve světle cílů evropské

²⁴⁰ Bod 61, Pl. ÚS 66/04.

²⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ve věci 14/83 Von Colson and Kamann vs. Land Nordrhein-Westfalen [1984] ECR 1891, bod 28 in fine.

²⁴² Bod 82, Pl. ÚS 66/04.

normy platí, že ústavní text ve stávající podobě musí být respektován a tedy upřednostněn. Za této situace pak ÚS vidí jedinou možnost, jak naplnit závazky vyplývající pro ČR z jejího členství v EU a sice změnu té části Ústavy, která brání naplnění závazku loajality vůči Unii. ÚS si, podobně jako TK, uvědomuje důležitost dosahování integračních cílů a preferuje „přijetí evropského normativního přístupu“²⁴³ v těch případech, kde by znění vnitrostátního ústavního textu bránilo uplatnění těchto cílů. Pobídka českému ústavodárci k přizpůsobení Ústavy evropským požadavkům však není podle ÚS neohraničená. ÚS opakuje, že plnění závazků vyplývajících pro ČR z členství v Unii nemůže vést k derogaci nedotknutelného jádra české Ústavy a proto ani výše rozebíraná (v podstatě evropsky vyvolaná) změna Ústavy se nemůže dotknout jistých základních hodnot české ústavnosti. „[P]okud domácí metodologie výkladu ústavního práva neumožňuje vyložit příslušnou normu souladně s evropským právem, je pouze na ústavodárci změnit ústavu. Tuto pravomoc může ovšem ústavodárce vykonávat jen za podmínky zachování podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy), jež nejsou v dispozici ústavodárce, protože pravomoc měnit tyto náležitosti nelze přenést ani smlouvou podle čl. 10a Ústavy [...]“²⁴⁴

V procesu evropské integrace došlo k modifikacím v postavení i v doktrinálním přístupu všech justičních orgánů, včetně ústavních soudů. Reakce ústavních soudů na posun v rámci evropské justiční spolupráce v trestních věcech, která se skrze východiskové principy RR o EZR pohybovala na hraně ústavní konformity, dala za vznik novému náhledu na roli ústavních soudů. Společným jmenovatelem všech rozhodnutí je snaha po nalezení evropsky vstřícného vyřešení ústavních tenzí. Projevením této snahy podle Scotta Siegela naznačily ústavní soudy pohyb v diskurzu determinování vztahu národního a evropského práva od pozice odporu vůči dominanci evropského práva (autor pracuje s přílehlavým anglickým slovním vyjádřením „veto players“) k pozici obhajovatelů evropské integrace (pro tuto pozici opět používá zajímavé vyjádření „agents of the European Union“).²⁴⁵

V rozhodnutí BVerfG se pro-evropská pozice projevila v pasážích obsahujících doporučení legislativní moci, jak správně implementovat RR o EZR, aby bylo učiněno zadost jak závazkům Německa vůči EU, tak kvalifikovaným požadavkům na extradici Němců vyžadovaných Základním zákonem. Polský TK, nemajíce vzhledem k jednoznačnému znění ústavního zákazu extradice polských občanů jinou možnost, pak plnil roli „agenta“ evropské

²⁴³ GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 9.

²⁴⁴ Bod 82, Pl. ÚS 66/04.

²⁴⁵ SIEGEL, Scott. Courts and Compliance in the European Union: The European Arrest Warrant in National Constitutional Courts [online]. *Jean Monnet Working Paper 05/08*. New York: NYU School of Law, 2008, s. 2. [cit. 23. března 2011]. Dostupné na <<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/08/080501.pdf>>.

integrace odkladem účinků svého rozhodnutí a apelem vůči ústavodárci, aby změnil text ústavy. Ochotu nacházet proevropská řešení nakonec potvrdil také český ÚS, který ve svém rozhodnutí zvolil silný příklon k principu eurokonformního výkladu i na pozadí kauzy vyvěrající z třetího pilíře EU.

Tvrzené vykonávání role „agentů“ práva EU ze strany ústavních soudů by na první pohled mohlo vyvolávat závěr, podle kterého tyto národní soudy ustoupily tlaku práva EU. Jejich postoje však nejsou rezignací na priority národních ústavních systémů, ale naopak projevem snahy o pragmatické vyřešení situace a nenarušení funkčnosti systému předávání na základě EZR. Akceptace práva EU nemusí být prohrou ani z jiného hlediska. Wojciech Sadurski si v souvislosti s rozebíranými kauzami všimá zajímavého fenoménu zvyšování politické relevance ústavního soudnictví. Ústavní soudy se v krajních případech (striktní znění textu ústavy, nemožnost interpretačních modifikací) dostávají do pozice potencionálního iniciátora legislativy (Německo) nebo dokonce do pozice katalyzátoru ústavních změn (Polsko). Rozhodnutí TK a v něm obsažená argumentace se stala podnětem pro polskou ústavodárnou moc k přijetí nezbytných změn ústavy. K obdobnému vývoji došlo i po rozhodnutí kyperského nejvyššího soudu v kauze týkající se ústavnosti zákona implementujícího RR do kyperského právního řádu. Rovněž český ÚS nahlíží na změnu ústavy jako na potencionální prostředek vyřešení tenzí mezi závazky České republiky vyplývajícími pro ni z členství EU a požadavky českého ústavního práva.²⁴⁶

I když rozebírané kauzy patří k ojedinělým případům, jsou důkazem toho, že význam ústavních soudů a jejich role byly posunuty z roviny soudní (aplikační) do roviny politické, v jistém ohledu roviny právotvorné.²⁴⁷ Je ale rovněž zřejmé, že vyslovené závěry, které působily jako impulz změn ústav, představovaly *ultima ratio* a byly vedeny zájmem na podpoře efektivního fungování instrumentů evropské spolupráce. Lze jen stěží předpokládat, že se ústavní soudy stanou katalyzátorem ústavním změn v obecné rovině. Ve výjimečných situacích střetu dvou autonomních právních systémů však nelze takový přístup do budoucna vyloučit.

²⁴⁶ HAMULÁK, Ondrej. Nepřímý účinek práva Evropské unie a jeho ústavní limity – polská a česká zkušenost na pozadí implementace rámcového rozhodnutí o eurozatykači. In JIRÁSEK, Jiří. WITKOWSKI, Zbigniew. WITKOWSKA-CHRZCZONOWICZ, Katarzyna. *Konstytucyjnoprawne aspekty członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej v Unii Europejskiej*. Bydgoszcz: Wydawnictwo KPSW, 2010, s. 151–160.

²⁴⁷ Sadurski s odkazem na klasika francouzské konstitucionalistiky Louise Favoreua, označuje ústavní soudy za „výhybkáře“ (*l'aiguiller*), kteří v těchto krajních situacích určují směr ústavních změn (odkaz na dílo FAVOREU, Louis. *La politique saisie par le droit*. Paris: Economica, 1998, 153 s.). Blíže SADURSKI: „*Solange, chapter 3*“..., s. 22–26.

Závěr

Hledání správného modelu spolupráce v trestních věcech v rámci EU vyvrcholilo přijetím Maastrichtské smlouvy a vytvořením samostatného třetího pilíře EU. Příliš opatrný, z pohledu států protekcionistický a ve svém důsledku neefektivní režim třetího pilíře si zanedlouho vyžádal jisté modifikace. Ty přinesla Amsterodamská smlouva, na základě které došlo především k rozdělení původní agendy třetího pilíře mezi tento pilíř a první pilíř EU a zároveň k přemostění těchto pilířů zavedením nového cíle evropské integrace, kterým mělo být vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Amsterodamská novela dále vedla k zavedení nových forem právní regulace v oblasti spolupráce v trestních věcech, ke změně přerozdělení pravomocí mezi orgány EU v této oblasti a také ke zvýšení legitimacy unijní akce v této oblasti tím, že bylo posíleno zapojení Evropského parlamentu do procesu tvorby práva třetího pilíře a kontrolní pravomoc SD. Současný stav spolupráce vychází z podoby smluv zavedených Lisabonskou smlouvou, s jejíž účinností došlo ke zrušení bývalého třetího pilíře a k podřízení oblasti trestní justice i policejních věcí supranacionální metodě integrace. Vývoj trestněprávní spolupráce členských států poukazuje na stále větší ochotu posunout tuto oblast z polárních vod nedůvěry třetího pilíře do teplých supranacionálních vod.²⁴⁸

Trefná poznámka Estelly Baker a Christophera Hardinga z konce předešlého odstavce v mnohém odráží také úspěch zavedení a uplatňování instrumentu EZR. Ten, navzdory tomu, že byl přijat v jisté časové tísní a bez předešlých zkušeností, se postupně stal součástí praxe přeshraniční spolupráce v trestních věcech. Jako právní novince, která měnila tradiční paradigmata mezistátní spolupráce v trestních věcech a také výrazným způsobem interferovala do chápání a podoby složené ústavnosti²⁴⁹ v evropském regionu, se institutu EZR dostalo několika příznačných pojmenování. Všechny tyto přídomy naznačovaly, že EZR byl a je jedním z nejkontroverznějších i nejambicióznějších institutů současné právní reality.

Valsamis Mitsilegas varoval, že rychlé zavedení institutu EZR, který navíc vychází z neprověřené a nejisté premisy vysoké úrovně vzájemné důvěry mezi členskými státy je cestou do neznáma, která může vyvolat jisté pnutí v rámci implementace RR o EZR i v rámci

²⁴⁸ BAKER, HARDING: *From past imperfekt...*, s. 35. Více k vývoji třetího pilíře KONSTAKOPOULOU: *The Area of Freedom, Security and Justice...*, s. 153–191.

²⁴⁹ Za pozornost v tomto ohledu stojí čtivý a věcný rozbor z pera polské autorky. NITA, Barbara. *The europeanisation of criminal law and the constitutional standards in the member states of the European Union*. Warszawa: Centrum Europejskie Natolin, 2009, 156 s.

aplikace EZR na úrovni členských států.²⁵⁰ Artur Gruszczak z varšavského evropského centra Natolin tak o EZR mluví jako o ústavním „potížistovi“ (ang. *troublemaker*), avšak dodává, že navzdory problémům prožil tento institut svůj úspěšný příběh.²⁵¹ Jiné zajímavé pojmenování použila skupina autorů z haagského institutu Tobiaše M. C. Assera, když v roce 2005 určila jako symbol své publikace *Handbook on the European Arrest Warrant*²⁵² ořešníka kroupenatého (lat. *Nucifraga Caryocatactes*), ptáka, který je známý schopností otevřít i ty nejsilnější skořápky ořechů nebo ulity mořských korýšů.²⁵³ Autoři tím poukazovali na průlomovost institutu EZR, který nejen že výrazným způsobem modifikoval klasické atributy vydávacího řízení mezi státy z hlediska procesního, ale prolomil i ty jeho aspekty (výjimky z vydávacího řízení, především požadavek dvojí trestnosti a pravidlo nevydávání vlastních občanů), které ovládaly spolupráci států od poloviny 19. století a které byly tradičně chápány jako projev státní suverenity.

Dá se říci, že EZR je dítětem nedospělých rodičů, které samo dospělo.²⁵⁴ Ani jedna z ústavních kauz, které mohly na první pohled dát za vznik pochybnostem o legalitě tohoto nástroje, neměla za následek zapovězení jeho uplatnění na území některého z členských států. Praktický úspěch EZR nemá své kořeny pouze v přesvědčení ústavních soudů a orgánů činných v trestním řízení o jeho potřebnosti. Je nutné jej hledat již v samotném textu RR o EZR, které bylo přijato jako kompromisní dokument, na jedné straně bořící tradiční základy extradičního práva, avšak na straně druhé zachovávající široký manévrovací prostor pro státy v rámci implementace a následné aplikace. Byly to právě jednotlivé exempce ze systému automatického předávání (obligatorní důvody pro nevykonání EZR; fakultativní důvody pro nevykonání EZR; požadavky na zachování procesních záruk při provádění evropského zatýkacího rozkazu; explicitě vyjádřené lidsko-právní důvody pro nevykonání EZR), které nakonec posloužily jako argumenty pro obhajobu ústavní konformity systému předávání na základě EZR.

Hypotéza o úspěšném prosazení se tohoto ústavního „potížisty“ je potvrzena také faktem, že od jeho zavedení došlo k jeho praktické akceptaci a reálnému využívání v tisících případech.²⁵⁵ Institut EZR se dokázal prosadit a v teoretické i praktické rovině překonat klasické

²⁵⁰ MITSILEGAS: *The Constitutional Implications...*, 1281.

²⁵¹ GRUSZCZAK: *European Arrest Warrant...*, s. 5.

²⁵² BLEXTON, VAN BALLEGOIJ (eds): *Handbook...*, 283 s.

²⁵³ Blíže viz heslo „Ořešník kroupenatý“ na portálu příroda.cz. [cit. 28. února 2011]. Dostupné na <<http://www.priroda.cz/lexikon.php?detail=983>>.

²⁵⁴ Parafráze na BAKER, HARDING: *From past imperfekt...*, s. 35.

²⁵⁵ Podle zatím poslední statistické informace bylo v období mezi lety 2005 a 2009 vydáno 54 689 EZR a z toho bylo 11 630 vykonaných. Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy,

extradiční postupy. I navzdory úspěšné statistice ale platí, že otázka ústavních implikací EZR nemůže být nikdy definitivně uzavřena. Jak trefně poukazuje Zsuzsanna Deen-Rácsmány, ústavní komplikace „číhají za rohem“ i v těch státech, které doposud neměly problém s implementací RR o EZR. Podle autorčiných slov vyplývá tato permanentní hrozba především z toho, že předání na základě EZR může narušovat tzv. rule of law (zákaz retroaktivity, princip legality, právo na odvolání apod.).²⁵⁶ Vůči těmto věčným výhradám pak stojí abstraktní princip vzájemného uznávání a vysoké důvěry mezi členskými státy. Samotný text RR o EZR a opatrnost členských států při jeho implementaci potvrzují, že tento princip není a nemůže být univerzálním argumentem pro automatickou spolupráci mezi orgány členských států. Zvláště v oblasti trestní justice, kde se pokaždé jedná o nakládání s konkrétními osobami je potřeba mít na paměti ochranu jejich práv a zabezpečit korektnost a legitimitu procesních postupů vůči nim uplatňovaných. To, že princip vzájemného uznávání má být doprovázen permanentní soudní kontrolou nakonec potvrdil i samotný SD v kauze Krombach²⁵⁷. I když se jednalo o uplatnění principu vzájemného uznávání v civilních věcech, má postoj SD univerzální dopady.²⁵⁸ Připomeňme, že německý BVerfG přiznal principu vzájemného uznávání pouze omezený charakter.²⁵⁹ Svůj názor zdůvodnil především odlišnou úrovní ochrany lidských práv v členských státech. V rámci ústavní kontroly implementace RR o EZR tak potvrdil výtky, které systému předávání na základě EZR věnovala doktrína již od doby jeho vytváření. Systém zavedený RR o EZR nedostatečně reflektoval potřebu záruk procesních práv dotčených osob²⁶⁰ a nebyl doprovázen potřebnou minimální harmonizací.²⁶¹

Neexistence elementárních společných procesních standardů byla opomíjeným faktorem a dodnes je jistou mezerou v systému spolupráce členských států v trestních věcech. Christian Tomushat mluví o tom, že nejmarkantnější rys eurozatykače spočívá v povinnosti států uskutečnit výkon aktu zahraničního suveréna. Podle jeho slov se ale nejedná o pouhou technickou operaci. „I když je cílem zavedení eurozatykače odstranění byrokratických překážek, nemůže jeho výkon vést k zásahům do panství práva, a to ani s přihlédnutím

dokument KOM(2011) 175 [online]. . [cit. 23. dubna 2011]. Dostupné na <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:PDF>>.

²⁵⁶ DEEN-RÁCSMÁNY: *The European Arrest Warrant and the Surrender...*, s. 292–293 a 297.

²⁵⁷ C-7/98 *Krombach* [2000] ECR I-1935, bod 43.

²⁵⁸ FICHERA, Massimo, JANSSENS Christine. Mutual recognition of judicial decisions in criminal matters and the role of the national judge. *ERA Forum*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 180–181.

²⁵⁹ Viz bod 77, BVerfG 2236/04.

²⁶⁰ PÉRIGNON, Isabele, DAUCÉ, Constance. The European Arrest Warrant: a growing success story. *ERA Forum*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 212–213.

²⁶¹ BANTEKAS, Ilias. The principle of mutual recognition in EU criminal law, *European Law Review*, 2007, Vol. 32, No. 3, s. 365–373.

k faktu, že jedním z důvodů jeho zavedení byl boj s terorizmem²⁶². Přijímání opatření v rámci spolupráce v trestních věcech při budování „ochranného štítu“ před globálními hrozbami období po 11. září 2001²⁶³ potřebuje dlouhodobý koncept. Vytváření nástrojů, jako je EZR, nemůže být odděleno od zavádění a prosazování minimálních záruk legality a procesních obran dotčených osob. Presumpce vysoké úrovně vzájemné důvěry, ani fakt, že všechny státy EU jsou signatáři Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod²⁶⁴ nejsou v této oblasti dostatečným základem ani dostatečnou zárukou ochrany konkrétních osob. Důkazem pro takové tvrzení je i skutečnost, že v poslední době dochází k uznání potřeby alespoň minimální harmonizace oblasti procesních práv dotčených osob.

Kritické hlasy ze strany doktríny²⁶⁵ a konkrétní případy nespravedlivosti²⁶⁶ vedly instituce EU k opuštění jednostranné preference principu vzájemného uznávání a automatizace předávání. 30. listopadu 2009 přijala Rada usnesení 2009/C 295/01 o cestovní mapě pro posílení procesních práv podezřelých nebo obviněných osob v trestním řízení, ve kterém vytyčila 6 základních cílů v této oblasti.²⁶⁷ V bodě 10 tohoto usnesení Rada uvádí, že: „Jednání o procesních právech v rámci Evropské unie během několika posledních let nevedlo k žádným konkrétním výsledkům. Bylo však dosaženo velkého pokroku v oblasti justiční a policejní spolupráce ohledně opatření, která usnadňují trestní stíhání. Nyní je načase zabývat se zlepšováním rovnováhy mezi těmito opatřeními a ochranou procesních práv jednotlivce. Mělo by se usilovat o posílení procesních záruk a dodržování zásad právního státu v trestním řízení, bez ohledu na to, kam v Evropské unii se občané rozhodnou cestovat, kde se rozhodnou studovat, pracovat nebo žít.“ Tím poukazuje na zásadní význam této otázky v následujícím období. Kromě tohoto posunu došlo k prosazení principu rozumnosti a

²⁶² TOMUSCHAT: *Inconsistencies...*, s. 210.

²⁶³ FABRY: *The European Arrest Warrant...*, s.1.

²⁶⁴ Komise doslovně uvádí, že „[...] navzdory skutečnosti, že trestní právo hmotné a procesní všech členských států je podřízeno normám Evropského soudu pro lidská práva, existují často pochybnosti, zda jsou v celé EU uplatňovány stejné normy. Ačkoliv se jednotlivec může obracet na Evropský soud pro lidská práva, aby uplatnil práva vyplývající z Evropské úmluvy o lidských právech, je tak možné učinit pouze poté, co došlo k tvrzenému porušení těchto práv, a poté, co byly vyčerpány veškeré vnitrostátní opravné prostředky. Ukázalo se, že toto není účinný způsob, jak dosáhnout, aby signatáři dodržovali ustanovení Úmluvy.“ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, dokument KOM(2011) 175 [online]. [cit. 23. dubna 2011]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:PDF>>.

²⁶⁵ Např. HERLIN-KARNELL, Ester. In the wake of Pupino: Advocaten voor der Wereld and Dell'Orto. *German Law Journal*, 2007, roč. 8, č. 12, s. 1154–1156.

²⁶⁶ Příběhy jednotlivých osob, které se staly obětí nepřiměřeného a příliš formalistického užití instrumentu EZR přehledným a dostupným způsobem dokumentuje např. britská nevládní organizace Fair Trials International (<http://www.fairtrials.net/>) ve své kampani Justice in Europe.

²⁶⁷ Opatření A: Překlady a tlumočení; opatření B: Informace o právech a informace o obvinění; opatření C: Právní poradenství a právní pomoc; opatření D: Komunikace s příbuznými, zaměstnavateli a konzulárními úřady; opatření E: Zvláštní ochrana pro podezřelé nebo obviněné osoby, které jsou zranitelné; opatření F: Zelená kniha o vazbě.

přiměřenosti využívání institutu předání na základě EZR, který je další výjimkou z automatizace předávání tam, kde by výkon EZR byl nepřiměřený nebo neúčelný. I když odmítnutí vykonání EZR pro nesoulad s principem proporcionality není součástí RR o EZR, má být podle Rady toto hledisko vzato v potaz a vést k přijetí opatření, která nejméně zasahují do práv a svobod dotčené osoby.²⁶⁸ Podle Komise pak jednotné používání testu proporcionality vykonávání EZR má sloužit jako základ pro udržení důvěry v systém, který byl zaveden RR o EZR.²⁶⁹ Mimo jiné má sloužit i jako záruka jednotného standardu ochrany práv osob, na které dopadají instrumenty justiční spolupráce v trestních věcech včetně EZR. I když implementace RR o EZR a následná praxe aplikace EZR prokázaly zájem států na fungování efektivního nástroje spolupráce v trestních věcech, i nadále zůstává prostor pro jisté pochybnosti o jeho legitimitě a účelnosti v konkrétních případech. Naznačený nový přístup k aplikaci EZR je projevem ústupu od bezbřehé důvěry mezi státy. Faktem totiž zůstává, že napříč státy EU ještě pořád existují rozličné normy a odlišná praxe, což si vyžaduje sjednocování jednak prostřednictvím harmonizace (cestovní mapa) a jednak prostřednictvím minimálního standardu pro racionální procesní postup (proporcionalita).

²⁶⁸ Evropská příručka k vydávání evropského zatýkacího rozkazu [online] [cit. 23. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.ejn-crimjust.europa.eu/publications%5C2008/10/Forms/CZ.pdf>>.

²⁶⁹ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, dokument KOM(2011) 175 [online]. [cit. 23. dubna 2011]. Dostupné na <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:PDF>>.

Seznam použité literatury

ALEGRE, Susie; LEAF, Marise. *European Arrest Warrant. A Solution Ahead of Time?* London: Justice, 2003. 168 s.

AZIZ, Miriam. Sovereignty Lost, Sovereignty Regained? Some Reflections on the Bundesverfassungsgericht's Bananas Judgment. *ConWEB*, 2003, roč. 3, č. 3, s. 1–2 [online]. Dostupné na <<http://www.bath.ac.uk/esml/conWEB/Conweb%20papers-filestore/conweb32003.pdf>>.

BAKER, Estella, HARDING, Christopher. From past imperfekt to future perfekt? A longitudinal study of the Third Pillar. *European Law Review*, 2009, roč. 24, č. 1, s. 25–54.

BANASZKIEWICZ, Boleslav. Ústavní judikatura nového členského státu EU vůči vyzváním evropské integrace: zkušenosti Ústavního tribunálu Polské republiky. *Jurisprudence*, roč. 14, č. 7, s. 3–14.

BIERNAT Stanislaw. The Framework Decisions as a legal instrument in the third pillar of the European Union. In: GÓRSKI, Adam, HOFMAŃSKI, Piotr. *The Europea Arrest Warrant and its Implementation in the Member States of the European Union*. Warszawa: C.H.Beck, 2008, s. 3–11.

BLEXTOON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, 283 s.

BLEXTOON, Rob. Commentary on article by article basis. In BLEXTOON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, s. 217–269.

BORGERS, Matthias, J. Implementing Framework Decisions. *Common Market Law Review*, 2007, roč. 44, č. 5, s. 1361–1386.

CRUZ, Julio Baquero. Francovich and Imperfekt Law. In MADURO, Miguel Poiares, AZOULAI, Loïc (eds). *The Past and Future of EU Law. The Classiscs of EU Law Revisited on the the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Portland: Hart Publishings, 2010, s. 418–422.

DE GROOT, Selma. Mutual Trust in (European) Extradition Law. In BLEXTOON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, s. 83–97.

DEEN-RÁCSMÁNY, Zsuzsanna. The European Arrest Warrant and the Surrender of Nationals Revisited: The Lessons of Constitutional Challenges. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 271–306.

- DIEZ, Carlos Gómez-Jara. European Arrest Warrant and the Principle of Mutual Recognition. *Eucrim*, 2006, roč. 1, č. 1–2, s. 23–25.
- FABRY, Kristof. The European Arrest Warrant: no security without human rights. SIPRI Project Paper, 2007. [online]. Dostupné na <<http://archives.sipri.org/contents/worldsec/eurosec.html>>.
- FAVOREU, Louis. *La politique saisie par le droit*. Paris: Economica, 1998, 153 s.
- FICHERA, Massimo, JANSSENS Christine. Mutual recognition of judicial decisions in criminal matters and the role of the national judge. *ERA Forum*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 177–202.
- FILIP, Jan. Evropský zatýkací rozkaz před ústavními soudy. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2005, roč. 13, č. 2, s. 155–162.
- GEORGIEV, Jiří (ed). *Princip subsidiarity v právní teorii a praxi*. Praha: CEVRO Institut, 2007, 151 s.
- GEYER, Florian. Judgment of 3 May 2007, Case C-303/05, Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad. *European Constitutional Law Review*, 2008, roč. 4, č. 1, s. 149–161.
- GRUSZCZAK, Artur. European Arrest Warrant – success story or constitutional troublemaker? In GRUSZCZAK, Artur (ed.). *European Arrest Warrant – Achievements and Dilemmas*. Warsaw: European Centre Natolin, 2006, s. 5–13.
- HAMUĽÁK, Ondrej. Lisabonská smlouva a justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie. In GERLOCH, Aleš, WINTR, Jan (ed). *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 281–289.
- HAMUĽÁK, Ondrej. Lisabonská smlouva a justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie. In GERLOCH, Aleš, WINTR, Jan (ed). *Lisabonská smlouva a ústavní pořádek ČR*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 281–289.
- HAMUĽÁK, Ondrej. Nepřímý účinek práva Evropské unie a jeho ústavní limity – polská a česká zkušenost na pozadí implementace rámcového rozhodnutí o eurozatykači. In JIRÁSEK, Jiří. WITKOWSKI, Zbigniew. WITKOWSKA-CHRZCZONOWICZ, Katarzyna. *Konstytucyjnoprawne aspekty członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej w Unii Europejskiej*. Bydgoszcz: Wydawnictwo KPSW, 2010, s. 151–160.
- HAMUĽÁK, Ondrej. Pohled na historický vývoj justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie. In BUBELOVÁ, Kamila (ed). *Pocta Eduardu Vlčkovi k 70. narozeninám*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 143–156.
- HAMUĽÁK, Ondrej. *Právo Evropské unie v judikatuře Ústavního soudu České republiky*. Praha: Leges, 2010, 256 s.

- HAMUĽÁK, Ondrej. Princíp vzájomného uznávania - základný kameň i kameň úrazu v oblasti spolupráce v trestných veciach v rámci Európskej únie.. In BURDA, Eduard (ed). *Mil'niky práva v stredoeurópskom priestore 2008*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2008, s. 857–863.
- HAMUĽÁK, Ondrej. Rozhodnutí ústavného soudu jako pramen práva v materiálním slova smyslu na príkladu rozhodnutí trybunału konstytucyjnego o eurozatykači. In HAMUĽÁK, Ondrej (ed). *Fenomén judikatury v právu*. Praha: Leges, 2010, s. 127–139.
- HERCZEG, Jiří. Evropský zatýkací rozkaz. In TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Linde: Praha, 2009, s. 340–354.
- HERLIN-KARNELL, Ester. In the wake of Pupino: Advocaten voor der Wereld and Dell'Orto. *German Law Journal*, 2007, roč. 8, č. 12, s. 1147–1160.
- HILDEBRANDT, Mireille. European criminal law and European identity. *Criminal Law and Philosophy*, 2007, roč. 1, č. 1, s. 57–78.
- HINAREJOS PARGA, Alicia. Beundesverfassungsgericht (German Constitutional Court), Decision of 18 July 2005 (2 BvR 2236/04) on German European Arrest Warrant Law. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 2, s. 583–595.
- HINAREJOS, Alicia. On the Legal Effects of Framework Decisions and Decisions: Directly Applicable, Directly Effective, Delf-executing, Supreme? *European Law Journal*, 2008, roč. 14, č. 5, s. 620–634.
- HINAREJOS, Alicia. The Lisbon Treaty Versus Standing Still: A View from the Third Pillar. *European Constitutional Law Review*, 2009, roč. 5, č. 1, s. 99–116.
- HŮLKA, Štěpán. Evropský zatýkací rozkaz a rozhodnutí Spolkového ústavného soudu SRN. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 6, s. 32–35.
- IMPALA, Franco. The European Arrest Warrant in the Italian legal system. Between mutual recognition and mutual fear within the European area of Freedom, Security and Justice. *Utrecht Law Review*, 2005, roč. 1, č. 2., s. 56–78.
- JANSSENS, Christine. Case C-303/05 Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad. *Columbia Journal of European Law*, 2007, roč. 14, č. 1, s. 169–187.
- JIROUSEK, Adam. Německý zákon o evropském zatykači protiústavní – dočasný stop předávání německých občanů do členských států Evropské unie. *Jurisprudence*, 2005, roč. 14, č. 7, s. 38–43.
- KEIJZER, Nico. Locus Delicti Exceptions. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies (eds). *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 89–109.

- KEIJZER, Nico. The European Arrest Warrant Framework Decision between Past and Future. In GUILD, Elspeth (ed). *Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publisher, 2006, s. 13–73.
- KLOUČKOVÁ, Světlana. Evropský zatýkací rozkaz. In TOMÁŠEK, Michal (ed). *Aktuální otázky europeizace trestního práva*. Praha: Karolinum, 2005, s. 91–112.
- KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*, 2. vyd. Praha: Linde, 2005, 1019 s.
- KOMÁREK, Jan. European Constitutional Pluralism and the European Arrest Warrant: Contrapunctual Principles in Disharmony [online]. *Jean Monnet Working Paper 10/05*. New York: NYU School of Law, 2005, 29 s. Dostupné na <<http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/05/051001.pdf>>.
- KOMÁREK, Jan. Vztah práva Evropské unie a právního řádu ČR očima tří rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudní rozhledy*, 2008, roč. 14, č. 10, s. 357–366.
- KONSTAKOPOULOU, Dora. The Area of Freedom, Security and Justice and the European Union's Constitutional Dialogue. In BARNARD, Catherine. (ed.). *The Fundamentals of EU Law Revisited: Assessing the Impact of the Constitutional Debate*. New York: Oxford University Press, 2007, s. 153–191.
- KORDÍK, Marek, FILLOVÁ, Dagmar, HRVOL, Miloš. *Európsky zatýkací rozkaz – Komentár*. Praha: C.H.Beck, 2011, 241 s.
- KORDÍK, Marek. Eurozatykač (argumenty pre a proti) z pohľadu vybranej judikatúry ESD, EŠLP a niektorých vnútroštátnych súdov. In HAMULÁK, Ondrej (ed). *Debaty mladých právniků 2007*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 156–159.
- KOWALIK-BAŃCZYK, Krystyna. Should We Polish It Up? The Polish Constitutional Tribunal and the Idea of Supremacy of EU Law. *German Law Journal*, 2005, roč. 6, č. 10, s. 1355–1366.
- KUIJPER, Jan Pieter. The Evolution of the Third Pillar from Maastricht to the European Constitution: Institutional Aspects. *Common Market Law Review*, 2004, Vol. 41, No. 2. s. 609–626.
- KUMM, Mattias. The Jurisprudence of Constitutional Conflict: Constitutional Supremacy in Europe before and after the Constitutional Treaty. *European Law Journal*, 2005, roč. 11, č. 3, s. 262–307.
- KUST, Jan. *Evropská inspirace z Karlsruhe*. Praha: OEZ, 2009, 86 s.

- LAGODNY, Otto. ‚Extradition‘ without a granting procedure: the concept of ‚surrender‘. In BLEXTON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds.). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, s. 39–45.
- ŁAZOWSKI, Adam. Constitutional Tribunal on the Surrender of Polish Citizens Under the European Arrest Warrant. Decision of 27 april 2005. *European Constitutional Law Review*, 2005, roč. 1, č. 3, s. 569–581.
- LEBECK, Carl. National constitutional control and the limits of European integration – the European Arrest Warrant in the German Federal Constitutional Court. *Public Law*, 2007, roč. 51, č. 1, s. 23–32.
- LEBECK, Carl. Sliding Towards Supranationalism? The Constitutional Status of EU Framework Decisions after *Pupino*. *German Law Journal*, 2007, roč. 8, č. 5, s. 501–531.
- LECZYKIEWICZ, Dorota. Trybunał Konstytucyjny (Polish Constitutional Tribunal), Judgement of 27 April 2005, No. P 1/05, on constitutionality of the European Arrest Warrant national implementation. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 4, s. 1181–1191.
- MACCORMICK, Neil. Beyond the Sovereign State. *Modern Law Review*, 1993, roč. 56, č. 1, s. 1–18.
- MACKAREL, Mark. Human Rights as Barrier to Surrender. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies. *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 139–156.
- MALINOWSKA-KRUTUL, Karolina. Ekstradycja a przekazanie w ramach europejskiego nakazu aresztowania. *Prokuratura i Prawo*, 2007, roč. 13, č. 6, s. 100–114.
- MANN, Gregory. The European Arrest Warrant: A Short-lived Mechanism for Extradition? *Syracuse Journal of International Law and Commerce*, 2007, Vol. 34, No. 2, 715–740.
- MARŠÁLKOVÁ, Zuzana, BŘÍZA, Petr. Vztah rámcových rozhodnutí a mezinárodních smluv. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 20, s. 743–750.
- MITSILEGAS, Valsamis. *EU Criminal Law*. Portland: Hart Publishing, 2009, 352 s.
- MITSILEGAS, Valsamis. The Constitutional Implications of Mutual Recognition in Criminal Matters in the EU. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 5, s. 1277–1311.
- MÖLDERS, Simone. European Arrest Warrant Act is Void – The Decision of the German Federal Constitutional Court of 18 July 2005. *German Law Journal*, 2005, roč. 7, č.1, s. 45–57.
- MÜLLER GRAFF, Peter-Christian, The Legal Bases of the Third Pillar and its Position in the Framework of the Union. *Common Market Law Review*, 1994, roč. 31, č. 3, s. 493–510.

- NIKOLAÏDIS, Kalypso. Kir Forever? The Journey of a Political Scientist in the Landscape of Mutual recognition. In MADURO, Miguel Poiares, AZOUAI, Loïc. *The Past and Future of EU Law. The Classics of EU Law Revisited on the the 50th Anniversary of the Rome Treaty*. Portland: Hart Publishings, 2010, s. 447–455.
- NILSSON G., Hans. From Classical Judicial Cooperation to Mutual Recognition. *Revue Internationale de Droit Penal*, 2006, roč. 77, č. 1-2., s. 53–58.
- NITA, Barbara. *The europeanisation of criminal law and the constitutional standards in the member states of the European Union*. Warszawa: Centrum Europejskie Natolin, 2009, 156 s.
- NOHLEN, Nicolas. Germany: The European Arrest Warrant case. *I•CON*, 2008, roč. 6, č. 1, 2008, s. 153–161.
- OCCHIPINTI, John. *The Politics of EU Police Cooperation: Toward a European FBI?* Colorado: Lynne Rienner Publishers, 2003.
- OSTRIHANSKY, Rudolf. Nakazať zakazane, Europejski nakaz aresztowania a konstytucja. [online]. Denník Rzeczpospolita ze dne 10. listopadu 2003. Dostupné na <<http://archiwum.rp.pl/artukul/459894.html>>.
- PATSALIDES, G. Christos. Accommodating the Principle of Supremacy of Community Law to the Cypriot Legal Order – The Necessity for Constitutional Amendment. *European Public Law*, 2006, roč. 12, č. 3, s. 363–370.
- PEERS, Steve. *EU Justice and Home Affairs Law*. 2nd edition. New York: Oxford University Press, 2006, 588 s.
- PEERS, Steve. Mutual Recognition and Criminal Law in the European Union: Has the Council Got it Wrong? *Common Market Law Review*, 2004, roč. 41, č. 5, s. 5–36.
- PÉRIGNON, Isabele, DAUCÉ, Constance. The European Arrest Warrant: a growing success story. *ERA Forum*, 2007, roč. 8, č. 2, s. 203–214.
- PFÜTZNER, Peggy. Is the German European Arrest Warrant Void? In GRUSZCZAK, Artur (ed). *European Arrest Warrant – Achievements and Dilemmas*. Warsaw: European Centre Natolin, 2006, s. 22–42.
- PIKNA, Bohumil. Moderní nástroje evropského práva v oblasti policejní a justiční spolupráce. *Trestní právo*, 2004, roč. 9, č. 9, s. 3–12.
- PIKNA, Bohumil. Schengen – právní a funkční aspekty. *Právník*, 2005, roč. 144, č. 3, s. 228–259.
- PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 3. vydání. Praha: Linde, 2006, 479 s.

PIPKOVÁ, Hana. K návrhu Evropského zatýkacího rozkazu (European Arrest Warrant). *Justiční praxe*, 2002, roč. 50, č. 4, s. 218–225.

PLACHTA, Michael. European Arrest Warrant: Revolution in Extradition? *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2003, roč. 11, č. 2, s. 178–194.

POLÁK, Přemysl, FENYK, Jaroslav. Etiologie projevů trestního práva v Evropské unii. In TOMÁŠEK, Michal (ed). *Aktuální otázky europeizace trestního práva*. Praha: Karolinum, 2005, s. 7–44.

SADURSKI, Wojciech. „Solange, chapter 3“: Constitutional Courts in Central Europe – Democracy – European Union. *EUI Working Paper Law*, No. 2006/40. Dostupné na <http://cadmus.eui.eu/dspace/bitstream/1814/6420/1/LAW-2006-40.pdf>.

SANCHEZ, William. Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the Surrender Procedures between Member States. *Columbia Journal of European Law*, 2003, Vol. 9, No. 1, s. 195–198.

SATZGER, Helmut, POHL, Tobias. The German Constitutional Court and the European Arrest Warrant „Cryptic Signals“ from Karlsruhe. *Journal of International Criminal Justice*, 2006, roč. 4, č. 4, s. 686–701.

SATZGER, Helmut, ZIMMERMANN, Frank. From Traditional Models of Judicial Assistance to the Principle of Mutual Recognition: New Developments of the Actual Paradigm of the European Cooperation in Penal Matters. In BASSIOUNI, M. Cherif, MILITELLO, Vincenzo, SATZGER, Helmut (eds). *European Cooperation in Penal Matters: Issues and Perspectives*. Milano: CEDAM, 2008. s. 337–361.

SIEGEL, Scott. Courts and Compliance in the European Union: The European Arrest Warrant in National Constitutional Courts [online]. *Jean Monnet Working Paper 05/08*. New York: NYU School of Law, 2008, 38 s. Dostupné na <http://centers.law.nyu.edu/jeanmonnet/papers/08/080501.pdf>.

STEFANOU, A. Elias, KAPARDIS, Andreas. The First Two Years of Fiddling around with the Implementation of the European Arrest Warrant in Cyprus. In GUILD, Elspeth (ed). *Constitutional challenges to the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publisher, 2006, s. 75–88.

STESSENS, Guy. Statutory limitations. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies (eds). *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 131–137.

SWIFT, Jonathan. *Gulliverovy cesty*. (Překlad Aloys Skoumal). Praha: Albatros, 1990, 342 s.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo I - Ústavní základy EU*. Praha: Linde, 2007, 310 s.

- ŠPICAR, Přemysl. *Vývoj, institucionální rámec a instrumenty III. pilíře Evropské unie*. Mimoň; Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2005, 100 s.
- TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, 879 s.
- TOMUSCHAT, Christian. Inconsistencies – The German Federal Constitutional Court and the European Arrest Warrant. *European Constitutional Law Review*, 2006, roč. 2, č. s. 209–226.
- TSADIRAS, Alexandros. Cyprus Supreme Court, Judgment of 7 November 2005 (Civil Appeal no. 294/2005) on the Cypriot European Arrest Warrant Law. *Common Market Law Review*, 2007, roč. 44, č. 5, s. 1515–1528.
- VAN DER WILT, Harmen. The European Arrest Warrant and the Principle of Ne Bis in Idem. In BLEXTOON, Rob, van BALLEGOIJ, Wouter (eds.). *Handbook on the European Arrest Warrant*. The Hague: T. M. C. Aster Press, 2005, s. 99–117.
- VAN SLIEDREGT, Elies. European Arrest Warrant Between Trust, Democracy and the Rule of Law. Introduction. The European arrest warrant : extradition in transition. *European Constitutional Law Review*, 2007, roč. 3, č. 2, s. 244–252.
- VAN SLIEDREGT, Elies. The Dual Criminality requirement. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies. *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 51–70.
- VANTUCH, Pavel. Evropský zatýkáací rozkaz. *Právní rádce*, 2004, roč. 12, č. 4, s. 61–64.
- VERVAELE, John, A.E. Joint Cases C-187 Joined Cases C-187/01 and C-385/01, Criminal proceedings against Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge, Judgment of the Court of Justice of 11 February 2003, Full Court, [2003] ECR I-5689. *Common Market Law Review*, 2004, Vol. 41, No. 3, s. 795–812.
- VERVAELE, John., A.E. European Criminal Law and General Principles of Union Law. *College of Europe Europe Research Papers in Law*, 2005, roč. 3, č. 5 [online]. Dostupné na <http://www.coleuop.be/template.asp?pagename=lawpapers>.
- VOGEL, Joachim: Commentary on Article 73 IRG. In GRÜTZNER, Heinrich, PÖTZ, Paul-Günter (eds): *Internationaler Rechtshilfeverkehr in Strafsachen*. Heidelberg: Decker, 2005, body 137–138.
- WALKER, Neil. The Idea of Constitutional Pluralism. *The Modern Law Review*, 2002, roč. 65, č. 3, s. 317–359.
- WALLEYN, Luc. The Belgian Court of Arbitration and the European Arrest Warrant. In GUILD, Elspeth (ed). *Constitutional challenges to the European Arrest Warrant*. Nijmegen: Wolf Legal Publisher, 2006, s. 137–139.

WILLIAMS, Felicity. European Arrest Warrant – Immunities and Amnesties. In KEIJZER, Nico, VAN SLIEDREGT, Elies. *The European Arrest Warrant in Practice*. Hague: T.M.C. Asser Press, 2009, s. 157–178.

WINCZOREK, Piotr. Europejskie aresztowanie a polska konstytucja [online]. *Denník Rzeczpospolita* ze dne 17. listopadu 2003. Dostupné na <<http://archiwum.rp.pl/artukul/460719.html>>.

WOUTERS, Jan. The Framework Decision on the European Arrest Warrant and Surrender Procedures – An Overview. In GRUSZCZAK, Artur (ed.). *European Arrest Warrant – Achievements and Dilemmas*. Warsaw: European Centre Natolin, 2006, s. 14–21.

ZEMÁNEK, Jiří. Evropskoprávní meze přezkumu ústavnosti transpozice rámcového rozhodnutí o eurozatykači. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 3, s. 90–95.

Shrnutí

Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy 2002/584/SVV (dále RR o EZR), resp. institut evropského zatýkacího rozkazu (dále EZR) samotný, patří k nejfrekventovaněji akcentovaným a rozebíraným tématům doprovázejícím evropskou integraci. Tento právní institut vzbudil pozornost zástupců doktríny jak v oblasti evropského práva, tak v oblasti práva trestního, ústavního, mezinárodního i práva lidských práv. Zavedení institutu předávání na základě EZR, kterým došlo v rámci spolupráce mezi členskými zeměmi Evropské unie (dále EU) k nahrazení klasického extradičního práva, lze bez dalšího považovat za obrat v paradigmatech mezistátní spolupráce v trestních věcech. Kromě zřejmých posunů v rámci pravidel fungování trestního práva v případech s mezinárodním prvkem tento krok vyvolal také problematické otázky týkající se hranic evropské integrace, povahy práva, které vznikalo dohodou členských států v rámci třetího pilíře EU a také otázky vztahu práva EU *sensu lato* a vnitrostátního práva členských států.

Postupným budováním jednotného vnitřního trhu vznikala v evropském regionu nejen unifikovaný ekonomický prostor bez vnitřních hranic, ale také jedna rozsáhlá kriminogenní oblast. To si vyžádalo potřebu nalézt vhodnou platformu spolupráce členských států, resp. jejich orgánů, v oblasti justice a vnitra. Hledání správného modelu spolupráce v této oblasti vyvrcholilo vytvoření samostatného třetího pilíře EU (Spolupráce ve věcech justice a vnitra, později Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech), který se stal prostorem pro spolupráci především na poli trestní justice a policejní činnosti. Třetí pilíř prošel svojí vnitřní evolucí a v průběhu let došlo k jeho několika modifikacím po stránce institucionální, materiální i koncepční. Vývoji třetího pilíře se věnujeme v první kapitole této práce, kde je naším cílem podat rozbor právních a historických východisek problematiky.

Ve snaze o potlačování přeshraniční kriminality a naplňování cílů třetího pilíře EU sehrává předávání podezřelých nebo odsouzených osob jednu z klíčových rolí. Hlavním cílem RR o EZR bylo zefektivnit a sjednotit tuto oblast spolupráce států a snížit tak možnosti pachatelů trestné činnosti vyhýbat se spravedlnosti. Automatické předávání na základě EZR mělo být projevem principu vzájemného uznávání rozhodnutí ostatních členských států bez jejich obsahového testování. Inspirace pro zavedení této koncepce vzešla ze zkušeností s fungováním jednotného vnitřního trhu, kde je vzájemné uznávání elementárním prvkem volného pohybu (především zboží). Přenos principu vzájemné důvěry, resp. vzájemného

uznávání, ze sféry ekonomické integrace do oblasti spolupráce států v rámci třetího pilíře nebyl bezproblémový. Důvodem byla především specifika třetího pilíře a oblasti trestního práva obecně. Otázce využití principu vzájemného uznávání v RR o EZR a následnému zavádění rozličných defenzivních opatření ze strany členských států vůči uvedené automatizaci se věnujeme ve druhé kapitole této práce.

EZR zásadním způsobem netransformoval pouze oblast trestněprávní pomoci mezi státy, ale měnil také kontury evropské ústavnosti. Nezbytnost kritické analýzy instrumentu EZR před národními soudy se projevila v rozhodnutí několika evropských vysokých soudních autorit. Konkrétně se jednalo o ústavní soudy Polska, Německa, České republiky a Belgie a kyperský Nejvyšší soud, kterým se dostalo možnosti posoudit soulad systému předávání na základě EZR (v obecné rovině) s ústavními kautelami jejich právních systémů, resp. s obecnými právními principy. Ve třetí kapitole této práce nabízíme analýzu rozhodnutí polského, německého a českého ústavního soudu věnovaných této otázce. Selektce tří z výše uvedených soudů je vedena naším výzkumným cílem, kterým je analýza koherence evropského integračního systému na podkladě odlišných přístupů národních ústavních autorit k problematice EZR.

V poslední části třetí kapitoly nabízíme analýzu evropsko-právních dopadů a konotací spojovaných s rozhodnutími tří ústavních soudů. Po předcházejícím podrobném rozboru samotných rozhodnutí se dále věnujeme evaluaci otázky, zda reakce na nový systém spolupráce v trestních věcech přinesla také posuny v chápání a determinování vztahu evropského a vnitrostátního práva.

EZR vyvolal soudní pře, pochybnosti i doktrinální diskuze nebývalého rozsahu. Dostalo se mu pozornosti nevládních organizací a i několik let po jeho přijetí je nadále fenoménem, kterým se zabývají akademické texty i právnická praxe v rámci své každodenní činnosti. EZR se jako institut trestního práva procesního dotýká sféry práv obviněných nebo odsouzených osob a jeho aplikací dochází k zásahům do osobní svobody jednotlivce. Jeho bezvadné, ústavně konformní a efektivní využívání je proto permanentní nutností. Tento nástroj patří k nejvýznamnějším plodům evropské integrace. Cílem této práce je nabídnout text, který pomůže pochopit význam, souvislosti a konsekvence jeho prosazování.

Summary (EN)

Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States 2002/584/JHA (FD EAW) and European Arrest Warrant (EAW) itself are among the most frequently accented topics related to the European integration. This legal institute attracted attention of the representatives of the doctrine in within many spheres of legal research (European law, criminal law, constitutional law, international law and human rights law). Introduction of the EAW and surrender procedures, which replaced the traditional extradition law, need to be considered as the turnover in patterns of interstate cooperation in criminal matters. Besides this, it is obvious that new rules of cooperation also raised difficult questions about the frontiers of European integration, the nature of law, which originated within the former third pillar and the question of the relationship of the EU law and national law of the Member States.

Establishing the Internal Market not only unified economic area without internal frontiers, but led also to negative consequences one of which is single criminal area. This defect required logical reaction in form of building the suitable platform for cooperation between Member States and their bodies in the field of justice and home affairs. Finding the right model for cooperation in this area culminated in the creation of a separate third pillar of the EU (cooperation in Justice and Home Affairs matters and later Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters). This pillar became a platform for cooperation especially in the field of criminal justice and policing. The third pillar passed its internal evolution and during the years, there has been some modifications in terms of institutional, material and conceptual. The first chapter of this work focuses on the development of the third pillar. Our goal is to give an analysis of legal and historical bases of the EAW.

Suppression of the cross-border crime and the surrender of suspects or convicted persons have played one of the key roles within the third pillar cooperation. The main objective of the EAW FD was to simplify and unify this area of cooperation and reduce the possibility of criminals to avoid prosecution. The execution of the EAW = automatic surrender of requested person is based on the principle of mutual recognition of foreign judicial decisions. Inspiration for the introduction of this concept emerged from the experience with the functioning of the internal market, where mutual recognition forms an elementary aspect of freedom of movement (especially goods). Transferring the principle of mutual trust and mutual recognition from the sphere of economic integration into the area of

state cooperation under the third pillar has not been so smooth. The reason of complications lay primarily in the specifics of the third pillar and the area of criminal law in general. The second chapter of this work reflects the specifics of the application of the principle of mutual recognition in the field of criminal law and unveils the opposite reaction of the Member States to this principle expressed in the introduction of a variety of defensive measures by them.

EAW and the principles it is based on transformed also the contours of European constitutionality. The anticipated necessity of critical analysis of this instrument before national courts became a reality in the decision of several high judicial authorities across the EU. It was the constitutional courts of Poland, Germany, the Czech Republic and Belgium, and the Cypriot Supreme Court, which had an opportunity to assess the compliance of the surrender procedure based on the EAW with the principles and norms of their constitutional legal systems. In the third chapter of this work, we analyze the decision of the Polish, German and Czech Constitutional Court dealing with this issue. The main research objective here is to analyze the coherence of the European integration by the study of different approaches of national constitutional authorities to the EAW.

The last part of the third chapter offers an analysis of the legal implications associated with the three decisions of constitutional courts. After the previous detailed analysis of the decisions themselves, we are further evaluating the question whether the reaction to the new system of cooperation in criminal matters produced also some shifts in the understanding and determination of the relationship between EU law and national law.

Instrument of the EAW provoked doubts and doctrinal discussion of unprecedented scale. Even several years after its adoption it is still a phenomenon, which academic texts deal with very often. EAW as an institute of criminal procedural law concerns the sphere of individual rights of the accused or convicted persons, and its application leads to interference with personal liberty. Therefore, the perfect, constitutional and effective use of it is a permanent necessity. The aim of this work is to help understanding its meaning, context and consequences of its enforcement to strengthen the abovementioned need.

Klíčová slova | Keywords

(CZ)

Evropská unie; justiční spolupráce v trestních věcech; rámcová rozhodnutí; evropský zatýkací rozkaz; implementace; Polsko; Německo; Česká republika; ústavní soudy; účinky rámcových rozhodnutí; vztah unijního a vnitrostátního práva.

(EN)

European Union; Judicial Cooperation in Criminal Matters; Framework decisions; European Arrest Warrant; Implementation; Poland; Germany; Czech Republic; Constitutional Courts; Effects of the Framework Decisions; Relationship between EU Law and National Law.